



รายงานการวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี
ในเขตจังหวัดนครปฐม

STRATEGIES FOR DEVELOPING BUDDHIST TOURISM ACTIVITIES
AND ROUTES DVARAVATI ERA IN NAKHON PATHOM PROVINCE

กัญจिरา วิจิตรวัชรารักษ์
นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



รายงานการวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี
ในเขตจังหวัดนครปฐม

STRATEGIES FOR DEVELOPING BUDDHIST TOURISM ACTIVITIES
AND ROUTES DVARAVATI ERA IN NAKHON PATHOM PROVINCE

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดี 3) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดี 1.1 ศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม (1) ประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี คำว่า “ทวารวดี” เป็นข้อสันนิษฐานมาจากคำว่า “โถ-โล-โป-ตี” (To-Lo-po-ti) ซึ่งปรากฏในบันทึกการเดินทางของพระภิกษุเหียนจั่ง ที่เดินทางจากจีนไปสืบทอดพระพุทธศาสนาในอินเดียทางบก ใน พ.ศ. 1172 และเดินทางกลับจีนในพ.ศ. 1188 ในบันทึกการเดินทางนี้ได้กล่าวถึงชื่ออาณาจักรโกลโโปตีด้วย ซึ่งนักวิชาการเชื่อว่าคำว่า “โกลโโปตี” ตรงกับภาษาสันสกฤตคือทวารวดี เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของศรีเกษตร ในประเทศพม่า และตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอิตาลี ในประเทศกัมพูชา อาณาจักรทวารวดีนี้ตั้งอยู่ในดินแดนประเทศไทย (2) สภาพการท่องเที่ยว จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในเรื่องของทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต (3) การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ในโลกของความเป็นจริง มักจะหาผู้บริหารดังกล่าวได้ยากยิ่งส่วนมากจะพบ ผู้บริหารที่บริหารแล้วได้งานมีคุณภาพแต่ไม่สามารถครองใจคน หรืออ่อนแอต่อคนมากเกินไป (4) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 1.2 กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา (1) กลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดในปัจจุบัน จึงเป็นศูนย์รวมของมรดกวัฒนธรรมและสรรพวิชาอันหลากหลายนับตั้งแต่โบราณกาล (2) การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา (3) การดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป 2) การพัฒนา กิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดี โดยการใช้วัดและโบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะวัดในศาสนาพุทธถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก

คำสำคัญ : 1. กลยุทธ์ 2. การพัฒนา 3. กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว 4. พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The purposes of this research study were to 1) to study the potential and routes of Buddhist tourism Dvaravati 2) to develop Buddhist tourism activities Dvaravati 3) to determine strategies for developing activities and Buddhist tourism routes Dvaravati period. This research is a qualitative research by In-depth interviews with key informants, 21 person and focus group discussions, 10 person. Data were analyzed using contextual content analysis techniques.

Findings indicated that 1. Potential and routes of Buddhist tourism Dvaravati Era

1.1 Potential and Buddhist Tourism Routes Dvaravati Era (1) History of Buddhism in Dvaravati Era the word "Dvaravati" is assumed to come from the word "To-Lo-Po-Ti" (To-Lo-po-ti), which appears in the travel record of the monk aeon Chang. Who traveled from China to investigate Buddhism in India by land in 1172 B.E. and returned to China in B.E. 1188 in this travel record mentions the name of the Tho Lopoti kingdom as well which scholars believe that the word "Tho Lo Poti" corresponds to the Sanskrit language, which is Dvaravati. It is a city located to the east of Srikaset in Burma and to the west of Ishanpur in Cambodia the Kingdom of Dvaravati is located in the territory of Thailand. (2) Conditions of tourism has an outstanding area in terms of natural tourism resources history way of life (3) management of tourism activities in the real world It is often difficult to find such executives, most of them will be found. Administrators who manage to get quality work but cannot win people's hearts (4) Effects arising from Buddhist activities and tourism routes

1.2 Strategies for developing Buddhist activities and tourism routes (1) Strategies for developing Buddhist activities and tourism routes current measurement. Therefore, it is the center of cultural heritage and diverse subjects since ancient times. (2) The development of Buddhist activities and tourism routes is a Buddhist tourism policy and strategy. (3) The implementation of activities and tourism route development strategies. Buddhist must be consistent with the situation. 2) Activity development and strategy formulation of Buddhist tourism routes Dvaravati period by using temples and ancient sites as tourist attractions. Because Buddhist temples are considered valuable resources. It can attract a large number of both Thai and foreign tourists.

Keyword : Strategies, Development, Tourism Activities and Routes, Buddhism

บทสรุปผู้บริหาร

ปัจจุบันจะพบว่าธุรกิจการท่องเที่ยวถือว่าเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้และขับเคลื่อนเศรษฐกิจของหลาย ๆ ประเทศที่มีทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่ วิถีชีวิตพื้นเมือง หรือแหล่งจับจ่ายข้าวของแบรนด์เนม และหลาย ๆ วัตถุประสงค์ที่ทำให้คนเคลื่อนย้ายด้วยวิธีการต่าง ๆ จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง และยังพบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลต่อกิจกรรมภายในประเทศที่มีการขยายไปพร้อม ๆ กัน วัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวต่างมีวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างหนึ่งก็คือ การผ่อนคลายความตึงเครียด แสวงหาความสุขจากการพักผ่อน โดยการท่องเที่ยวจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการทำงานหรือการประกอบอาชีพเป็นหลัก ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยวมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจัยเรื่องของความสะดวกในการเดินทางที่มีความเจริญและสะดวกสบายมากขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสาร ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวจากการใช้บริษัทจัดการท่องเที่ยวหรือบริษัททัวร์ มาสู่การท่องเที่ยวด้วยตัวเองมากขึ้น ซึ่งมีความเป็นอิสระและประหยัดกว่าการใช้บริษัททัวร์ ส่งผลให้ธุรกิจเรื่องการท่องเที่ยวมีการขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาจะรวมเอาเรื่องของความเชื่อไว้ด้วย ถือเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเสริมสร้างพลังใจหรือเสริมสร้างความเจริญทางจิตใจ และความเป็นมงคลของชีวิต ซึ่งในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 7 อำเภอ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน และอำเภอพุทธมณฑล นครปฐมมีพลเมือง 720,337 คน ความหนาแน่น 332 คน / ตารางกิโลเมตร ที่ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของกรุงเทพฯ จนกลายเป็นเขตเศรษฐกิจเดียวกัน มีความอุดมสมบูรณ์ ทางธรรมชาติเหมาะแก่การเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชผัก พืชไร่ ผลไม้ ประมงและปศุสัตว์ สนับสนุนนโยบายครัวโลกของรัฐบาล ซึ่งแต่ละจังหวัดเป็นจังหวัดขนาดกลางที่มีประชากรใกล้เคียงกันประมาณจังหวัดละกว่า 8 แสนคน ซึ่งเหมาะแก่การบริหารพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อการพัฒนาและช่วยเหลือสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น วัดพระปฐมเจดีย์ วัดพระประโทนเจดีย์ วัดไร่ขิง วัดไผ่ล้อม วัดกลางบางพระ วัดดอนยายหอม วัดศรีชะทอง เป็นต้น ต่างได้มีการส่งเสริม “การพัฒนาและการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธรักษา” ให้เกิดขึ้นโดยตั้งอยู่บนฐานคิดที่ต้องการสร้างความเชื่อมโยงในชุมชนและสังคม ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ให้มีความสันติสุขในชุมชน ซึ่งม้งานวิจัยที่พบว่า แนวทางการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนา จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ โดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกัน ทั้งทางกาย วาจา ใจ ความประพฤติที่เรียบร้อย มีความเห็นสอดคล้องกัน และเกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และยังมีงานวิจัยที่พบว่า บ้าน วัด โรงเรียน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหา

พฤติกรรม ปัญหาติดเกม โครงการบวรสันติสุขได้จัดกิจกรรมทำวัตรสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา เทศนาธรรม เสวนาธรรม การตอบปัญหาธรรมะ จำนวนมากทุกปี โดยการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ เอกชน หน่วยงาน ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และมียังเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเพิ่มพูนศักยภาพ ของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน

โครงการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม จะเป็นการค้นหาการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ให้มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ที่จะมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่เป็นการเล่าเรื่องที่ดีที่สุดได้ ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนามีคุณค่าและเป็นประโยชน์มากขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ความทรงคุณค่าทางพระพุทธศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมอันดั่งามนี้ไว้ และจำเป็นจะต้องมีการศึกษาหากกลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในดินแดนแห่งปฐมบรมศาสนาของจังหวัดนครปฐม

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม” เป็นโครงการวิจัย ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม” ได้รับทุนอุปถัมภ์จากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อให้ดำเนินงานวิจัยตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยว่าด้วยความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา

สัมฤทธิผลแห่งการครั้งนี้ลุล่วงแล้วเสร็จด้วยดี เพราะความเมตตาอนุเคราะห์ของพระเถรานุเถระ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชน ที่ได้สละเวลาเอื้ออากรมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ พร้อมบริการอาคารสถานที่ตามฐานานุกรม

ขออนุโมทนาคารวะขอบพระคุณ อธิการบดี คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พระมหาฉัตรชัย สุนตตชโย, ผศ.ดร. รองอธิการบดีด้านวิชาการและพัฒนาคุณภาพศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินณะราศรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และรองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ในนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการแก้ไขงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์โดยยิ่ง

สาระวิชาการหรือประโยชน์ที่จะพึงมีจากการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบเป็นกุศลกิจแก่ผู้มีอุปการคุณทุกท่าน และหากมีความบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ยินดีน้อมรับเพื่อปรับปรุงโดยประการทั้งปวง

ผศ.ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

หัวหน้าโครงการวิจัย

1 ธันวาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
บทสรุปผู้บริหาร	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	11
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม	16
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ	25
2.5 ข้อมูลพื้นที่วิจัย	26
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย 43
3.1	การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 43
3.2	การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 46
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 48
4.1	ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 49
4.2	ผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 79
5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ 94
5.1	สรุปผลการวิจัย 94
5.2	อภิปรายผลการวิจัย 104
5.3	ข้อเสนอแนะ 107
	บรรณานุกรม 109
	ภาคผนวก 116
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย 117
	ภาคผนวก ข ประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) 124
	ภาคผนวก ค รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย 136
	ภาคผนวก ง เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน 138
	ประวัตินักวิจัย 140

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 2.1	แผนที่จังหวัดนครปฐม	33
ภาพที่ 2.2	สรุปกรอบแนวความคิด	42
ภาพที่ 4.1	อิทธิพลของทราวดี	53
ภาพที่ 4.2	ธรรมจักรในสมัยทวารวดีพบที่นครปฐม	54
ภาพที่ 4.3	พระพุทธรูปสมัยทราวดี	55
ภาพที่ 4.4	ภาพจำลองการแต่งตัวยุคทราวดี	55
ภาพที่ 4.5	พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม	56
ภาพที่ 4.6	รูปแบบศัถยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขต จังหวัดนครปฐม	84
ภาพที่ 4.7	รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัด นครปฐม	86
ภาพที่ 4.8	รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุค ทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม	90
ภาพที่ 4.9	ผลจากการสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทาง ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม	91

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 กรอบการดำเนินงานการจัดการพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

18

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคม ที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ หลักธรรมคำสอน พิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ที่บุคลากรทางพุทธศาสนา ได้แก่ พระเป็นผู้สั่งสอนหลักธรรม ประกอบพิธีกรรม และเป็นผู้บริหารจัดการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ศาสนาพุทธเข้ามาในประเทศไทยก่อนสมัยสุโขทัย ตามประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงความเชื่อ พิธีกรรม และการปฏิบัติทางศาสนาที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ความเชื่อแบบพราหมณ์ รวมถึงความเชื่อเรื่องผี โดยสังเกตได้จากพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ ที่ยังปรากฏอยู่ในหลายพื้นที่โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท

ศาสนาทำให้คนเกิดความเชื่อ ทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งความเชื่อและพิธีกรรมที่ปฏิบัติกันนั้นก็แตกต่างกันไปในแต่ละศาสนา เมื่อบุคคลเกิดความเชื่อและการนับถือในศาสนานั้น ๆ ขึ้นย่อมต้องทำให้เกิดการปฏิบัติตามคำสั่งสอนหรือหลักในการดำเนินชีวิตของศาสนาที่ตนนับถือ ก่อให้เกิดการเดินทางไปเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ และถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางท่องเที่ยวเกิดขึ้น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการท่องเที่ยวจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา เช่น วัด ศาสนสถาน สถานที่ทางศาสนา เพื่อการแสวงบุญ การออกไปนั่งสมาธิ ฟังธรรมะ ฟังเทศน์ หาความรู้ การปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมคำสั่งสอนของศาสนา นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาจะต้องได้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้เกิดความรู้ความเชื่อที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง เข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อความสบายใจ เป็นการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับในอีกรูปแบบหนึ่ง ผู้เดินทางท่องเที่ยวพึงพอใจเพียงแค่ว่าได้เดินทางไปถึง ได้สักการะบูชาในสถานที่อันศรัทธา ในบางครั้งมีการเน้นจำนวนโดยไปให้ได้จำนวนสถานที่มาก ๆ อาจจะใช้เวลาภายใน 1 วัน เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความสบายใจ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความรื่นเริงบันเทิงในประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา

การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ลึกซึ้งไม่ฉาบฉวยเพียงแค่ว่าการไปเยือนเพื่อกราบไหว้บูชาและขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเพียงแค่ได้เห็น แต่เดินทางไปด้วยความใฝ่รู้ ศึกษาแสวงหาความรู้ ให้เกิดแรงบันดาลใจ เพื่อยกระดับจิตใจให้ดียิ่งขึ้นไปหรือในระดับที่ลึกซึ้งมาก คือการเดินทางไปเพื่อเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติในสถานที่ใดที่หนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็นระยะเวลาช่วงสั้น ๆ 3 – 5 วัน หรือ 7 วัน หรือยาวนานกว่านั้น เป็นการสั่งสม

ปัญหาทางศาสนาเพื่อให้ทุกขลดลง เช่น การเดินทางไปในสังเวชนียสถาน หรือสถานที่ทางศาสนาต่าง ๆ การเดินทางไปปฏิบัติธรรมในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวในศาสนาพุทธมีทั้งการท่องเที่ยวเพื่อแสวงบุญ การทำบุญตักบาตรตามประเพณี ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ของ World Tourism Organization (WTO) พบว่า นับเวลากว่าทศวรรษที่กระแสการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและยกระดับจิตใจได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในด้านปริมาณ ประเทศต่าง ๆ ล้วนมีทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มสถานที่สักการะทางศาสนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและจิตใจล้วนมีความสำคัญในระดับโลก ด้วยเป็นดินแดนที่เป็นแหล่งกำเนิดศาสนาของโลก คือ ฮินดู และ พุทธ เส้นทางถนนแห่งการเดินทางท่องเที่ยวทุกสายจะมุ่งสู่ประเทศอินเดีย

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทยพบว่า มีลักษณะทั้ง 2 รูปแบบ ที่กล่าวมาข้างต้น แต่บางครั้งมีกิจกรรมที่แอบแฝงไปกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาด้วย นั่นก็คือ เรื่องของการเสี่ยงโชค และการหาโชคลาภในแต่ละสถานที่ จากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและมีเพิ่มมากขึ้นในสังคมไทย และกลายเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา จึงทำให้วัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวถูกบิดเบือนไป แต่ก็คงไม่อาจปฏิเสธกระแสหรือศรัทธาแห่งการแสวงหาของประชาชนได้ ซึ่งการบริหารจัดการของศาสนสถานในเรื่องของการสร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ทางศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวจะช่วยให้การท่องเที่ยวกลับสู่สายแห่งพุทธคุณได้ ทั้งนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายกับชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อสร้างความยั่งยืนไปพร้อม ๆ กันด้วยกัน กล่าวสำหรับประวัติศาสตร์การเข้ามาของพระพุทธศาสนาภายในประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าอาณาจักรทวารวดีที่ถึงแม้ยังมีการถกเถียงกันเรื่องถิ่นที่ตั้งที่แน่นอน แต่ก็มีหลักฐานที่พอจะเชื่อถือได้จากนักวิชาการประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงดินแดนแห่งอาณาจักรทวารวดีที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ ณ ประเทศไทยอย่างแน่นอน แต่ยังคงมีการถกเถียงถึงเมืองที่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักร ทั้งนี้ รุ่งโรจน์ธรรมรุ่งเรือง (2562) ให้ความเห็นโดยส่วนตัวในเรื่องของเมืองที่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดีว่า คือพื้นที่ของจังหวัดนครปฐม เพราะความกว้างใหญ่เชิงพื้นที่ของเมือง ขนาดของโบราณสถาน ความหนาแน่นของโบราณวัตถุที่พบ ซึ่งมีที่นครปฐมมากกว่า ประกอบกับหลักฐานที่พบในเชิงของศิลปะ โบราณวัตถุที่พบ สามารถอนุมานได้ว่า คนทวารวดีนับถือศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาอื่น ๆ และเป็นพุทธศาสนาที่รับมาจากอินเดียโดยตรง จึงอาจกล่าวได้ว่า จังหวัดนครปฐมมีความสำคัญในที่มาของประเทศไทย โดยเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนา ดังนั้น การส่งเสริมวิธีการที่จะทำให้คนได้รู้จักในความสำเร็จทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนาจึงมีความจำเป็น และมีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ที่จะมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่เป็นการเล่าเรื่องที่ดีที่สุดได้ ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนามีคุณค่าและเป็นประโยชน์มากขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ความทรงคุณค่าทางพระพุทธศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้ และ

จำเป็นจะต้องมีการศึกษาหากลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในดินแดนแห่งปฐมบรมศาสนาของจังหวัดนครปฐม

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว เป็นเหตุให้คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษา เรื่องกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ประวัติพระพุทธรูปยุคทวารวดี และเพื่อกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา พร้อมทั้งแนวทางกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เกิดประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1. ศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร
2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ควรทำอย่างไร
3. การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ควรทำอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการวิจัย R&D (Research and Development) โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นการศึกษาเนื้อหาที่มุ่งเน้นในประเด็นของการกำหนดกิจการ

เป้าหมายที่ควรได้รับการส่งเสริม การกำหนดกิจกรรมการพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและหลักการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

1.4.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ครั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ที่ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1. **ตัวแปรอิสระ/ตัวแปรต้น** ได้แก่ 1) ประวัติพระพุทธศาสนา ยุคทวารวดี 2) สภาพการท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วย 1) กลยุทธ์ 2) กิจกรรม 3) การดำเนินการ

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวัดที่มีวัดมุงกล และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางด้านพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม จำนวน 7 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองนครปฐม 2) อำเภอนครชัยศรี 3) อำเภอสามพราน 4) อำเภอดอนตูม 5) อำเภอบางเลน 6) อำเภอกำแพงแสน 7) อำเภอพุทธมณฑล

1.4.4 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ผู้แทนที่เป็นกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารศาสนสถานในจังหวัดนครปฐม กลุ่มนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มเจ้าอาวาส กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน กลุ่มนักท่องเที่ยว และประชาชนชาวบ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบด้วย สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรม นักประวัติศาสตร์โบราณคดี สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด/อำเภอ พระสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักท่องเที่ยว และประชาชนชาวบ้าน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนที่เป็นกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารศาสนสถานในจังหวัดนครปฐม กลุ่มนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มเจ้าอาวาส กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน กลุ่มนักท่องเที่ยว และประชาชนชาวบ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐมซึ่งประกอบด้วย สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรม นักประวัติศาสตร์โบราณคดี สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด/อำเภอ พระสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

นักท่องเที่ยว และประชาชนชาวบ้าน ซึ่งได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.4.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 1 ปี (ปีงบประมาณ 2565) โดยกำหนดระยะเวลาจำแนกตามกิจกรรมหลักของการดำเนินการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

จากการศึกษาวิจัย กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. กลยุทธ์ หมายถึง แผนการ แนวทาง ที่ทำให้เกิดการกระทำเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมาย หรือความสำเร็จที่ได้ตั้งไว้ อันที่จริงกลยุทธ์มีลักษณะทั้งความเป็นแบบแผน รูปแบบของกิจกรรมบางอย่าง สถานะ ตำแหน่ง หรือมุมมองขององค์กร ความสำคัญของกลยุทธ์ คือ จำเป็นต้องตอบคำถามว่าเราทำไปเพื่ออะไร (What) เราอยู่ที่จุดไหน (Where) และเราจะไปสู่จุดนั้น ๆ ได้อย่างไร (How) กลยุทธ์จะช่วยให้เราไม่หลงทิศทางที่องค์กรได้ตั้งไว้

2. การพัฒนากิจกรรม หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนากลุ่มบุคคล ให้เจริญงอกงามเต็มตามศักยภาพของตนโดยเน้นการบูรณาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นมนุษย์แบบองค์รวมสอดคล้องกับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยคำนึงถึงจุดเน้นวิสัยทัศน์ พันธกิจของเป้าหมาย มากำหนดดำเนินการให้มีความชัดเจน โดยใช้เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตอบสนองความต้องการของสังคม

3. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับจิตใจ และยังเป็นการจูงใจในการแสวงบุญ ทำบุญ ไหว้พระ ขอพรในมิติทางด้านศาสนาและความเชื่อ จังหวัดนครปฐมมีวัดที่เก่าแก่ในทางประวัติศาสตร์ และมีความงดงามของงานด้านพุทธศิลป์ตลอดจนคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่น่าค้นหา

4. ยุคทวารวดี หมายถึง ทวารวดีเดิมมีชื่อเรียกในเอกสารจีนว่า โถ-โล-โป-ตี้ และปรากฏชื่อบนเหรียญเงินด้วยอักษรปัลลวะว่า ศรีทวารวดี ศวรรษปุณณะ มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-16 โดยก่อนหน้านั้นเคยเป็นสังคมก่อนประวัติศาสตร์มาก่อนแต่เนื่องจากว่าในบริเวณภาคกลางตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่กว้างใหญ่และอาจเป็นเมืองที่อยู่ใกล้กับทะเลจึงมีทางเข้าออกต่อกับฝั่งทะเลโดยตรงได้ จึงเป็นบริเวณที่เหมาะสมแก่การเกษตรกรรมและเดินเรือค้าขาย จึงมีการอพยพตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่น ในบริเวณที่เกิดเป็นอารยธรรม ทวารวดีนี้มีศูนย์กลางบริเวณภาคกลาง (อุททอง,

นครปฐม, ละโว้) และเผยแพร่อิทธิพลไปเป็นบริเวณกว้าง ไม่ว่าจะเป็นภาคอีสาน ภาคเหนือ หรือภาคใต้

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม
2. ทำให้ได้รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม
3. ทำให้ได้กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม
4. นำข้อค้นพบที่ได้รับจากการวิจัยไปกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคม ที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ หลักธรรมคำสอน พิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อ และวิถีการปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่บุคลากรทางพุทธศาสนาได้แก่ พระเป็นผู้สั่งสอนหลักธรรม ประกอบพิธีกรรม และเป็นผู้บริหารจัดการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ศาสนาพุทธเข้ามาในประเทศไทยก่อนสมัยสุโขทัย ตามประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงความเชื่อ พิธีกรรม และการปฏิบัติทางศาสนาที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ความเชื่อแบบพราหมณ์ รวมถึงความเชื่อเรื่องผี โดยสังเกตได้จากพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ ที่ยังปรากฏอยู่ในหลายพื้นที่โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อความสบายใจ เป็นการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับในอีกรูปแบบหนึ่ง ผู้เดินทางท่องเที่ยวพึงพอใจเพียงแค่ได้เดินทางไปถึง ได้สักการะบูชาในสถานที่อันศรัทธา ในบางครั้งมีการเน้นจำนวนโดยไปได้จำนวนสถานที่มาก ๆ อาจจะใช้เวลาภายใน 1 วัน เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความสบายใจ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความรื่นเริงบันเทิงในประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา

การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ลึกซึ้งไม่ฉาบฉวยเพียงแค่การไปเยือนเพื่อกราบไหว้บูชาและขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเพียงแค่ได้เห็น แต่เดินทางไปด้วยความใฝ่รู้ ศึกษาแสวงหาความรู้ ให้เกิดแรงบันดาลใจให้ดีขึ้นหรือในระดับที่ลึกซึ้งมาก คือการเดินทางไปเพื่อเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติในสถานที่ใดที่หนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็นระยะเวลาช่วงสั้น ๆ 3 – 5 วัน หรือ 7 วัน หรือยาวนานกว่านั้น เป็นการส่งเสริมปัญหาทางศาสนาเพื่อให้ทุกขลดลง เช่น การเดินทางไปในสังเวชนียสถาน หรือสถานที่ทางศาสนาต่าง ๆ การเดินทางไปปฏิบัติธรรมในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวในศาสนาพุทธมีทั้งการท่องเที่ยวเพื่อแสวงบุญ การทำบุญตักบาตรตามประเพณี ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ของ World Tourism Organization (WTO) พบว่า นับเวลากว่าทศวรรษที่กระแสการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและยกระดับจิตใจได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในด้านปริมาณ ประเทศต่าง ๆ ล้วนมีทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มสถานที่สักการะทางศาสนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและจิตใจล้วนมีความสำคัญในระดับโลก ด้วยเป็นดินแดนที่เป็นแหล่งกำเนิดศาสนาของโลก คือ ฮินดู และ พุทธ เส้นทางถนนแห่งการเดินทางท่องเที่ยวทุกสายจะมุ่งสู่ประเทศอินเดีย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนากิจการและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาเพื่อตอบโจทย์จัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาเพื่อเตรียมการรองรับสถานการณ์ในอนาคตอันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ที่ยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย ซึ่งเป็นการทบทวนวรรณกรรมนำข้อค้นพบไปสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย การศึกษาประเด็นดังกล่าวจะทำให้เข้าใจบริบทเชิงพื้นที่ในมิติที่หลากหลาย ได้ชัดเจนมากขึ้น โดยทำการทบทวนวรรณกรรมดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
- 2.5 ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

คำว่า ”Strategy” มาจากคำว่า “Strategies” ในภาษากรีกที่เกิดจากคำว่า “Stratus” ซึ่งหมายถึง “Army” หรือ “กองทัพ” ผสมกับคำว่า “Ageing” ซึ่งหมายถึง “Lead” หรือ “นำหน้า” ซึ่งในทางบริหารได้ตีความหมายว่า “Leading the Total Organization” ทั้งนี้การบริหารองค์กรก็เปรียบเสมือนกับการนำกองทัพไปสู่รบโดยสิ่งสำคัญที่สุดของการสู้รบก็คือ “การมุ่งที่จะต้องชนะ”

2.1.1. ความหมายของกลยุทธ์

ความหมายของ “กลยุทธ์” (Strategy) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “กลยุทธ์ หมายถึงวิธีการต่อสู้ที่ต้องใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ”

สุพจน์ ทรายแก้ว (2545) ได้ให้ความหมายกลยุทธ์ หมายถึง โครงร่างหรือภาพรวมของวิธีทางต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การกำหนดกลยุทธ์เป็นการระบุแนวทาง หรือขั้นตอนการดำเนินงานว่าองค์กรควรทำอย่างไรให้สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ภายใต้ภารกิจหลักขององค์กร โดยเขียนให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ร่วมงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ การกำหนดกลยุทธ์จึงเป็นกิจกรรมในการพิจารณาทางเลือกในการดำเนินการของหน่วยงานในช่วงอนาคตในลักษณะของข้อความเชิงบรรยายที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับ

แนวทางการดำเนินงาน เหตุผลความจำเป็น ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของบุคคล ฝ่ายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545) ให้ความหมาย กลยุทธ์เป็นแบบแผนของการตัดสินใจและการดำเนินการในธุรกิจที่ผู้บริหารนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจ ซึ่งการตัดสินใจและการดำเนินการต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย ทักษะและทรัพยากรของธุรกิจ การกำหนดกลยุทธ์พิจารณาจากโอกาส และอุปสรรค ซึ่งพิจารณาได้จากสภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมภายในของธุรกิจ ซึ่งรวมถึงทิศทางและขอบเขตภารกิจขององค์กรในระยะยาวที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่เกี่ยวข้องกับตลาดผู้บริโภค รวมถึงการคาดหวังของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

จักร ดิงศภักดิ์ (2548) ให้ความหมายว่า กลยุทธ์ (Strategy) มาจากภาษากรีกว่า Strategia ซึ่งหมายถึง Generalship หรือศาสตร์และศิลปะในการสั่งการกองทัพซึ่งได้รับความสนใจและนำมาใช้ในการบริหารธุรกิจ โดยที่ในทางธุรกิจ กลยุทธ์จะเป็นเค้าโครงของขั้นตอนที่ผู้บริหารวางแผนในการบรรลุเป้าหมายในระยะยาวขององค์กรขณะที่การสำรวจสภาพแวดล้อมเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในการสำรวจสภาพแวดล้อม เปรียบเทียบกับความต้องการและสถานะขององค์กรโดยผู้บริหารต้องคำนึงถึงสถานการณ์ขององค์กรในระยะยาว แล้วนำมากำหนดแผนงาน การปฏิบัติ และการควบคุม ซึ่งเป็นแนวทางที่จะช่วยให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขันสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ โดยที่การจัดการเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ กระบวนการเชิงกลยุทธ์จะเป็นขั้นตอนการดำเนินกลยุทธ์ การวางแผนกลยุทธ์ และวิธีดำเนินการของกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของแต่ละองค์กรตั้งไว้

กล่าวโดยสรุปว่า กลยุทธ์ หมายถึง การตัดสินใจและการวางแผนดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร เพื่อช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกลยุทธ์ที่จะนำมาใช้นั้นต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กรด้วย

Fred R. David (2007) กระบวนการของการกำหนดกลยุทธ์ภายใต้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์และภารกิจขององค์กร และมีการประเมินผลกลยุทธ์นั้น

2.1.2 ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เป็นการกำหนดทิศทางขององค์กร และการพัฒนาแผนระยะยาวบนฐานของสภาพแวดล้อมขององค์กร ด้วยการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคภายนอก จุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์กรนำมาประมวลผล เพื่อให้เกิดทิศทางเชิงกลยุทธ์

ขององค์การ (สมัยศ นาวิการ, 2543) รวมถึงระบุวิสัยทัศน์ภารกิจการกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาว เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ทางเลือก และเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมมาดำเนินการ

2) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) คือ การนำเอากลยุทธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยการระดมพนักงาน ผู้จัดการ บุคลากรเพื่อนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติการ ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ประจำปี การวางแผน นโยบาย การจัดสรรทรัพยากร การจูงใจบุคลากร การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์การ การจัดเตรียมงบประมาณ การพัฒนาระบบข้อมูล และการเชื่อมโยงค่าตอบแทนและผลประโยชน์ของบุคลากรเข้ากับผลการประเมินผลองค์การ ฯลฯ และ

3) การประเมินผลกลยุทธ์ (Strategy Evaluation) คือ การตรวจสอบกิจกรรม และผลการดำเนินงานขององค์การ โดยทำการเปรียบเทียบระหว่างผลการดำเนินงานจริง และผลการดำเนินงานที่ต้องการ

Fred R. David (2007) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก คือการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมที่อยู่นอกขอบเขตการควบคุมขององค์การ ซึ่งหลังจากสภาพแวดล้อมภายนอกมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินงาน และการบรรลุเป้าหมายขององค์การ (สมัยศ นาวิการ, 2543) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกจึงเป็นการวิเคราะห์หาโอกาส (Opportunities: O) และอุปสรรค (Threats: T) ขององค์การ ซึ่งโดยทั่วไปสภาพแวดล้อมภายนอกพิจารณาจากปัจจัย 5 ด้านต่อไปนี้ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม ประชากรและสิ่งแวดล้อม ด้านการเมือง รัฐบาลและกฎหมาย ด้านเทคโนโลยีและการคมนาคม และด้านคู่แข่ง

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในคือ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายใน ที่องค์การสามารถควบคุมได้โดยตรง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการองค์การ การตลาด การเงินการบัญชี การผลิต การดำเนินการ การวิจัยและการพัฒนา ระบบการจัดการข้อมูล เป็นต้น ขององค์การเพื่อระบุจุดแข็ง (Strengths: S) และจุดอ่อน (Weaknesses: W) ขององค์การและเมื่อจับคู่ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกออกมาจะได้ทางเลือกกลยุทธ์ 4 แบบคือ กลยุทธ์ SO, WO, ST, และ WT (Fred R. David, 2007)

ปีณรส มาลากุล ณ อยุธยา (2551) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategy Management) เป็นวิธีการจัดการแบบหนึ่งที่มีมุ่งเน้น โดยให้ความหมายว่า การกำหนดทิศทาง ภารกิจ และกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์การให้ชัดเจน และสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพการณ์ภายในขององค์การ ซึ่งการดำเนินการพัฒนาปรับปรุง ส่วนต่าง ๆ ขององค์การให้สามารถนำกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และการติดตามกำกับ ควบคุม และประเมินผลการดำเนินการตามกลยุทธ์ เพื่อเรียนรู้ผลความก้าวหน้า ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงต่อไป

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategy Management) หมายถึง การวางแผนดำเนินการ และเป็นการนำเทคนิคและวิธีการในการบริหารองค์การอย่างต่อเนื่อง และมีกระบวนการอย่างชัดเจนเพื่อช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด จุดเน้นของการบริหารเชิงกลยุทธ์จึงมุ่งพิจารณาหาแนวทางในการบริหารองค์การให้อยู่รอด และเกิดการพัฒนางานองค์การภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลง โดยต้องใช้หลักการการจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นหลัก

สมยศ นาวิการ (2539) กล่าวว่า นโยบายธุรกิจหรือการจัดการเชิงกลยุทธ์จะมุ่งที่การ ตรวจสอบ และการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อนภายใน สภาพแวดล้อมภายในขององค์การโดยการมุ่งใช้ ทรัพยากรขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายธุรกิจ จึงมุ่งที่การกำหนดแนวทางโดยทั่วไป เพื่อการบรรลุภารกิจและเป้าหมายของบริษัท

สรุป จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์สรุปได้ว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์หมายถึง กลวิธีหรือกลยุทธ์วิธีการต่อสู้ทางการตลาด ซึ่งการจัดการเชิงกลยุทธ์นั้น มีความแตกต่างกันไปตามตามสถานการณ์แวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์มี 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ คือการกำหนดทิศทาง และการพัฒนาองค์กร
2. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ คือการกำหนดวัตถุประสงค์การวางแผนนโยบาย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร และการพัฒนา
3. การประเมินผลกลยุทธ์ คือการเปรียบเทียบระหว่างผลการดำเนินงานจริงและผลการดำเนินงานที่ต้องการ เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานขององค์กร

สรุป จากการศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ หมายถึงการปฏิบัติงาน การกำหนดทิศทางการทำงาน ที่ประกอบด้วยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอก ข้อมูลสำคัญของธุรกิจที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจ การวางแผน แนวทางการดำเนินงาน และควบคุมการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการพัฒนาและ สามารถแข่งขันในภาคธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อองค์การต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาเป็นแนวคิดที่น่าสนใจ สืบเนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์เป็น สัตว์สังคม มนุษย์โดยธรรมชาติจะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง การที่มนุษย์อยู่ ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อมเป็นธรรมชาติในแต่ละกลุ่มที่จะมีผู้นำกลุ่ม และผู้ตาม คอยควบคุมดูแลกันภายใน กลุ่ม หรือมีการจัดระเบียบสังคมภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่าการบริหารหรือการพัฒนาภายใน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและมีความสุข และในบางกรณีอาจจะมีการควบคุมดูแลผู้เกี่ยวข้องกัน

ภายนอกด้วย ในมุมมองของนักพัฒนา สภาพของกลุ่มในยุคเริ่มแรกมีการดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติและทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ การประกอบอาชีพของมนุษย์มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ อีกทั้งธรรมชาติและผู้นำเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนา ต่อมาเมื่อมนุษย์มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น จึงทำให้ทรัพยากรมีความเสื่อมโทรม เนื่องจากธรรมชาติและทรัพยากรได้ถูกนำมาใช้เป็นจำนวนมาก เมื่อบางส่วนเสื่อมสลาย ถูกทำลายไป จึงทำให้ผู้นำหรือผู้ตามได้มีการประดิษฐ์ คิดค้นเทคโนโลยีขั้นสูงหาแนวทางการพัฒนา สร้างสรรค์ผลผลิตใหม่ ๆ เพื่อเอาชนะธรรมชาติ และใช้แทนทรัพยากรธรรมชาติที่พึ่งพาธรรมชาติให้น้อยลง (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2549)

2.1.1. ความเป็นมาของแนวคิดการพัฒนา

ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง คำว่าการพัฒนาได้ถูกนำไปใช้กันอย่างกว้างขวาง โดยประธานาธิบดี แฮรี เอส. ทรูแมนแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้เป็นผู้จุดประกายให้กับชุมชนโลก โดยมีการผลักดันความคิดเรื่องของการพัฒนา ซึ่งได้รับการวิเคราะห์ว่าเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เมื่อสงครามเย็นเริ่มต้นขึ้น ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างบทบาทของสหรัฐอเมริกาในชุมชนโลก ดังคำกล่าวสุนทรพจน์ของทรูแมน เมื่อวันที่ 20 มกราคม ค.ศ.1949 ซึ่งเป็นวันที่ทรูแมนเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา คนที่ 33 และถือว่าเป็นศักราชใหม่ของโลก คือศักราชแห่งการพัฒนา (นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, 2544)

เมื่อคำว่า การพัฒนาได้ถูกนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น การพัฒนาในความหมายตามธรรมชาติได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการให้คุณค่าเพิ่มเติม ซึ่งคุณค่านี้นี้ คือวิถีการผลิตโดยเฉพาะวิถีการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ถูกมองว่าเป็นการวิวัฒนาการของสังคมชั้นสูง การกำหนดคุณค่าดังกล่าวทำให้การพัฒนาที่มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ถูกกำหนดให้มีวิวัฒนาการไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือวิถีการผลิตแบบอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบบตะวันตก ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้วิเคราะห์ว่า การพัฒนาเป็นเหมือนลัทธิอาณานิคมใหม่ที่มีการครอบงำจากทางประเทศตะวันตกดังนั้นความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ ในโลก ทำให้มีการจัดแบ่งประเทศในโลกออกเป็นตามระดับของการพัฒนาประเทศและอุดมการณ์ทางการเมือง คือ (ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลัมภ์, 2558)

1. ประเทศในกลุ่มที่ได้พัฒนาอุตสาหกรรมในระดับสูงตามลัทธิทุนนิยม ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมันนี และญี่ปุ่น เป็นต้น
2. ประเทศในกลุ่มสังคมนิยมภายใต้ระบบสังคมนิยมเต็มรูปแบบ ได้แก่ รัสเซีย จีน โปแลนด์ เชโกสโลวาเกีย เป็นต้น
3. ประเทศในโลกที่สาม ส่วนใหญ่เป็นประเทศซึ่งแต่เดิมเคยเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับต่ำ ได้แก่ ประเทศใน

แอฟริกา และเอเชีย เช่น เอธิโอเปีย อียิปต์ บราซิล ลาว พม่ารวมทั้งไทย เป็นต้น ประเทศโลกที่สาม หรือประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งต่อมามีการเรียกชื่อให้ดูดีกว่าว่าประเทศกำลังพัฒนา

2.1.2 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนาเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม(Social change) ส่วนความทันสมัยก็เป็นกรณีเฉพาะอันหนึ่งของการพัฒนา สำหรับทางด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrialization) เป็นมิติหนึ่งของการพัฒนา โดยหลักทั่วไปแล้วการพัฒนาเป็นลักษณะทางสังคมที่กำลังเปลี่ยนจากสิ่งที่เคยเป็นในอดีตไปสู่สิ่งที่ต้องการจะเป็น ซึ่งขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการพัฒนาของแต่ละสังคม (Denis Goulet, 1973)

ความหมายดั้งเดิมของการพัฒนาเป็นความหมายในทางเศรษฐกิจที่หมายถึงความสามารถของประเทศของประเทศในการสร้างและรักษาระดับผลผลิตมวลรวมประชาชาติหรือรายได้ประชาชาติ (gross national product หรือ GNP) หรือผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (gross domestic product หรือ GDP) ให้เพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปีในอัตรา 5-7 เปอร์เซ็นต์ หรือมากกว่านั้น เกณฑ์ทางเศรษฐกิจในการวัดการพัฒนาอีกอย่างหนึ่งคือ อัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัว ซึ่งหมายถึง ความสามารถของประเทศชาติในการเพิ่มผลผลิตในอัตราที่เร็วกว่าอัตราเจริญเติบโตของประชากรระดับและอัตราการเพิ่มของ “real per capita GNP” (การเจริญเติบโตของรายได้ต่อหัว ลบด้วยอัตราเงินเฟ้อ) เกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ใช้ในการวัดความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจโดยรวมของประชากรของประเทศว่าประชาชนโดยเฉลี่ยได้รับสินค้าและบริหารเพื่อการบริโภคและการลงทุนเท่าไร (เสาวลักษณ์ สุวิรัช, 2554)

การพัฒนามีความหมายกว้างมาก มักใช้ในความหมายการพัฒนาประเทศโลกที่สาม แต่ถ้าจะเข้าใจได้ดีก็ต่อหมายถึงประเทศที่พัฒนาแล้วด้วย เนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้วมาถึงจุดที่ตระหนักในศักยภาพของมนุษย์นานแล้ว และได้เรียนรู้ถึงความไม่เท่าเทียมกันและการบรรเทาปัญหาความยากจนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังทำให้เข้าใจว่าทำไมประเทศกำลังพัฒนาจึงพัฒนาไม่สำเร็จ ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาไม่ใช่มีเพียงการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งปรับปรุงเพียงการนำเข้าเทคโนโลยีและการเพิ่มขนาดการค้า สิ่งที่ต้องทำ คือ เปลี่ยนโลกทัศน์ทางปัญญา เปลี่ยนแปลงโครงสร้างอย่างจริงจังและสร้างความร่วมมือให้ เกิดขึ้นได้จริง ขณะเดียวกันนั้น การพัฒนามีทางเลือกหลายอย่าง มีทั้งการพัฒนาของชาวนา ครอบครัวชาวนา ประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ ที่มีโครงการพัฒนาเกิดขึ้นเป็นอันมาก รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศกำหนดนโยบายที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนา ทั้งการพัฒนาเหล่านี้ยังได้รับการสานต่ออีกจำนวนมากจากการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติ ซึ่งส่งผลต่ออนาคตของการพัฒนาของคนทุก ภาคส่วนที่อยู่ในชนบท แต่การพัฒนาที่พึงพึงโลกภายนอกก็มีทั้ง

ข้อดี-ข้อเสีย มีโอกาสทั้งที่จะเกิดความหายนะหรือเจริญรุ่งเรือง (พระทองคำ สิงห์ทอง, 2557) และนอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้หลายท่าน เช่น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2549: 9-11) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำ หรือมีการวางแผนการดำเนินงานกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา

การพัฒนา อาจจัดแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาด้านการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก การแลกเปลี่ยน การลงทุนเพื่อให้ประชาชนไม่ยากจน

2. การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาจิตใจ แบบแผน พฤติกรรม รวมตลอดทั้งความสัมพันธ์ของผู้นั้นในสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

3. การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สร้างกระบวนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย และประชาชนในประเทศมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย

พร้อมกันนี้ ยังได้มีการจัดกลุ่มการให้ความหมายคำว่า การพัฒนา ออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโตอันจะเป็นการเพิ่มของผลผลิต ซึ่งกระทำโดยระบบสังคมร่วมกับสิ่งแวดล้อม

กลุ่มที่สอง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำ เช่น การเปลี่ยนแปลงของระบบการเมือง

กลุ่มที่สาม การพัฒนา หมายถึง การเน้นที่วัตถุประสงค์เป็นหลัก ถ้าเป็นการบริหารจัดการก็ต้องบริหารจัดการด้วยวัตถุประสงค์ คือ การปฏิบัติงานที่มุ่งไปที่วัตถุประสงค์ การพัฒนาครั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่า ผู้กำหนดวัตถุประสงค์จะได้ระบุไว้อย่างไร มีอะไรบ้างที่ต้องการ ซึ่งถ้าวัตถุประสงค์ของประเทศ ประชาชนในประเทศก็น่าจะเป็นผู้มีส่วนรับรู้สนับสนุน หรือได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นด้วย

กลุ่มที่สี่ การพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงโดยการวางแผนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน กลุ่มนี้เน้นการพัฒนาอยู่ที่การมีแผนและการนำแผนไปดำเนินการเพื่อกำหนดหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้น ๆ

กลุ่มที่ห้า การพัฒนา หมายความว่าทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพโดยคุณลักษณะทั้งสองไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด คือทั้งปริมาณและคุณภาพต้องควบคู่กันไปเสมอในแง่ของปริมาณ ผลของการพัฒนาสามารถมองเห็นได้เป็นวัตถุจับต้องและวัดผลได้ เช่น รายได้เพิ่มขึ้น มีเงินเดือน มีโรงเรียนหรือวัดที่แห่ง ส่วนในแง่คุณภาพจับต้องไม่ได้ วัดผลได้ยาก เช่น การพัฒนา

ประชาชนให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รักษาระเบียบวินัยและความสะอาด เป็นต้น และเป็นความจริงเสมอมา การพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นที่ปริมาณทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดสิ่งที่ดีมากกว่าเดิม เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่มีความเป็นทันสมัย ทำให้ประชาชนในสังคม มีความสุขกาย สบายใจ อยู่ดีมีสุข และมีเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำ สร้างความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาประเทศต่อไป

2.1.3 กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา (New Development Paradigm)

กระบวนทัศน์ใหม่ตามแนวคิดของเดวิด โบห์ม (David Bohm) ใน Wholeness and Implicate Order (1980) ที่อธิบายกระบวนทัศน์ด้วยแนวคิดทฤษฎีกระบวนการณ์เคลื่อนไหวของทั้งหมดว่า กระบวนทัศน์ใหม่จะก่อกำเนิดและคลี่ขยาย เผยออกมาให้เห็น โดยรวมเอาคุณสมบัติของกระบวนทัศน์เดิมที่มันซ่อน เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของทั้งหมดก่อนหน้านี้ ในกระบวนการณ์เคลื่อนไหวที่เป็นเอกภาพในรูปของน้ำวนหรือเกลียวกันหอยที่เป็นพลวัต จึงดูเผิน ๆ เหมือนกับจะย้อนรอยเดิม แต่แท้จริงแล้วเป็นวิวัฒนาการต่อไปเป็นวัฏจักรไปไม่สิ้นสุด (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2548)

พัฒนาการหรือความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนทัศน์การพัฒนา นับตั้งแต่ทศวรรษ 1960 มาจนถึงปัจจุบัน กาญจนา แก้วเทพ (2543 : 16-32) กล่าวว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชุดใหญ่ ๆ ตามลักษณะของกระบวนทัศน์ ดังนี้

1. กระบวนทัศน์การพัฒนากระแสหลักหรือกระบวนทัศน์การสร้างความทันสมัย ในช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 ที่เน้นเรื่องการพัฒนาประเทศโลกที่สามให้มีความทันสมัยแบบตะวันตก

2. กระบวนทัศน์การพัฒนาแบบพึ่งพา เป็นกระบวนทัศน์ที่ได้แย้งกระบวนทัศน์ในยุคแรก โดยมีแนวคิดหลักว่าการพัฒนาความทันสมัยนั้นเป็นกระบวนการณ์นำเอาโลกที่สามไปพึ่งพาต่อประเทศตะวันตกที่พัฒนาแล้ว

3. การพัฒนาทางเลือก/การพัฒนาอีกแบบหนึ่ง หรือที่เรียกว่ากระบวนทัศน์เฉพาะของตนเอง นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 มาจนถึงปัจจุบัน ได้เกิดกระบวนทัศน์ทางเลือกในการพัฒนาที่อาจเรียกได้หลายชื่อข้างต้น แต่ทว่าจุดร่วมของกระบวนทัศน์การพัฒนาทางเลือก มิใช่เพียงการปฏิเสธกระบวนทัศน์กระแสหลัก เช่นที่กระบวนทัศน์การพัฒนาแบบพึ่งพาโต้แย้งเท่านั้น แต่นักคิดด้านการพัฒนาหลายท่านมีความเห็นร่วมกันในประเด็นที่ว่า ตัวแบบการพัฒนาแบบเดิมที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดตะวันตกขาดความยั่งยืนและไม่พึงประสงค์สำหรับโลกที่สาม ประเทศเหล่านั้นไม่มีทางที่จะสามารถหลุดพ้นจากการถูกกำหนดให้อยู่ในภาวะของความด้อยพัฒนาไปได้ ดังนั้นนักคิดกลุ่มนี้จึงปฏิเสธแนวคิดกระบวนทัศน์ และแม้กระทั่งการใช้คำว่าพัฒนา โดยมุ่งสร้างสรรค์ค่า วาทกรรม และกระบวนทัศน์ใหม่ ๆ ที่พ้นไปจากคำว่า การพัฒนารวมทั้งได้เสนอให้ประเทศโลกที่สามมุ่งแสวงหาแนวคิด แนวทางการสร้างสรรค์วิถีชีวิตที่ดีงามที่เป็นของตัวเอง (ชาติชาย ณ เชียงใหม่, 2543 : 71)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

การจัดการมรดกทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม คือ การดูแลอย่างเป็นระบบที่นำมาใช้ อารมณ์คุณค่าทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของทรัพย์สินมรดกเพื่อความรื่นรมย์ของคนยุคปัจจุบันและคนชั้นลูกหลานในอนาคต การจัดการมรดกวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ใหม่ระดับโลก โดยดูได้จาก ประมวลกฎหมายและกฎบัตรต่างๆ เช่น กฎบัตรเวนิส (ICOMOS ค.ศ.1994) และอนุสัญญาเกี่ยวกับมรดกโลกภายใต้การดำเนินงานของ UNESCO ซึ่งออกกฎเกณฑ์เป็นหลักสำคัญๆ ในอันที่จะปกป้องคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม หลายประเทศส่วนใหญ่ก็ยอมรับหลักการเหล่านี้ในแง่เครื่องมือปกป้องคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2558) เนื่องจากการท่องเที่ยววัฒนธรรมใช้มรดกวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวปลายทางเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวหลัก จึงจำเป็นต้องเข้าใจพื้นฐานของการจัดการมรดกวัฒนธรรมก่อนที่จะใช้ทรัพยากรด้านนี้เพื่อการอื่น การหาวิธีที่จะจัดการมรดกวัฒนธรรมให้ยั่งยืนนั้น สาธารณชนจะต้องรับรู้อย่างชัดเจนถึงประโยชน์สูงสุดของมรดกนั้นๆ และชุมชนควรตระหนักดีว่าการท่องเที่ยวเป็นการใช้มรดกอย่างมีศักยภาพเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อสร้างความสมดุลต่อการท่องเที่ยวและยังผลประโยชน์แก่ส่วนรวมเหนือสิ่งอื่นใด ยิ่งชุมชนมีความเข้าใจรอบปรัชญาการจัดการมรดกวัฒนธรรมมากเท่าไร ชุมชนก็จะยิ่งเข้าใจการจัดการมรดกวัฒนธรรมมากขึ้นเท่านั้น ราวกับเป็นหุ้นส่วนระหว่างกันนั่นเอง

คำว่า “การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม” เป็นแนวคิดที่เริ่มเป็นที่รู้จักของสังคมโลกมากขึ้นเป็นลำดับ ในที่นี้คำว่า “ทรัพยากร” หมายถึง การพิจารณาทรัพย์สินที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสามารถนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์ได้ แต่คำว่า “มรดก” มิได้ตระหนักถึงคุณค่าเชิงเศรษฐกิจของทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว แต่ยังยอมรับความเป็นมรดกตกทอดของทรัพย์สินนั้นด้วย ส่วนเป้าหมายหลักของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมคือ ต้องสงวนรักษาตัวอย่างที่เป็นตัวแทนมรดก ทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้และมรดกภูมิปัญญาที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เอาไว้เพื่อคนในอนาคต เป็นที่ตระหนักกันว่าในนับแต่ศตวรรษที่ 20 เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้มรดกวัฒนธรรมส่วนใหญ่ตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกทำลายเสียหายโดยวัตถุนิยม อีกทั้งความรู้ที่เกี่ยวข้องมรดกวัฒนธรรมโดยเฉพาะภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมก็ทยอยสูญหายไปด้วยเช่นกัน การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมพยายามเพื่อสร้างระบบที่เป็นทางการ และเพื่อปองชี้ให้เป็นตัวอย่างสำหรับ อนาคต ฉะนั้น มรดกที่ทรงคุณค่านั้นมีใช้แต่ภูมิปัญญาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงตัวอย่างมรดกที่คู่ควรแก่ การสงวนรักษาด้วย เช่น ปิรามิดในประเทศอียิปต์ นครวัด ประเทศกัมพูชา หรือที่ฝั่งศพของยุคก่อน ประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดีโป่งมะนาว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี หลักฐานโบราณวัตถุ และโบราณสถานเหล่านั้นล้วนเป็นสิ่งสร้างขึ้นภายใต้สภาพสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพิเศษ (ที่แตกต่างไปจากยุคสมัยอื่น ๆ) ซึ่งเป็นไปได้ยากที่จะสร้างขึ้นใหม่ จึงจำต้องตระหนักถึงความสำคัญ เพื่อสงวนรักษาไว้ให้คนรุ่นต่อไป

ทรัพย์สินมรดกนั้นมีขอบเขตกว้างใหญ่ไพศาลที่ไม่ใช่เฉพาะสิ่งดึงดูดใจประเภทสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รูปเคารพ หรือสถานที่ที่มีผู้มาเยือนมากๆ เท่านั้น แต่ทรัพย์สินมรดกวัฒนธรรมยังมี พรหมแดนถึงมรดก วัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตของประชาชนที่ถือปฏิบัติกันอยู่เป็นปกติวิสัย รวมถึง ความเก่า-ใหม่ของ มรดกวัฒนธรรม หรือทรัพย์สินร่วมสมัยที่มีคุณค่าแห่งความทรงจำ ก็จำเป็นต้อง สงวนรักษาไว้เช่นกัน นอกจากนี้จะสงวนรักษาของคุณค่าภายในเพื่อเป็นมรดกสำหรับคนรุ่นต่อไปแล้ว แนวคิดนี้ยังให้คุณค่า ต่อการทำดีทางสังคมด้วย เมื่อสาธารณชนรับทราบโดยทั่วกันแล้ว ก็จะหล່รวม ปกป้องร่วมกัน การมองเห็นคุณค่าที่อยู่ภายในมรดกวัฒนธรรมเพื่อการค้าพาณิชย์เพียงอย่างเดียว เหมือน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งหลายนั้น ไม่เพียงพอ แต่ควรชื่นชมโสมนัสต่อมรดกวัฒนธรรม ทาง สังคมมากเคียงข้างกันไปด้วย เนื่องจากคุณค่าทางสังคมของมรดกวัฒนธรรมมีความหมายต่อชุมชนผู้ เป็นเจ้าของมรดกอย่างมาก และมีคุณค่ามากกว่าการนำมรดกนั้นไปทำมาค้าขายอย่างหลายคนเข้าใจ

ขณะเดียวกันแนวคิดนี้ยังมองว่า มรดกส่วนใหญ่สมควรที่จะได้นำเสนอและแปล ความหมายเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมสู่สาธารณะได้ เพราะเป้าหมายหลักของการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรมคือ สงวนรักษาต้นแบบที่เป็นตัวแทนมรดกเพื่อคนยุคใหม่ในอนาคต พร้อมตระหนักต่อคน ในยุคปัจจุบันในการเข้าถึงทรัพย์สินมรดกทางวัฒนธรรม การนำเสนอทรัพย์สินมรดกที่จับต้องได้ จะต้องแปลคุณค่าทางวัฒนธรรมของมรดกเหล่านั้นให้อยู่ในแนวทางที่เหล่านักท่องเที่ยวเรียนรู้พร้อม กับนำเสนอข้อมูลนั้นมาตีความได้ ผู้ทำหน้าที่จัดการมรดกวัฒนธรรมจะต้องกระตุ้นให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และจัดการวัฒนธรรมที่กำลังดำเนินอยู่ ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งด้านการศึกษาและ ความบันเทิงเริงรมย์ควบคู่กันไป

โดยปกติวัตถุประสงค์หลักของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม เพื่อการศึกษาสภาพ ทั่วไป ของสังคมหรือเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในมรดกทางวัฒนธรรม อย่างเช่น การจัดการพิพิธภัณฑ์ ประจำชุมชน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในท้องถิ่น หรือการอนุรักษ์จิตวิญญาณชุมชน แก่อนุชนรุ่นหลัง เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ตามจุดประสงค์ของการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การนำเสนอเช่นนี้อาจจะช่วยเพิ่มจำนวนผู้มาเยือนได้มากขึ้น เพราะเป็นการ เปิดโอกาสให้ผู้จัดการมรดกวัฒนธรรมได้สื่อสารเกี่ยวกับคุณค่าของมรดกสู่ผู้คนที่ได้มากขึ้น และ ทำยที่สุดก็จะได้รับการสนับสนุนในการร่วมมืออนุรักษ์มรดกนั้นกลับมา

เป็นที่ทราบกันดีว่า มรดกวัฒนธรรมมีทั้งประเภทที่จับต้องได้และประเภทที่จับต้องไม่ได้ เชี่ยวชาญจะมีความคุ้นเคยกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่ จับต้องได้ อาทิ วัตถุโบราณ อาคารเก่าแก่ แหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี และซาก ปrikหักพัง ฯลฯ ส่วนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้จะเน้นดูแลเพื่อให้สาธารณชน ตระหนักถึงคุณค่าทางสังคมที่จะต้องปกป้องเพื่อคนรุ่นต่อไป อาทิ ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม วิถีประชา ชนบประเพณีที่เกี่ยวกับความเชื่อหรือเทศกาล ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จะต้อง

อนุรักษ์ปกป้องไว้ด้วยเจตนารมณ์อันมุ่งมั่น กอปรกับความห่วงใยจากองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติและนานาชาติ ผู้จัดการมรดกวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับวิถีดั้งเดิมจะให้ความสำคัญกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมทั้งสองแบบเคียงคู่กันไปด้วยการเข้าใจความเกี่ยวพันระหว่างวิถีประชาและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเหมาะสม อัตลักษณ์เช่นนี้แตกต่างกันตามความซับซ้อนของการจัดการมรดกวัฒนธรรม จากโบราณวัตถุขนาดเล็ก ๆ ไปจนกระทั่งถึงเมืองประวัติศาสตร์ขนาดมโหฬาร ขนาดของมรดกที่แตกต่างกันแสดงถึงความท้าทายในการจัดการและสร้างโอกาสในการจัดการมรดกวัฒนธรรมให้มากขึ้น เพราะมรดกแต่ละอย่างล้วนมีแบบแผนหรือนโยบายการจัดการที่เป็นเอกลักษณ์ มีวิธีจัดการมรดกที่ซับซ้อนไม่เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น เส้นทางสายไหมที่ผ่านทวีปเอเชียอันเป็นหลักฐานสำคัญในฐานะเป็น “เส้นทางทางท่องเที่ยวที่เป็นมรดกวัฒนธรรม” ซึ่งถือเป็นเส้นทางสาย ประวัติศาสตร์ในฐานะที่เป็นเส้นทางการค้าและการเดินทาง การจัดการทรัพย์สินมรดกข้ามชาติจะได้รับการจัดการเช่นใดก็ขึ้นอยู่กับกฎหมายคุ้มครองมรดกของแต่ละประเทศที่เส้นทางสายไหมตัดผ่าน โดยอาจมีเจตนารมณ์ทางการเมืองเข้ามามีส่วนในการจัดการมรดกวัฒนธรรมเพื่อช่วยจัดระเบียบ ทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมสำหรับการดูแลมรดกทางวัฒนธรรมในดินแดนอารักขา นโยบายการ สงวนรักษามรดกดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเพื่อสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาให้ยังคงอยู่ในชุมชน ซึ่งผู้อยู่กับมรดกวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการปกป้องดูแลและสืบสานภูมิปัญญาโดยอาจขอคำแนะนำและความรู้ทางวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก เช่น นักจดหมายเหตุ นักวิชาการ ภัณฑารักษ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ

2.3.1. โลกทัศน์ของแนวคิดการจัดการทรัพยากรพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

จากการศึกษาของ ชนัญ วงษ์วิภาค (2007) ได้กล่าวถึงการดำเนินการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมตามตัวแบบ (Model) ว่า ยังมีการจัดการที่ไม่ลงตัว ซึ่งการพัฒนากรอบการจัดการมรดกวัฒนธรรมควรดำเนินไปตามขั้นตอนต่าง ๆ 5 ระยะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 กรอบการดำเนินงานการจัดการพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

ช่วงที่	ลักษณะเด่น
1. ระยะเริ่มแรกและเป็นช่วงการคิดค้นที่กำลังดำเนินการ	- ความสนใจชุมชนเพิ่มขึ้น - การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - วิวัฒนาการจากการทำงานแบบมือสมัครเล่นไปเป็นมืออาชีพ
2. ช่วงการออกกฎหมายปกป้องคุ้มครองมรดก	- ออกกฎหมายรุ่นแรก ๆ เพื่อนำการบ่งชี้ขอบข่ายของมรดกและการปกป้องทรัพย์สินมรดกวัฒนธรรม

	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมทางวัตถุเป็นสำคัญ - รัฐบาลตั้งหน่วยงานวัฒนธรรมหรือเชื่อมโยงกับตัวแทนรัฐหน่วยงานอื่น ๆ บ้าง
3. ช่วงแห่งการเพิ่มความเป็ มืออาชีพในการจัดการ มรดกวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งองค์กรของรัฐระหว่างประเทศเพื่อทำงานด้านการจัดการมรดก เช่น NGO เป็นต้น - ร่างประมวลกฎหมายของจริยธรรม หลักเกณฑ์การสงวนรักษาในกฎบัตร เป็นต้น - พัฒนาการของมืออาชีพที่เกี่ยวกับมรดก (ทั้งสาธารณะและบุคคล)
4. ช่วงการมีส่วนร่วมการ ปรึกษาหารือผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีปรากฏมากมาย - ระบุความขัดแย้งด้านต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม - ให้ความใส่ใจมากขึ้นต่อผลประโยชน์ชุมชน
5. ช่วงทบทวนความ รับผิดชอบสภาวะของ การเป็นมืออาชีพการ จัดการมรดก	<ul style="list-style-type: none"> - ความเข้าใจใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ - ทบทวนตัวบทกฎหมายอนุรักษ์ปกป้องมรดกวัฒนธรรม - การวางแผนและการปฏิบัติที่รวมความชำนาญจากหลากหลายสาขาที่เกี่ยวข้อง - มีความตระหนักเพิ่มขึ้นในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม - ตระหนักถึงผู้ใช้มรดกวัฒนธรรมคนอื่น ๆ - การเปลี่ยนแปลงในแนวคิดด้านสถานที่

กรอบการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเริ่มต้นจากนักวิชาการ ผู้นำชุมชน และนักการเมืองที่ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมและความจำเป็นที่จะต้องสงวนรักษา ช่วงแรกของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจึงเริ่มที่ความพยายามหาข้อมูลเกี่ยวกับมรดกเหล่านั้นไว้ มรดกวัฒนธรรมงานที่ขับเคลื่อนโดยมือสมัครเล่นหรือมืออาชีพกลุ่มเล็กๆ ที่มีความรู้เกี่ยวกับมรดก วัฒนธรรม ครั้นพอทราบถึงขอบเขตของมรดกวัฒนธรรมระยะที่ 2 ก็อ้างรูปแบบบางประการของ กฎหมายที่จะให้ตระหนักและสงวนรักษามรดกเหล่านั้นไว้ ในช่วงนี้มีหน่วยงานรัฐบาล บางหน่วยงานจัดตั้งกันขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่แยกประเภทงานในการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมต่อไป มีปัญหาความ ขัดแย้งหลายประการที่จำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการมรดกวัฒนธรรมโดยผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพและ ดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบ ในช่วงที่ 3 สะท้อนให้เห็นการจัดการที่ใช้ ความชำนาญมืออาชีพ ร่วมกับผู้มีอำนาจทางการเมือง มีการเปิดรับแนวปฏิบัติและกฎบัตรเพื่อการสงวนรักษาด้วยประเทศ ต่างๆ ร่วมลงนามต่อกฎบัตรระหว่างประเทศ การให้ความสำคัญต่อรูปแบบที่

เป็นทางการด้วยการมุ่ง บังคับผ่านกฎหมาย มรดกวัฒนธรรมเช่นนี้ได้นำไปสู่ความเป็นมืออาชีพในการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรมในประเด็นต่างๆ เช่น จะกำหนดอย่างไรว่าสิ่งใดถือว่าเป็นมรดก และจะจัดการมรดกใน ระยะเวลาอย่างไร ช่วงนี้จะปรากฏมืออาชีพชำนาญการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมขึ้นมาอย่าง ต่อเนื่อง เริ่มจากการที่สถาปนิกปรึกษาหารือกับโบราณคดีเพื่อจัดการมรดกวัฒนธรรมอย่างถูกหลัก วิชาการ มหาวิทยาลัยที่สนใจเรื่องราวมรดกวัฒนธรรมเริ่มมีการเรียนการสอนวิชาการด้านมรดกนี้ จนถึงระดับปริญญา เอกเช่นเดียวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในชาติตะวันตกที่พัฒนาแล้ว

จากข้อมูลในตารางข้างต้นเห็นได้ชัดว่าในช่วงที่ 4 มีความพิถีพิถันในการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น การมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการมรดกย่อมยืนยันตัวบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยตรง ด้วยการแสดงความห่วงใยอนุรักษ์ปกป้องมรดก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังทำหน้าที่เป็นผู้จัดการมรดกวัฒนธรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้มีแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ในระยะแรกวิวัฒนาการของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเริ่มต้นด้วยการตระหนักถึงการรักษาคุณค่าวัฒนธรรมว่าจะช่วยให้คุณธรรมความดีและผลประโยชน์ทางสังคมแผ่ขยายยิ่งขึ้นจากนั้นจะพัฒนาสู่การสงวนรักษาด้วยความชำนาญของมืออาชีพ และในขั้นตอนสุดท้ายความรู้ตาม แนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจะกระจายไปออกไปทุกหนทุกแห่ง ดังนั้นวิวัฒนาการของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจึงพ้องต้องกันกับสถานการณ์ทางการเมืองและสภาพสังคมด้วย

เมื่อพิจารณาถึงสถานที่อนุรักษ์ปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมนั้นคือ พิพิธภัณฑ์ ซึ่งสภาพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ (International Council of Museums : ICOM) ได้ให้นิยามพิพิธภัณฑ์ว่า “เป็นสถาบันที่ไม่คิดผลกำไรในการให้บริการแก่สังคมและการพัฒนาตนเอง อีกทั้งยังให้บริการแก่สาธารณชนนอกเหนือไปจากงานด้านการสงวน รักษา ค้นคว้าวิจัย ติดต่อสื่อสาร จัดแสดงมรดกวัฒนธรรม เพื่อจุดประสงค์ทางการศึกษาพิพิธภัณฑ์ และมีบทบาทให้ความรู้ความบันเทิงผ่านหลักฐานทางวัตถุที่มนุษย์สร้างและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์” (Tim Ambrose and Crispin Paine, 1993) หน้าที่สำคัญแรก ๆ ของพิพิธภัณฑ์คือ การจัดหมวดหมู่วัตถุโบราณทั้งหลายและปรับการบันทึกข้อมูลการค้นพบใหม่ ๆ ให้ทันสมัยโดยอาศัยคอมพิวเตอร์เป็นสำคัญ แต่พิพิธภัณฑ์ยังคงทำหน้าที่ต่อไปในหลาย ๆ พื้นที่ ในศตวรรษที่ผ่านมาพิพิธภัณฑ์จำนวนมากมีผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพช่วยจูงใจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ยังคงเผชิญกับความท้าทายพิเศษอื่น ๆ อีกเช่นกัน โดยพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ต้องดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการสะสมของที่จัดแสดง รวมถึงของหายากต่าง ๆ ด้วย จนกลายเป็นข้อพิพาทในการอ้างสิทธิ์ความเป็นเจ้าของในมรดกวัฒนธรรม ซึ่งนักจริยธรรมอย่าง Kasen Warren ได้จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. การอ้างสิทธิ์เกี่ยวกับค่าชดเชยมรดกวัฒนธรรม ในช่วงล่าอาณานิคมและช่วงสงคราม มีการโยกย้ายมรดกทรัพย์สินจากดินแดนดั้งเดิมไปสู่ประเทศผู้ล่าอาณานิคม ประเทศเจ้าของมรดกวัฒนธรรมบางประเทศจึงเรียกร้องขอมรดกวัฒนธรรมกลับคืนพร้อมเรียกค่าชดเชยที่มรดกได้ถูกโยกย้ายไปจากประเทศของตน

2. การโต้แย้งในข้อจำกัดเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกของโบราณวัตถุในประเด็นความเป็นเจ้าของในอดีต

3. สิทธิในการเป็นเจ้าของการเข้าถึง และการสืบทอดต่อมรดกวัฒนธรรมที่มีข้อพิพาท ทั้งที่ อยู่ในพิพธิภณัฑ์และนอกพิพธิภณัฑ์ (Warren, Karen, 1989)

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและการสงวนรักษาเป็นการกระทำที่อยู่ในโครงสร้างที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลเข้ามาเป็นหลักฐานของการครอบครองทรัพย์สินมรดกเหล่านั้น ถือเป็นกระบวนการที่พัฒนาไปสู่การออกประมวลกฎหมายข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศ ในปัจจุบันประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากอาศัยข้อตกลงประมวลกฎหมายนี้เป็นพื้นฐานสำหรับการ จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและใช้เป็นกลไกในการปกป้องคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม ส่งผลให้ชาติ เจ้าของมรดกวัฒนธรรมเหล่านั้นมีแนวโน้มยึดโยงกับมาตรฐานระหว่างชาตินี้เพิ่มขึ้น มาตรการทางกฎหมายหลายอย่างได้สร้างมั่นใจในการอนุรักษ์ทรัพย์สินมรดกอย่างมาก เช่น กฎบัตรเวนิส, สภาระหว่างชาติที่มีบทบาทคุ้มครองอนุสรณ์สถานและแหล่งประวัติศาสตร์ทั้งหลาย (ICOMOS), องค์กรเอกชน (NGO) ที่ก่อตั้งในปี 1965 เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนบทบาทให้แก่ ยูเนสโกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรม กฎบัตรเวนิสออกมาในปี 1964 ต่อมาในปีค.ศ.1994 ได้ รับการแปลออกเป็นภาษาอื่น ๆ ถึง 42 ภาษา เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนา วาง รักษา มรดกวัฒนธรรม ด้วยความเคร่งครัดของกฎบัตรนี้ได้สร้างความยั่งยืนให้กับทรัพย์สินมรดกเป็น อย่างยิ่ง ทั้งสาระสำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) ระบุสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ (ปัจจุบันรวมไปถึงอาคารสถานที่ทั้งหลาย)
- 2) สงวนรักษาอย่างเคร่งครัดโดยคงสภาพเดิมไว้
- 3) บูรณะปฏิสังขรณ์ด้วยการคำนึงถึงความจริงแท้ที่อยู่ในใจ (ห้ามสร้างขึ้นมาใหม่)
- 4) สำรองทางโบราณคดีภายใต้ผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพ
- 5) ให้ข้อมูลครบถ้วน (การกระทำใด ๆ ก็ควรจะมีข้อมูลที่เป็นระบบและเก็บบันทึกข้อมูลไว้ให้เป็นที่รับรู้ของคนทั่วไป)

อย่างไรก็ตาม มีองค์กรระหว่างชาติจำนวนหนึ่งได้พัฒนากฎบัตรเพื่อให้สังคมโลกได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดการมรดกวัฒนธรรม อย่างเช่น ยูเนสโก (UNESCO) สหภาพระหว่างชาติเพื่อการสงวนรักษาธรรมชาติ (IUCN) องค์กร IATE ศูนย์ระหว่างชาติเพื่อการศึกษาด้านการสงวนรักษาและปฏิสังขรณ์ทรัพย์สินสมบัติทางวัฒนธรรม (ตั้งขึ้นในประเทศอิตาลีโดยยูเนสโกใน

ค.ศ. 1960) และสภาระหว่างชาติด้านการพิพิธภัณฑ (ICOM) เป็นต้น องค์กรที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทมากที่สุดคือ องค์กรการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งก่อตั้งเมื่อ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1946 ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มีพันธกิจหลักในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ปกป้องมรดกทางธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมที่อยู่ในอาณัติของอนุสัญญา รวมถึงการกระตุ้นให้มนุษยชาติหันมาปกป้องมรดกวัฒนธรรมให้อยู่คู่สังคมโลกสืบไป จนกระทั่งมีชาติสมาชิกในปัจจุบัน ปี 2562 จำนวน 167 ประเทศ สามารถขึ้นบัญชีคุ้มครองป้องกันมรดกวัฒนธรรมทั่วโลกได้กว่า 1,121 แห่ง (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2564) เพื่อเป็นเครื่องมือในการยืนยันว่ามรดกวัฒนธรรมนั้นจะได้รับการดูแลจากภาครัฐ

2.3.2 ความยั่งยืน

ผู้จัดการมรดกพุทธศาสนาและวัฒนธรรมกล่าวถึงการสงวนรักษาในทุกช่วงเวลา นั้นแสดงว่ามรดกพุทธศาสนาและวัฒนธรรมได้รับการปกป้องดูแลเพื่อธำรงทรัพยากรนั้นให้ยั่งยืนเป็นการระบุรูปพรรณและประเมินคุณค่าของมรดกร่วมกันว่า ควรจะใช้มรดกอย่างไร ควรจะต้องตระหนักให้ดีกว่าทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมแต่ละอย่างมีความหมายเฉพาะตน มีความสำคัญทางวัฒนธรรมตามบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน จากเงื่อนไขเหล่านี้ผู้จัดการมรดกวัฒนธรรมจึงต้องพิจารณามรดกแต่ละอย่างอย่างเป็นเอกเทศภายใต้มุมมองเรื่องกายภาพและความแข็งแรงทนทานของมรดกนั้น ๆ ตัวอย่างเช่นบางวัฒนธรรมสามารถอาจเข้าไปแทรกแซงได้บ้าง แต่บางวัฒนธรรมไม่สามารถเข้าไปแทรกแซงได้เลย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดก่อนที่จะมีมรดกวัฒนธรรม ระหว่างมีมรดกวัฒนธรรมหรือหลังมีมรดกวัฒนธรรมก็ได้ ในบางกรณีอาจจะสร้างมรดกนั้นขึ้นมาใหม่ทั้งหมด (โดยต้องใช้เวลาแก่สังคมในการตีค่าหรือให้เวลาสังคมคล้อยตามก่อนที่จะยอมรับจนมรดกนั้นกลายเป็นวัฒนธรรมประจำชุมชนต่อไป) สมาชิกชุมชนในฐานะที่เป็นผู้ปกป้องดูแลมรดกอาจลงความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับมรดกวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะมรดกวัฒนธรรมที่มีความสำคัญทางจิตวิญญาณ หรือทางศาสนาความเชื่อ การพิจารณาความยั่งยืนเกี่ยวข้องกับจำนวนครั้งที่ใช้มรดกวัฒนธรรมนั้น ๆ ทั้งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้และที่จับต้องไม่ได้ ฉะนั้น แหล่งมรดกที่เปราะบางจะต้องได้รับการ ดูแลอย่างระมัดระวัง ในบางกรณีการห้ามเข้าท่องเที่ยว หรือจำกัดจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ก็เป็นการจัดการที่สำคัญที่จะช่วยสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมไว้ได้อีกทางหนึ่ง

2.3.3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการทรัพยากรสินมรดกทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีจำนวนมาก ซึ่งผู้จัดการมรดกวัฒนธรรมต้องตระหนักว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนหรือเป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่อยู่ใกล้ชิดมรดกวัฒนธรรมหรือมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม เช่น สถาบันการศึกษา ระดับต่าง ๆ อาทิ โรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ใช้มรดกวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรเสริมความรู้ นอกจากนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมและต้องรับผิดชอบต่อมรดกเหล่านั้น และกลุ่มผู้ใช้มรดกวัฒนธรรมเพื่อการพาณิชย์ เช่น รับผิดชอบต่อมรดกเหล่านั้น และกลุ่มผู้ใช้มรดกวัฒนธรรมเพื่อการพาณิชย์ เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น การมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายถือเป็นความท้าทายยิ่งใหญ่ประการหนึ่งในการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรมให้ยั่งยืนยาวนาน กล่าวคือ ผู้จัดการมรดกวัฒนธรรมจะต้องบริหารความรู้สึกละเอียดอ่อน เมื่อมีบางกลุ่มได้ประโยชน์จากการจัดการมรดกวัฒนธรรม ก็มีบางกลุ่มที่เสียผลประโยชน์ผู้จัดการมรดกวัฒนธรรมจะต้องปกป้องผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยการปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างตรงไปตรงมา แม้ในบางครั้งจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมักจำกัดอยู่แต่เฉพาะผู้ที่ เป็นเจ้าของธรรมเนียมประเพณี (ชาวบ้านในชุมชน) กลุ่มผู้ใช้มรดกส่วนหนึ่ง และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเนื้อแท้ความจริงแล้วมรดกวัฒนธรรมส่วนมากมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ หลายฝ่าย แต่ละฝ่ายก็เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมกันมากน้อยแตกต่างกัน เช่น กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกันทางกฎหมาย หรือกลุ่มที่ไม่ยอมรับมรดกวัฒนธรรม ซึ่งก็ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในมรดกวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วย

นอกจากนี้ การจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังแตกต่างกันอย่างมาก ในบางมุมมอง การแสดงความคิดเห็นที่ว่าควรจะจัดการมรดกวัฒนธรรมอย่างไรให้ยั่งยืนยาวนาน การหารือ ในหมู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมักมีข้อถกเถียงเพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการจัดการมรดกวัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จ การปรึกษาหารือนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการวางแผนการจัดการที่เกิดขึ้นได้ ตลอดเวลา กระบวนการทั้งหมดตั้งแต่การถูกประเด็นในขั้นต้นไปจนถึงการจัดการมรดกที่กำลังดำเนิน อยู่ แต่ข้อควรระวังก็คือ ไม่ควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากข้างนอกมาใช้อำนาจเหนือการจัดการมาก เกินไป เจ้าของมรดกวัฒนธรรมตัวจริงต้องเป็นผู้คนในชุมชนที่แหล่งมรดกตั้งอยู่ โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียที่อยู่ภายนอกอาจควบคุมสื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้รับสารคล้อยตามความต้องการกลุ่มตนได้ ก็อาจมีอิทธิพลเหนือการจัดการมรดกวัฒนธรรมได้ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องจากภายนอก มักทำได้กว่าผู้คนในชุมชน

2.3.4 การจัดการทรัพยากรพุทธศาสนาและวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว

ประเด็นการท่องเที่ยวมีอิทธิพลค่อนข้างมากต่อการนำเสนอมรดกพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งอิทธิพลดังกล่าวจะเห็นอย่างเด่นในโลกละตะวันตก เนื่องจากการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมมีพัฒนาการเต็มที่ อีกทั้งยังตระหนักอย่างชัดแจ้งถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้มรดกวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามการตระหนักในเรื่องดังกล่าวก็ไม่ราบรื่นเสมอไป เพราะความตึงเครียดอาจเกิดขึ้นได้จากข้อเรียกร้องด้านผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน สถานการณ์เช่นนี้มีโอกาสวิกฤติยิ่งขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนา ด้วยเหตุว่าประเทศเหล่านี้เน้นการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ (mass tourism) และมีรายได้เข้าประเทศจากการท่องเที่ยวจำนวนมาก ฉะนั้น การออกกฎหมายเพื่อจัดการมรดกวัฒนธรรมที่เหมาะสมจึงจะสามารถควบคุมวิกฤติการท่องเที่ยวลงได้บ้าง กระนั้นความเสียหายบางประการที่อาจจะปรากฏอยู่บ้าง เช่น การใช้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมอย่างไม่เหมาะสม การจำลองรูปลักษณ์มรดกวัฒนธรรมออกจำหน่ายเป็นของที่ระลึกและการค้าวัตถุโบราณอย่างผิดกฎหมาย การขาดอำนาจของหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ส่งผลให้ชุมชนขาดความมั่นใจต่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐบาลกลางถือว่ามรดกในชุมชนเหล่านั้นช่วยสร้างอุปทานการท่องเที่ยว และช่วยกระจายรายได้อย่างกว้างขวาง ความจริงแล้วมรดกวัฒนธรรมสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวไม่มากมายนัก หรืออาจไม่เคยได้รับผลประโยชน์จากรายได้นั้นเลย เพราะแม้ว่ามรดกวัฒนธรรมจะดึงดูดนักท่องเที่ยวมากเพียงใดก็ตาม แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้จัดการมรดกวัฒนธรรมจำต้องตระหนักให้สูงสุดคือ การรักษาความสมดุลระหว่างการใช้มรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวกับการสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมให้คงอยู่ยาวนาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนี้ จำเป็นต้องมีความคาดหวังอย่างสมเหตุสมผลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวที่มีอยู่ และผู้มีอำนาจจะต้องทราบว่า จะให้บรรลุศักยภาพนั้นในวิถีที่สังคมยอมรับได้อย่างไร

กล่าวได้ว่า ความต้องการ การท่องเที่ยวมีในปัจจุบันเดียวในการจัดการทรัพยากรพุทธศาสนาและวัฒนธรรมนักท่องเที่ยวเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่ใช้มรดกวัฒนธรรม ความต้องการเที่ยวชมมรดกพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะควรนำมาพิจารณาว่าจะต้องตัดสินใจอย่างไรจึงจะนำเสนอมรดกวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยือนได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวถือเป็นกลุ่มที่ยั่งยืนมากกว่าผู้ใช้มรดกกลุ่มอื่น ๆ ระดับความรู้ที่แตกต่าง ความสนใจที่แตกต่าง ภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง และความคาดหวังที่แตกต่าง ทั้งหลายเหล่านี้ อาจหมายความว่า การนำเสนอจากผู้ใช้ท้องถิ่นอาจจะไม่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวบางกลุ่ม และในทางกลับกันการนำเสนอเพื่อให้นักท่องเที่ยวก็อาจดูไม่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่น ดังนั้น การนำเสนอเรื่องราวของมรดกจึงต้องตัดสินใจอย่างมีจิตสำนึกและนำเสนอให้แตกต่างออกไป หรือนำเสนอในสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ การท่องเที่ยวโดยผู้ใช้มรดกมีความสำคัญ แต่ การท่องเที่ยวไม่ใช่ผู้ใช้มรดกวัฒนธรรมเพียงคนเดียว การตัดสินใจใด ๆ

เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรมจึงต้องพิจารณาถึงผู้ใช้มรดกวัฒนธรรมกลุ่มอื่น ๆ ด้วยว่าจะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับมรดก พุทธศาสนาและวัฒนธรรมนั้นอย่างไรให้ตอบสนองความต้องการของทุก ๆ ฝ่ายได้โดยไม่สร้างความเสียหายให้กับมรดกพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในชุมชน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

การท่องเที่ยวเชิงศาสนามีความสัมพันธ์กับมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นได้กลายมาเป็นวัฒนธรรม โดยพื้นฐานแล้วมนุษย์ในโลกมีภัยทางกายสี่อย่างคือ ความวิหิงสา ความร้อน-หนาว ความหวาดกลัวและความป่วยไข้ มนุษย์จึงสร้างสรรค์ปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เมื่อร่างกายอยู่รอดและเจริญเติบโต มนุษย์ก็ต้องการพักผ่อนและความเพลิดเพลิน ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นโอกาสหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มสีสันและประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับชีวิต การท่องเที่ยวเชิงศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ประกอบด้วยความเชื่อและแบบแผนพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาในสวนอื่น ๆ ของโลก ก็มักจะจัดขึ้นตามวัฒนธรรมในเทศกาลงานประจำปี และจัดขึ้นในโอกาสพิเศษ เช่นกัน สำหรับวัฒนธรรมของไทยที่มีพัฒนาการมายาวนาน (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2552) และนอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยแบ่งออกเป็นสองลักษณะดังนี้ ลักษณะแรกเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ทั้งโบราณสถานและประเพณีที่สวยงาม ลักษณะที่สองเป็นการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับจิตใจเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนาเพื่อความสงบร่มเย็นทางจิตใจ โดยทั้งสองลักษณะที่กล่าวมาเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ใช้เวลามากนัก นอกจากการเที่ยวชมความสวยงามและเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมแล้วยังเป็นการร่วมกิจกรรมนั้นอีกด้วย ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวหากมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่ดีย่อมมีผลต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำหรือบอกต่อ (อัยยรัช อภาศิริปะ, 2563)

พระมหาสุริยา อภิวัตตโน (2558) มีแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาว่า สังคมไทยนั้นมีความศรัทธา ความเชื่อในพระพุทธศาสนามานาน แยกกันไม่ออก บ้านอาศัยวัด วัดอาศัยบ้านวัดนั้นมีส่วนสำคัญต่อสังคมไทยเราเป็นอย่างมาก เป็นที่พึ่งทางกาย เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นสถานที่ขัดเกลาจิตใจพัฒนาจิตใจ เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นที่พักอาศัย และเป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ วัดแบ่งเขตความสำคัญดังต่อไปนี้

1. เขตพุทธาวาส ได้แก่ พระอุโบสถ พระปราสาท พระเจดีย์ พระเจดีย์บรรจุพระบรมอัฐิ พระมหากษัตริย์ เป็นต้น โดยเฉพาะพระอุโบสถนั้น เป็นสถานที่ทำสังฆกรรมของพระสงฆ์

2. พระอารามหลวง เป็นวัดที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ทรงสร้าง หรือทรงบูรณปฏิสังขรณ์และทรงให้การอุปถัมภ์ เป็นวัดที่สร้างขึ้นอย่างมีแบบแผน ถูกลักษณะของการสร้างวัดตามรูปแบบประเพณี

3. วัดเป็นศูนย์รวมของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางศาสนามีการสวดมนต์ เวียนเทียน ฟังเทศน์ฟังธรรม ประกวดตอบปัญหาธรรมะสำหรับเยาวชน มอบทุนการศึกษา เป็นต้น วันหยุดพิเศษต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา มีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม รักษาศีล 8 และวัดจัดกิจกรรมวันเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่มีการสวดมนต์ข้ามปี ก่อเจดีย์ทราย เจดีย์ข้าวสารในวันสงกรานต์ ขอขมาแม่น้ำในวันลอยกระทง เป็นต้น

2.4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

จากการสำรวจข้อมูลมีการพยายามออกแบบการท่องเที่ยว หรือการเข้าไปกำหนดการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรทางศาสนา เช่น วัด โบราณสถาน หรือศาสนาสถานในทางศาสนา โดยมีเป้าหมายเป็นการจัดการท่องเที่ยวตามวิถีทางศาสนา หรือการท่องเที่ยวในเชิงของสิ่งที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา โดยมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

พระมหาธัชชธร สิริมงคล (2556) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาว่าหมายถึง การเดินทางไปท่องเที่ยวยังศาสนสถาน เพื่อกราบนมัสการ และเยี่ยมชมหรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สันทนาการและมีความศรัทธาพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ครอบคลุมถึงสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ สถานที่ตั้งของอาคารที่ประดิษฐานรูปเคารพ สถานที่สำหรับบรรดาศาสนิกชนมาประชุมกันเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาตลอดจนที่พำนักของนักบวชตามศาสนานั้น ๆ โดยมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วน ๆ ตามกิจกรรมการใช้งานที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงศาสนายัง หมายถึง การเดินทางเพื่อการบำบัดจิตใจ โดยการฝึกปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การนั่งสมาธิ และการทำวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อการผ่อนคลาย และลดความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน ซึ่งการฝึกตนนี้จะต้องเข้าไปฝึกปฏิบัติตนภายในพุทธสถานโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับโลกภายนอกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน หมายถึง อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ ที่ประดิษฐานรูปเคารพ สถานที่สำหรับบรรดาศาสนิกชนมาประชุมกันเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนที่พำนักของนักบวชตามศาสนานั้น ๆ ศาสนสถานของศาสนาพุทธ ได้แก่ วัด เจดีย์พระธาตุ ปราสาท เช่น พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน และพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรม หมายถึง สถานที่สำหรับบำบัดจิตใจโดยการเข้าฝึกปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนา ได้แก่ การนั่งสมาธิและทำวิปัสสนากรรมฐานเพื่อการฝึกฝน

จิตใจให้สงบ สถานที่ปฏิบัติธรรม เช่น เสถียรธรรมสถาน สำนักปฏิบัติธรรมวัดยานนาวา สำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ เป็นต้น

ภทฺรสุภา ลีลานภาพรรณ (2551) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงพุทธไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธ หมายถึง การเดินทางไปยังพุทธศาสนสถานใด ๆ โดยมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ดังนี้

1. เป็นการเดินทางไปเพื่อการบำเพ็ญบุญกุศล 10 อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ทานมัย คือ ทำบุญด้วยการให้ ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีลประพฤติดี ภาวนามัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา อปจายนมัย คือ ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อม เวยยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้ ปัตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนความดีให้ผู้อื่น ปัตตนาโมทนามัย คือ ทำบุญด้วยความยินดีของผู้อื่น ฐัมมัสสวนมัย คือ ทำบุญด้วยการฟังธรรม ฐัมมเทศนามัย คือ ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรม และทัญญูชุกัมม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง

2. เป็นการเดินทางไปเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และปฏิบัติธรรม ณ พุทธศาสนสถานแห่งใดแห่งหนึ่ง

3. เป็นการเดินทางไปเพื่อเข้าร่วมศาสนพิธี งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เช่น การไปทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ตักบาตรดอกไม้ แห่งเทียนพรรษา เป็นต้น

สรุป การท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ การเดินทางไปท่องเที่ยวยังศาสนสถาน เพื่อเยี่ยมชมหรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นมัสการศาสนสถาน และพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ ทำบุญทำทานและการสาธารณกุศลต่าง ๆ การเดินทางเพื่อการนั่งสมาธิและการทำวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อการผ่อนคลายและลดความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน แต่ในปัจจุบัน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาไม่ได้มีแต่เพียงผู้ที่นับถือศาสนาเท่านั้น นักท่องเที่ยวยังให้ความสนใจในการเข้าชมความงาม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของศาสนสถาน หรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตสงบใจ รวมถึงการเดินทางไปเพื่อบำเพ็ญสาธารณกุศล หรือเข้าร่วมศาสนพิธี และงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ

2.4.2 องค์ประกอบการท่องเที่ยวพุทธศาสนา

การท่องเที่ยวพุทธศาสนา มีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ซึ่งนอกจากจะมีเรื่องของวัด พระสงฆ์ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นแล้ว ยังมีเรื่องของ การบริหาร การจัดการ และอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น

กรมการศาสนา (2557) จัดให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ต้องมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วนด้วยกัน เช่น

1. ในส่วนของวัดที่ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว วัดต้องจัดการด้านสถานที่ ด้านบุคลากรของวัด การจัดกิจกรรมภายในวัด จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวในวัด จัดการเรื่องของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานพัฒนาอื่น ๆ และจัดให้มีการประเมินผล

2. ในส่วนของวัฒนธรรมจังหวัด ต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกและส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาภายในจังหวัด

3. ในส่วนของหน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วนชุมชน เช่น หน่วยงานรัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ต้องให้การสนับสนุนปัจจัยและกำลังคน

4. ในส่วนของกรมการศาสนา จัดทำกรอบแนวทางการดำเนินโครงการนำร่องต่าง ๆ จัดทำเอกสารคู่มือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ขอความร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสรรงบประมาณเพื่ออุดหนุนโครงการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เป็นต้น

สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา (2550) นำเสนอว่า ปัจจัย 3 ประการคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วัดมีความแตกต่างไปจากสถานที่อื่น ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้รวมขึ้นมาเป็นวัด ส่งผลให้วัดกลายเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชน ได้มาศึกษาหาความรู้จากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัด อีกบทบาทหนึ่งของวัดคือ การเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับศึกษาถึงสถาปัตยกรรมและพุทธศิลป์ต่าง ๆ ของคนในชาติและชาวต่างชาติ ส่งผลให้วัดสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ ต่างศาสนา เดินทางมาเที่ยวชมศิลปะความงามต่าง ๆ ซึ่งวัดจะได้รับความนิยมนจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวขึ้น ขึ้นอยู่กับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมต่าง ๆ และชื่อเสียงของวัด เช่น วัดเบญจมบพิตรฯ เป็นต้น และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางวัดได้จัดขึ้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยเผยแพร่พุทธศาสนาให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์มาวัดมิใช่เพียงเพื่อการทำบุญเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มาวัดเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางวัดได้จัดขึ้นเช่น การทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ การเวียนเทียน และการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการนำพระพุทธศาสนาไปเผยแพร่ยังต่างประเทศ เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับและซึมซับสิ่งต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา แต่การที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ และซึมซับความเป็นพระพุทธศาสนา มากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ด้วย เช่น เอกสารเชิญชวน พระสงฆ์ มัคคุเทศก์ และกิจกรรมที่วัดจัดขึ้น เป็นต้น

มาริน่า (Marina, 2005) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ มีลักษณะคล้ายกับที่ท่องเที่ยวเชิงโลกได้ระบุไว้ และเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเฉพาะทาง

ชญัญ วงษ์วิภาค (อ้างถึงใน ตันติกร โคตรซารี, 2555) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีเป้าประสงค์ 2 ประการใหญ่ คือ

1. การท่องเที่ยวพักผ่อนทางกาย มีลักษณะเช่นเดียวกันกับการท่องเที่ยวบริบทอื่น ๆ ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวจะแสวงหาความสงบ โดยมีสื่อกลางเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ
2. มีความคาดหวังที่จะได้เติมเต็มจิตใจในรูปแบบของโชคลาภจากสิ่งลึกลับ เครื่องรางของขลัง และมีความเชื่อในเรื่องปาฏิหาริย์

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังศาสนสถาน หรือสถานที่สำคัญทางศาสนา เพื่อเยี่ยมชมหรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นมัสการศาสนสถาน ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงการพักผ่อนแสวงหาความสงบโดยใช้สื่อกลางทางศาสนา และความเชื่อเพื่อเติมเต็มจิตใจในรูปแบบของโชคลาภจากสิ่งลึกลับที่แฝงอยู่

2.4.3 เส้นทางท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา

เส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนานี้ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวและการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในลักษณะเฉพาะ โดยเป็นการศึกษาถึงหลักธรรม การฟังธรรม การนั่งสมาธิวิปัสสนา การทำบุญใส่บาตร และการสนทนากับพระสงฆ์และผู้ที่เกี่ยวข้องในเชิงลึก ซึ่งอาศัยความสนใจเฉพาะของนักท่องเที่ยวในด้านพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตและความเป็นวิชาการเป็นเครื่องดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมากในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะผู้หญิงที่สนใจด้านพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยวประเภทนี้ วัดและคณะสงฆ์ได้ดำเนินการในลักษณะเฉพาะโดยวัดจะจัดให้มีสถานที่เพื่อปฏิบัติธรรมฝึกสมาธิให้กับนักท่องเที่ยว เป็นศูนย์ฝึกสมาธิ ซึ่งมีหลายวัด เช่น วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร สวนโมกขพลาราม จ.สุราษฎร์ธานี วัดหนองป่าพง จ.อุบลราชธานี เป็นต้น (พระมหาเสวีชน นริสสุโร และคณะ, 2556) สำหรับเส้นทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในลักษณะนี้ สามารถสรุปได้ว่าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรมจิตรกรรม และการเที่ยวชมบริเวณวัด (เชิงวัดอุทธรธรรม) ซึ่งเป็นการเที่ยวชมพุทธศิลปกรรมภายในวัดโดยอาศัยความงดงามทางด้านพุทธศิลปกรรม ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเป็นเอกลักษณ์และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว นั้น เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมจำนวนมากในแต่ละวัน หรือในแต่ละช่วงเวลาตามการท่องเที่ยว โดยเฉพาะวัดที่มีลักษณะการท่องเที่ยวดังกล่าว เช่น วัดพระเชตุพนฯ วัดอรุณราชวราราม วัดเบญจมบพิตร ในกรุงเทพมหานคร วัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก วัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย เป็นต้น ล้วนก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางจิตใจและมูลค่าในเชิงการท่องเที่ยว ดังนั้น วัดต่างๆ จึงได้มีการสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมที่มีความสวยงามเพื่อแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม

สำหรับเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคกลางนั้น การศึกษาของณัฐธีร์ ศรีดีและคณะ พบว่า รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และการเที่ยวชมบริเวณวัด ที่อาศัยความงดงามทางด้านศิลปกรรม ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเป็นเอกลักษณ์และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว วัดในแถบภาคกลางนั้นถือว่าเป็นวัดประเภทพุทธศิลป์ ดังนั้นนักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจเพื่อที่จะเที่ยวชมความงดงามของวัดวาอารามในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและในต่างจังหวัด โดยเฉพาะตามวัดที่มีความงดงามทางด้านพุทธศิลปกรรมนั้นจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาเที่ยวชม ดังเช่น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม หรือวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร วัดสะดือจ. พระนครศรีอยุธยา วัดพระนอนจักรสีห์ จ. สิงห์บุรี วัดขุนอินทประมูล จ. อ่างทอง เป็นต้น ถ้าเป็นพุทธศิลป์ด้านพระใหญ่หรือพระนั่งก็ประกอบด้วย วัดไตรมิตร วัดพนัญเชิง วัดหน้าพระเมรุ วัดม่วง วัดป่าโมก วัดไชโยวัดป่าเลไลยก์ ส่วนพุทธศิลป์ในด้านรอยพระบาท เช่น วัดพระพุทธบาท วัดพระแท่นดงรัง วัดที่มีจิตรกรรมด้านศิลา ได้แก่ วัดเขาชีจรรย์ วัดพระพุทธฉาย เป็นต้น

2.4.4 นักท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การเดินทางที่มีเหตุผลทางศาสนาถือปฏิบัติมาตั้งแต่ในยุคสมัยแรก ๆ ซึ่งเหตุผลในการเดินทางนั้นอาจไม่มีเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบันการเดินทางในลักษณะนี้มักเกิดขึ้นร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ โดยผู้ที่นับถือศาสนานั้น ๆ จะมีความเชื่อในการทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น การเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ปัจจุบันมีความนิยมลดลงไปเนื่องจากจำนวนผู้นับถือศาสนาหรือมีความเชื่ออันลดลง ซึ่งสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาไม่ได้แค่ผู้ที่นับถือศาสนานั้นที่เดินทางไปยังมีนักท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีความสนใจเข้าชมความงามหรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่มีสภาพสังคมวุ่นวายคนต้องการสถานที่ เช่น โบสถ์วัดในการพัฒนาสภาพจิตใจให้ดีขึ้น (ศุภลักษณ์ อัครางกูร, 2547)

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นมีเหตุผลหลายประการ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนนั้นเป็นเหตุผลส่วนใหญ่ ที่นักท่องเที่ยวต้องการหลุดออกไปจากความเบื่อหน่าย จำเจที่บ้านที่ทำงาน หรือถิ่นกำเนิด นอกจากจะได้พักผ่อนร่างกายและจิตใจแล้วยังได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการเดินทางอีกด้วย ส่วนการเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนานั้นจะได้ระลึกถึงอดีต ความเป็นมาของสถานที่นั้น ๆ อาจเรียกว่าการเดินทางเพื่อจุดประสงค์การหาความสงบ ความเชื่อและโชคลาภ จุดประสงค์ของผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวย่อมมีความแตกต่างกันออกไป โดยส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่ได้คำนึงถึงความสวยงามของสถานที่เท่าใดนัก หากแต่คำนึงถึงความเชื่ออำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็น

ที่ตั้ง และ การท่องเที่ยวเชิงศาสนายังตอบสนองทั้งกายและจิตใจด้วย (ประเมษฐ์ พิชญ์พันธ์เดชา, 2561)

สามารถสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวเชิงศาสนาในช่วงสมัยแรกจะเดินทางเพื่อจุดประสงค์ทางศาสนาเป็นหลักไม่มีเรื่องการท่องเที่ยวมาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาถือเป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับวัดต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียง แหล่งโบราณสถานที่มีความสำคัญทางจิตใจ และมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเอกลักษณ์ที่สวยงาม และมีความศรัทธา ความเชื่อมาเป็นเวลายาวนาน นอกจากการเที่ยวชมความสวยงามของโบราณสถานและเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมแล้วยังทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวหากมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่ดีย่อมมีผลต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำหรือบอกต่อ

2.5 ข้อมูลพื้นที่วิจัย

2.5.1 พื้นที่การวิจัย

จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐมอำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน อำเภอนครชัยศรี อำเภอดอนตูม และอำเภอสสามพราน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

2.5.1.1 ที่ตั้ง

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตก ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง มีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนบรมราชชนนี (ถนนปิ่นเกล้า – นครชัยศรี) 51 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟ 62 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

2.5.1.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตทวีวัฒนา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอำเภอดำรงวิทยะ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2.5.1.3 เขตการปกครอง

จังหวัดนครปฐมแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 904 หมู่บ้าน สำหรับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 93 แห่ง

2.5.1.4 ระยะทางจากอำเภอเมืองไปยังอำเภอใกล้เคียง

อำเภอนครชัยศรี 14 กิโลเมตร อำเภอพุทธมณฑล 20 กิโลเมตร อำเภอสามปราน 21 กิโลเมตร อำเภอกำแพงแสน 26 กิโลเมตร อำเภอดอนตูม 31 กิโลเมตร อำเภอบางเลน 46 กิโลเมตร

2.5.1.5 ระยะทางจากจังหวัดนครปฐมไปยังจังหวัดใกล้เคียง

จังหวัดนนทบุรี 65 กิโลเมตร จังหวัดสมุทรสาคร 48 กิโลเมตร จังหวัดราชบุรี 43 กิโลเมตร จังหวัดกาญจนบุรี 112 กิโลเมตร จังหวัดสุพรรณบุรี 160 กิโลเมตร

2.5.2 สภาพภูมิประเทศ

"สภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครปฐมโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีภูเขาและป่าไม้ ระดับความแตกต่างของความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 2-10 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปลาดจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ และตะวันตกสู่ตะวันออกมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีที่ดอนกระจายเป็นแห่งๆ และมีแหล่งน้ำกระจาย สำหรับพื้นที่ด้านตะวันออกและด้านใต้เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีคลองธรรมชาติและคลองขุดขึ้นเพื่อการเกษตรและคมนาคมอยู่มาก พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 2-4 เมตร รายละเอียด ดังแผนภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

2.5.3 ผลการวิเคราะห์บริบทและศักยภาพของพื้นที่

จังหวัดฉะเชิงเทราได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดการพัฒนาจังหวัดมาประกอบการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของจังหวัด โดยจังหวัดได้จำแนกผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน และปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรคของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสรุปเฉพาะประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

1. เป็นจังหวัดปริมณฑล ส่งผลให้การคมนาคมและการขนส่งสะดวก เป็นประตูสู่ชายแดนภาคตะวันตกและภาคใต้ และเป็นพื้นที่เชื่อมโยงจากกรุงเทพมหานครถึงชายแดนประเทศเมียนมาร์ที่ใกล้ที่สุด
2. ทรัพยากรดินและน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร โดยมีแม่น้ำต้นตุนสายหลักคือแม่น้ำท่าจีน มีระบบชลประทานครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด

3. ฐานการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม โดยมีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปขนาดใหญ่รองรับวัตถุดิบในพื้นที่และเป็นสาขาที่ติด 3 ลำดับแรกที่มีมูลค่าสูงสุดและมีความสำคัญในการสร้างรายได้ให้จังหวัด

4. แหล่งเพาะปลูกข้าว พืชผักและผลไม้ประกอบด้วย มะพร้าว น้ำหอม ส้มโอ มะม่วงฝรั่ง ชมพู่ มะนาว กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม ลำไย และกล้วยไม้ที่สำคัญ

5. เกษตรกรในจังหวัดเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพมากจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนล่าง 1 โดยเฉพาะโคเนื้อ โคนม สุกรเป็ดไข่ และไก่ไข่ และมีโรงงานแปรรูปอาหารที่ทันสมัย รวมทั้งมีตลาดสุกรขนาดใหญ่ในการรองรับผลิตผล และเป็นแหล่งจำหน่ายเนื้อสุกรชำแหละที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ

6. การทำประมงน้ำจืด ได้แก่ กุ้งก้ามกราม ปลาน้ำจืด และสัตว์น้ำสวยงามเป็นอันดับต้นของประเทศ

7. ฐานอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร โดยมูลค่าอุตสาหกรรมของจังหวัดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด และปัจจุบัน อุตสาหกรรมอาหารมีฐานการส่งออกร้อยละ 70 เป็นตลาดต่างประเทศ

8. ผลิตภาพแรงงานของจังหวัดอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยมีผลิตภาพแรงงานเท่ากับ 304,000 บาท/คน เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยผลิตภาพแรงงานของประเทศเท่ากับ 110,895 บาท/คน

9. แหล่งอารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน จึงมีความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นระดับประเทศ

10. เมืองศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาค โดยมีสถาบันการศึกษาทุกระดับ มีมหาวิทยาลัยชั้นนำที่มีชื่อเสียงอยู่ในพื้นที่ โดยค่าดัชนีความก้าวหน้าของชน (HAI) ด้านการศึกษาเท่ากับ 0.6736 คิดเป็นอันดับที่ 7 ของประเทศและยังติดอันดับห้าจังหวัดที่มีความก้าวหน้าทางการศึกษามากที่สุดในภาคกลาง

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ทำให้เกิดปัญหาด้านการระบายน้ำ จึงประสบปัญหาน้ำท่วมขังในบางพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณริมแม่น้ำท่าจีน

2. ถนนสายหลักมีสภาพชำรุด ไม่ปลอดภัยในการคมนาคมขนส่ง ขาดระบบขนส่งมวลชนที่มีคุณภาพ และขาดการจัดการโลจิสติกส์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เกษตรกรใช้สารเคมีในการผลิตเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง สารเคมีตกค้างในดิน ดินเสื่อมสภาพ การผลิตพืชเกษตรส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐาน GAP และยังขาดแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยโดยตรง

4. การขยายฟาร์มเลี้ยงสัตว์เป็นไปได้ยากเนื่องจากชุมชนเมืองขยายตัวมากและที่ดินมีราคาแพง รวมทั้งก่อให้เกิดมลภาวะทางกลิ่น และน้ำเสีย

5. มาตรฐานในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่ประเทศนำเข้ากำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณภาพสัตว์น้ำความปลอดภัยต่อผู้บริโภค การป้องกันการเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีตลาดกลาง ซื้อ-ขาย สัตว์น้ำไม่เพียงพอ ไม่สามารถรองรับผลผลิตได้ทั้งปี

6. ผู้ประกอบการขาดแคลนแรงงานไทย ทำให้จำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อให้งานสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

7. การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่อง และขาดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง รวมทั้งพัฒนาสินค้าและบริการใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่

8. ขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่มีความชำนาญในการจัดการการเรียนรู้สาขาวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ส่งผลให้การทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้น ม.3 ที่ถึงแม้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่ยังคงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ร้อยละ 50

9. สถานพยาบาลที่ได้รับการรับรองคุณภาพ HA มีปริมาณต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ เนื่องจากประสบปัญหาความแออัดของผู้มารับบริการผนวกกับจำนวนบุคลากรและอุปกรณ์ทางการแพทย์ไม่เพียงพอ

10. จังหวัดมีเส้นทางรอยต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดปริมณฑล ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการลักลอบลำเลียงและการแพร่กระจายของยาเสพติด จากข้อมูลดัชนีความก้าวหน้าของชน (HAI) ผลการจับกุมคดียาเสพติดของจังหวัด เท่ากับ 995 รายต่อประชากรแสนคน สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 717.7 รายต่อประชากรแสนคน

11. ปริมาณขยะของจังหวัดมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีปริมาณสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยปัจจุบันจังหวัดมีปริมาณขยะ 394,200 ตัน/ปีแต่ค่าเฉลี่ยปริมาณขยะในระดับประเทศอยู่ที่ 247,105 ตัน

12. คุณภาพน้ำของแม่น้ำท่าจีนโดยรวมอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมถึงเสื่อมโทรมมากซึ่งวัดโดยเกณฑ์ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป หรือ Water Quality Index (WQI) รวมทั้ง มีปริมาณน้ำเสียจากฟาร์มปศุสัตว์การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำการเกษตรกรรม โรงงานอุตสาหกรรม และน้ำเสียจากชุมชน

13. การประสบปัญหา น้ำทะเลหนุน ส่งผลกระทบให้น้ำกร่อย เค็ม และเกิดภาวะน้ำล้นตลิ่งในบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำท่าจีน

โอกาส (Opportunities)

1. นโยบายของรัฐให้ความสำคัญกับ Food Safety Zoning การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม(Zoning) การเป็น Smart Farmer การบริหารจัดการน้ำ ซึ่งสร้างโอกาสให้จังหวัดสามารถบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการเกษตรปลอดภัย
2. รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ เพื่อให้ภาคอุตสาหกรรม ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
3. นโยบายครัวไทยสู่ครัวโลก สนับสนุนให้ผู้ประกอบการจังหวัดสามารถผลิต แปรรูป สินค้าเกษตร และส่งออก
4. ภาครัฐมีนโยบายการเพิ่ม ศักยภาพการบริการเชิงรุกของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โดยทีมสหวิชาชีพออกให้บริการผู้ป่วยที่บ้านและชุมชน
5. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล สนับสนุนให้จังหวัดพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น
6. การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกทวายในประเทศเพื่อนบ้าน สร้างโอกาสให้จังหวัดสามารถพัฒนาเชื่อมโยงโครงข่ายขนส่งระดับภูมิภาค
7. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้มีตลาดขนาดใหญ่สามารถรองรับผลผลิตที่หลากหลายและมีคุณภาพ แลเชื่อมโยงด้านการตลาดเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอาหาร และการท่องเที่ยว
8. กระแสความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ในระดับโลกเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้จังหวัดสามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์เพื่อจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ
9. การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสร้างโอกาสให้จังหวัดสามารถนำมาใช้พัฒนากระบวนการผลิต การตลาดการบริการ และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
10. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยสร้างโอกาสให้จังหวัดสามารถประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการผ่านระบบออนไลน์ทำให้ช่วยลดต้นทุนการตลาด และสามารถเผยแพร่ไปได้ทั้งในและต่างประเทศ

อุปสรรค (Threats)

1. ข้อจำกัดในการนำเข้าสินค้าของแต่ละประเทศมีมาตรฐานแตกต่างกัน และมีการใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTB) เป็นเครื่องมือในการปกป้องการนำเข้าสินค้ามากขึ้น โดยเฉพาะมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Standard: SPS)

2. สินค้าของประเทศคู่แข่งที่มีต้นทุนต่ำกว่าและคุณภาพดีกว่าเข้ามาแข่งขันในตลาดของไทยมากขึ้น ส่งผลให้มีการแย่งส่วนแบ่งในตลาดการส่งออกสินค้าเกษตรบางชนิด

3. มาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีข้อกำหนดที่ส่งผลให้เกษตรกรปฏิบัติตามได้ยาก และเนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ขาดแรงจูงใจด้านตลาดและราคา

4. อุตสาหกรรมบางประเภทอาจได้รับผลกระทบจากการไหลบ่าของแรงงานที่เข้ามาแข่งขัน รวมทั้งแรงงานฝีมือสามารถออกไปทำงานในประเทศคู่สัญญาทำให้เกิดปัญหาขาดแรงงานที่มีทักษะสูง

5. การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก ส่งผลกระทบต่อด้านการเกษตร เช่น ผลผลิตน้อยลง ด้านสังคม เช่น โรคระบาด การเคลื่อนย้ายแรงงาน เกษตรกรยากจน และปัญหาภัยธรรมชาติ

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของจังหวัดนครปฐม ได้นำประเด็นบริบทการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ นโยบายรัฐบาลและแผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) แผนยุทธศาสตร์รายสาขาเฉพาะด้าน ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคกลาง ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2557-2560 ข้อคิดเห็นในการประเมินแผนพัฒนาจังหวัดนโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาอำเภอ ปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดการพัฒนาจังหวัดมาประกอบในการประชุมเชิงปฏิบัติการและวิเคราะห์สถานภาพจังหวัด ทั้งนี้กระบวนการในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจังหวัดด้วย SWOT Analysis ได้ดำเนินการอย่างครบถ้วนตามหลักการ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งผลการกำหนดตำแหน่งการพัฒนาของจังหวัดหรือ Positioning ของจังหวัด

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชูด้า ศิริไพบุลย์สินธ์ (2549) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การประเมินศักยภาพและการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวกระทำโดยรวบรวมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 7 อำเภอของจังหวัดนครปฐม รวม 21 แห่ง แล้วคัดเลือกให้เหลือ 9 แห่งเพื่อนำไปประเมินศักยภาพในเบื้องต้นได้มีค่าน้ำหนักและค่าระดับก่อน หลังจากนั้นจึงนำไปสู่การหาค่าศักยภาพ หรือค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว โดยจำแนกศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 4 กลุ่ม ผลปรากฏดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าศักยภาพสูงมาก 1 แห่ง คือ พระปฐมเจดีย์ 2) แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าศักยภาพสูง มี 5 แห่ง คือ สวนสามพราน ลานแสดงช้างและฟาร์มจระเข้สามพราน พระราชวังสนามจันทร์ พุทรมณฑล และพิพิธภัณฑน์หุ่นขี้ผึ้ง

3) แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าศักยภาพปานกลาง มี 3 แห่ง คือ วัดไร่ขิง ตลาดดอนหวาย และวัดพระประโทนเจดีย์วรวิหาร 4) แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าศักยภาพต่ำ ไม่ปรากฏในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 แห่ง ทางด้านการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้จำลองเส้นทางการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม 9 แห่ง ที่ได้ทำการประเมินศักยภาพ พร้อมทั้งที่พักค้างคืน เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว โดยใช้ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐมมานานยิ่งขึ้น

วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนจังหวัดนครปฐม พบว่า ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวในวัดมีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาและมีบทบาทในประวัติศาสตร์ เนื่องจากวัดในจังหวัดนครปฐมสร้างขึ้นในสมัยทวารวดี เช่น วัดพระประโทนเจดีย์ วัดพระปฐมเจดีย์ เป็นต้น และมีการสร้างขึ้นตามสมัยต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งวัดมีโอกาสดำเนินการสนับสนุนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในระดับโลก และยังกระจายรายได้และทำให้วัด ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทั้งนี้วัดสามารถจัดกิจกรรมและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจ และการปลูกจิตสำนึกเชิงอนุรักษ์ต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ยั่งยืน แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม มีวิสัยทัศน์คือ “จังหวัดนครปฐมจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของโลก เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มีมาตรฐานและคุณภาพระดับโลกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน” ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและกระจายรายได้สู่ชุมชน และ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

นิลุบล คงเปรม (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาวัดศรัทธาทองไห เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างยั่งยืน ตำบลศรัทธาทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า วัดศรัทธาทองเป็นวัดที่มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายและมีศักยภาพโดยกิจกรรมสำคัญและโดดเด่นคือการสักการะ โดยวัดศรัทธาทองเป็นวัดที่มีการพัฒนาศักยภาพพื้นฐานของวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา โดยการทำนุบำรุงโบราณสถานและโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้แก่ผู้สนใจ โดยแนวทางการพัฒนาวัดศรัทธาทองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่ยั่งยืนนั้น จัดให้มีการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการ

ใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างรู้คุณค่าและการสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยภายใต้ขีดความสามารถของชุมชน

พระมหาวุฒิพงษ์ วุฑฒิวิโส, พระครูโสภณวีรานุวัตร และ ปณณวิชัย แสงหล้า (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรี มีผลการศึกษาพบว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ วัด โบราณสถาน และทำเลที่ตั้งที่ดี มีถนนเข้าถึงสะดวก มีเส้นทางท่องเที่ยวหลักคือ เส้นทางจากอำเภอเมืองไปถึงอำเภออุทุมพร เนื่องจากเป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงไปยังจังหวัดอื่นได้ มีกิจกรรมหลักคือ กิจกรรมการไหว้และการทำบุญ นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตเรื่องการขาดการประสานงานกับจังหวัดใกล้เคียง และขาดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มีความหลากหลาย และมีมิติในเชิงลึกที่ต้องอาศัยความเข้าใจประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะมีว่า ควรมีการยกระดับศักยภาพและสิ่งดึงดูดใจ ด้วยการสืบค้นและเผยแพร่ความสำคัญ โดยจัดทำผังแม่บทเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาร่วมกับจังหวัดอื่น เช่น พระนครศรีอยุธยา และนครปฐม เพื่อยกระดับเส้นทางและกิจกรรมนำร่องให้ชัดเจน มีกิจกรรมค้นหาเรื่องราวที่น่าสนใจหรือน่าดึงดูดใจร่วมกันระหว่างภาคีตามเส้นทางนำร่องทั้งในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภออุทุมพร และจัดประชุมระหว่างภาคีเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเรื่องต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงความปลอดภัย โรงแรมที่พัก เป็นต้น ทั้งนี้การทำงานโดยอาศัยผังแม่บทด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ครอบคลุมทั้งเรื่องเส้นทางและกิจกรรมจะช่วยจุดประกายการสร้างความร่วมมือและนำไปสู่การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรีได้อย่างยั่งยืน

พระมหาสุริยา มะสันเทียะ (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ที่ส่งเสริมคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในเกาะรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากกว่า 3 ครั้ง ได้แก่ 1) เดินทางมาไหว้พระ/เที่ยวชมหาความเพลิดเพลินคิด 2) เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง 3) นิยมเดินทางมาท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนศาสดารามมากที่สุดในส่วนกิจกรรมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา พบว่า เห็นด้วยในระดับมาก ได้แก่กิจกรรมการเป็นที่พึ่งทางใจ และเห็นด้วยในระดับปานกลาง ได้แก่กิจกรรมการปฏิบัติธรรม กิจกรรมการสืบทอดพระพุทธศาสนา กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมการเข้าวัดอุ้มบาตร สำหรับประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมากคือ การเข้าร่วมกิจกรรมการกราบสักการะพระพุทธรูป การเข้าร่วมกิจกรรมการทำบุญตักบาตร การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การส่งเสริมการตลาด ประสิทธิภาพที่ได้จากกลยุทธ์การตลาดที่ส่งเสริมคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาตามลำดับคือด้านภาพลักษณ์ การรับรู้คุณค่าทางพระพุทธศาสนา

อัยยรัช อาภาศิลป์ (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในพุทธมณฑล ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวแปรบ่งชี้องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ตัวแปรแฝง ได้แก่ กิจกรรมที่จัดขึ้นในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมที่จัดขึ้นในวันพระ และกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม
- 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการเชิงพื้นที่และการจัดการการท่องเที่ยวในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวแปรบ่งชี้องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรีด้านการจัดการพื้นที่ ประกอบด้วย 5 ตัวแปรแฝง ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว และพื้นที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว
- 3) ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างของโมเดลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวที่พุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวแปรบ่งชี้องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรีด้านการจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ตัวแปรแฝง ได้แก่ ด้านการจัดการพื้นที่ใช้สอย ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว และด้านการรับรู้การท่องเที่ยว
- 4) ผลการทดสอบอิทธิพลของปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการจัดการพื้นที่และปัจจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวแปรบ่งชี้องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ตัวแปรการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยรวม ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการจัดการพื้นที่ด้านการจัดการการท่องเที่ยวและตัวแปรตามหรือตัวแปรผลคือ ด้านการกลับมาเที่ยวซ้ำ

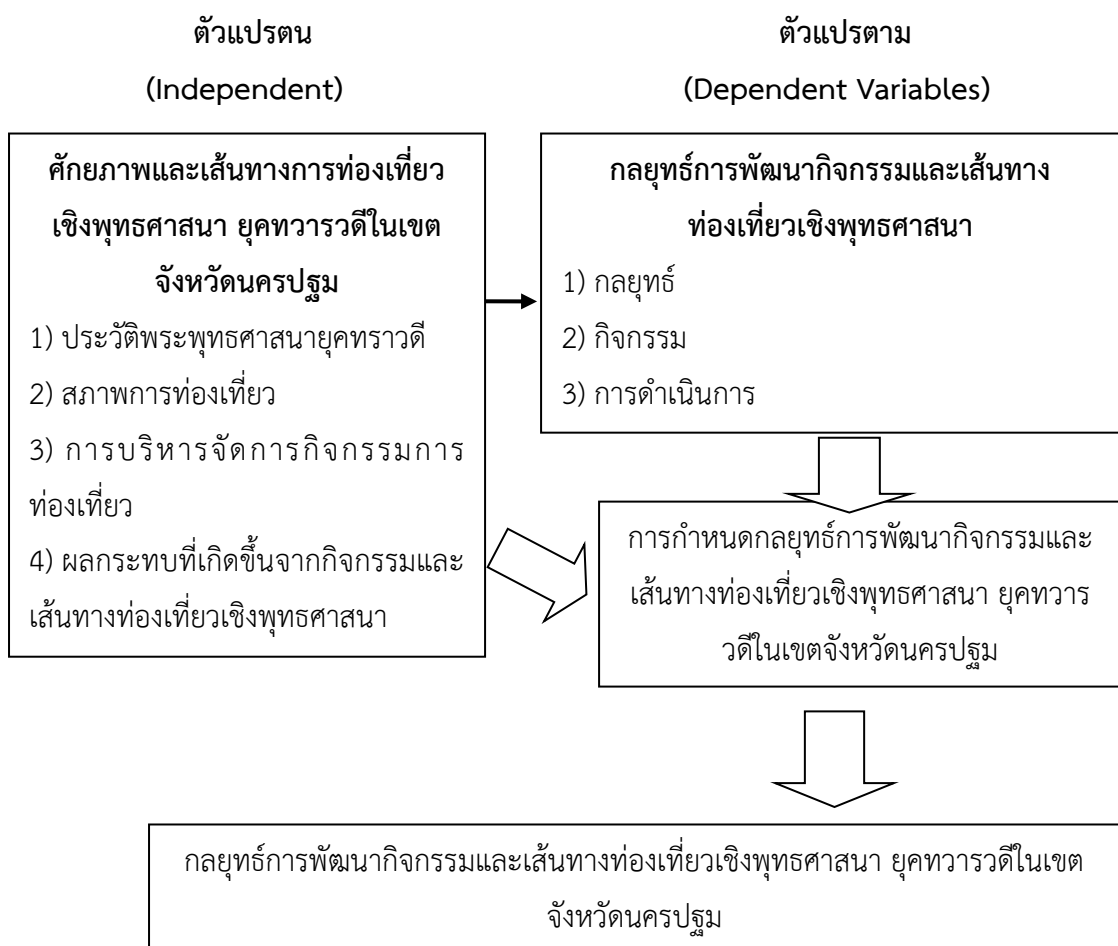
เบญจวรรณ บวรกุลภา และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การตลาดเพื่อการพัฒนาตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ยระหว่าง 25-35 ปีมีอาชีพของธุรกิจส่วนตัว มีระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ย 10,000-20,000 บาท โดยพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุดคือ ตลาดน้ำดอนหวาย และส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวกับครอบครัว และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนคือซื้อส้มโอ และผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารโดยให้เหตุผลคือมีความหลากหลาย เลือกซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเพราะมี

ความเป็นเอกลักษณ์ กลยุทธ์การตลาดที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุดคือ กลยุทธ์ด้าน ภายภาพค่าเฉลี่ย 4.04 ด้านบุคลากรค่าเฉลี่ย 3.95 ด้านผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว 3.93 ด้านราคาค่าเฉลี่ย 3.89 ด้านช่องทางการจำหน่ายค่าเฉลี่ย 3.83 ด้านส่งเสริมการตลาดค่าเฉลี่ย 3.81 และด้านบริการค่าเฉลี่ย 3.67 ตามลำดับ ข้อเสนอแนะการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควร ส่งเสริมและอนุรักษ์ด้านความเป็นอยู่ในวิถีชีวิตชุมชนและบรรยากาศในท้องถิ่น ควรมีการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และประติมากรรมที่เก่าแก่เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมที่ดีต่อไป

พระอธิการยอด ญาณวชิโร (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เส้นทางการ ท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธในจังหวัด เชียงราย มีเส้นทางการท่องเที่ยว 3 เส้นทางคือ 1) เส้นทางการท่องเที่ยวศิลปกรรมเชิงพุทธศิลป์ร่วม สมัย คือ วัดร่องขุน วัดร่องเสือเต้น วัดห้วยปลากั้ง 2) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ วัดพระแก้ว (พระอารามหลวง) 3) เส้นทางการท่องเที่ยวตามเทศกาล ประเพณี และ พิธีทางศาสนา คือ วัดพระธาตุดอยตุง วัดพระธาตุมหาเจดีย์ การจัดการแหล่งเรียนรู้ของวัด โดยวัดที่มีการ พัฒนาแล้วเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธนำเสนอเนื้อหาให้แก่นักท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎี และ ปฏิบัติ โดยพัฒนาแหล่งเรียนรู้บนพื้นฐานที่ความต้องการให้นักท่องเที่ยวเกิดกระบวนการเรียนรู้ แต่ทาง ชุมชน ภาครัฐ และเอกชน ยังเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ น้อยมาก อีกทั้งวัดยังขาดบุคลากรที่ ชำนาญด้านภาษา และงบประมาณยังคงเป็นข้อจำกัดประการสำคัญในการพัฒนาวัดกับการท่องเที่ยว เชิงวิถีพุทธ ยังต้องได้รับการจัดการเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีการจัดทำชุดความรู้การท่องเที่ยว เชิงวิถีพุทธเพิ่มเติมเป็น E-book จากรูปแบบการประชาสัมพันธ์ของวัดที่มีการทำแผนผัง การท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบของชุดคู่มือ อันยังไม่สมบูรณ์นัก และเพิ่มบางวัดที่ยังไม่มีเข้ามาเป็นการ ประชาสัมพันธ์เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธในจังหวัดเชียงราย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติวัด สถาปัตยกรรม กิจกรรมสำคัญ และหลักพุทธปรัชญาจากถาวรวัตถุและโครงสร้างของวัด

2.7 สรุปรอบแนวความคิด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ากรอบแนวคิดให้เห็นถึงกระบวนการเชื่อมโยงเกี่ยวกับ กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม โดยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables)



ภาพที่ 2.2 สรุปรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัย กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย เป็น 2 ระยะ ได้แก่

3.1 การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

1. แหล่งข้อมูล
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

1. แหล่งข้อมูล
2. กลุ่มเป้าหมาย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

3.1.1 แหล่งข้อมูล

การวิจัยระยะนี้ใช้แหล่งข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นภาครัฐ ผู้บริหารศาสนสถานในจังหวัดนครปฐม กลุ่มนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มเจ้าอาวาส กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน กลุ่มนักท่องเที่ยว และปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมซึ่งประกอบด้วย สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรม นักประวัติศาสตร์โบราณคดี สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด/อำเภอ พระสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักท่องเที่ยว และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม โดยบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดจากบุคคลทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งผู้แทนที่เป็นผู้แทนที่เป็นกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารศาสนสถานในจังหวัดนครปฐม กลุ่มนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มเจ้าอาวาส กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน กลุ่มนักท่องเที่ยว และปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมซึ่งประกอบด้วย สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรม นักประวัติศาสตร์โบราณคดี สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด/อำเภอ พระสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักท่องเที่ยว และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม จำนวน 21 รูป/คน ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้แทนที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ/นักประวัติศาสตร์ จำนวน 3 รูป/คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเจ้าอาวาส/พระสงฆ์ จำนวน 7 รูป/คน
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 7 รูป/คน
4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 3 รูป/คน

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมร่างโครงสร้างคำสัมภาษณ์ และกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นและตรวจสอบ หลังจากนั้น นำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้เหมาะสม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) รวมถึงแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมนอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมุ่งเน้นเก็บข้อมูลเนื้อหาสาระในเชิงบริบทของกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้สังเกตจะอยู่ภายนอกวงผู้ถูกสังเกต และทำตนเป็นบุคคลภายนอก ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้ถูกสังเกตภายในพื้นที่นั้นโดยตรง

3.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอ่านเนื้อหาของเอกสารอย่างละเอียด เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่วิจัย ซึ่งข้อมูลที่สำคัญในขั้นนี้ ผู้วิจัยจะบันทึกข้อความที่ปรากฏนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ดังกล่าวตามกรอบการวิจัย จากนั้นอ่านสอบทานนัยสำคัญของเนื้อหานั้น ๆ อีกครั้งหนึ่ง และสอบทานจากเนื้อหาของเอกสารที่มีเนื้อหาของรายละเอียดใกล้เคียงกัน เพื่อสอบทานนัยสำคัญที่ปรากฏในเอกสารเหล่านั้น แล้วนำนัยสำคัญในข้อความเหล่านั้นไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการ เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบในการทำการวิจัย ในขั้นตอนต่อไป ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอน ประกอบด้วย 1. ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการการวิจัย 2. การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้เวลาในการสัมภาษณ์รูป/คนละประมาณ 60 นาที 3. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการจดบันทึก

3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Fugus Group Discussion) โดยนำข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 มาสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หลักลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

3.2.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยระยะนี้ คือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ได้จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วย ด้านพุทธศาสนา วัฒนธรรม นักประวัติศาสตร์ จำนวน 3 รูป/คน ด้านการท่องเที่ยว จำนวน 1 รูป/คน พระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ จำนวน 3 รูป/คน ประชาชนชาวบ้านในพื้นที่ จำนวน 3 รูป/คน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี จากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 และกำหนดประเด็นแนวทางเพิ่มเติม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้สนทนากลุ่มกับผู้ร่วมสนทนากลุ่ม มีลักษณะการระดมสมอง การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นำไปสู่การหาข้อสรุปร่วมกันในการสร้างกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม อย่างเป็นทางการ

3.2.4 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือจากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 และกำหนดประเด็นแนวทางการสร้างนวัตกรรมเพิ่มเติม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เห็นแนวทางและมา

กำหนดสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ที่เหมาะสม ครอบคลุมลักษณะของพื้นที่ โดยการยกวางกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ที่ครอบคลุมประเด็นศึกษา นำร่างรูปแบบกำหนดประเด็นคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อใช้เป็นประเด็นหลักในการสนทนากลุ่ม จากนั้นร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มเสนออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไข หลังจากนั้นนำไปเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

3.2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน โดยการกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ดำเนินการขอหนังสือจากโครงการ นำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยโครงการวิจัย ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่ม กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ตามวัน เวลา และสถานที่ โดยการเลือกวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมและนัดหมาย โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้เอื้อต่อข้อมูลที่ลึกและสมบูรณ์ ตามข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม

3.2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามประเด็นหลักของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หากมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ แล้วทำการอธิบายขยายความ โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลมา ทำการตีความ บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยจะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนากลุ่มมาสนับสนุนการตีความ และทำการพรรณนาความ (เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหาหรือเหตุการณ์ให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม 2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม 3. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาดOCUMENTARY RESEARCH (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการระดมสมอง (Brainstorming) จากหลายกลุ่มในมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ทั้งนี้เพื่อลดแนวโน้มความลำเอียง (Bias) ของข้อมูลสร้างความมั่นใจในการใช้ได้ของผลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะที่ศึกษาได้ และสามารถที่จะสนับสนุนให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

จากที่มาของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) รวมทั้งกรณีศึกษาเฉพาะในพื้นที่วิจัย (Case study) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) รวมถึงการควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามระยะของการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม
รายละเอียดดังจะได้นำเสนอต่อไปนี้

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

ปัจจุบันจะพบว่าธุรกิจการท่องเที่ยวถือเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้และขับเคลื่อนเศรษฐกิจของหลาย ๆ ประเทศที่มีทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่ วิถีชีวิตพื้นเมือง หรือแหล่งจับจ่ายข้าวของแบรนด์เนม และหลาย ๆ วัตถุประสงค์ที่ทำให้คนเคลื่อนย้ายด้วยวิธีการต่าง ๆ จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง และยังพบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลต่อกิจกรรมภายในประเทศที่มีการขยายไปพร้อม ๆ กัน วัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวต่างมีวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างหนึ่งก็คือ การผ่อนคลายความตึงเครียด แสวงหาความสุขจากการพักผ่อน โดยการท่องเที่ยวจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการทำงานหรือการประกอบอาชีพเป็นหลัก ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยวมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจัยเรื่องของความสะดวกในการเดินทางที่มีความเจริญและสะดวกสบายมากขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสาร ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวจากการใช้บริษัทจัดการท่องเที่ยวหรือบริษัททัวร์ มาสู่การท่องเที่ยวด้วยตัวเองมากขึ้น ซึ่งมีความเป็นอิสระและประหยัดกว่าการใช้บริษัททัวร์ ส่งผลให้ธุรกิจเรื่องการท่องเที่ยวมีการขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่เป็นส่วนสำคัญประกอบด้วย 6 องค์ประกอบคือ (พยอม ธรรมบุตร, 2546)

1. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) คือสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว
2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) คือระบบโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับการเดินทางที่เหมาะสม สะดวกและปลอดภัย
3. ที่พักแรม (Accommodation) ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ อารวมถึงการพักแบบกางเต็นท์ที่นอนด้วย
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ (Tourist activities and recreational activities) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนร่วมด้วย ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับสถานที่เวลาที่เหมาะสม
5. ส่วนประกอบอื่น ๆ บริการเบ็ดเสร็จ (Ancillary) เช่น ด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น

6. บริการเสริมให้ตรงกับความต้องการ (Amenities) คือ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ตรงต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น บริเวณที่จอดรถสาธารณะ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาจะรวมเอาเรื่องของความเชื่อไว้ด้วย ถือเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเสริมสร้างพลังใจหรือเสริมสร้างความเจริญทางจิตใจ และความเป็นสิริมงคลของชีวิต การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548) กล่าวว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยเหลือประโยชน์ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา และวัฒนธรรม และช่วยกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทางศาสนา รวมทั้งเสริมสร้างสินค้าใหม่ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมอีกด้วย การท่องเที่ยวเชิงศาสนาสามารถแฝงตัวเข้าไปกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ได้ หรือร่วมเส้นทางกับการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพักผ่อน หรือท่องเที่ยวแบบหาประสบการณ์ เนื่องจากศาสนสถานโดยเฉพาะของศาสนาพุทธจะมีปรากฏให้สามารถแวะชมและทำกิจกรรมทางศาสนาได้ทุกหนแห่งที่มีการท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งหลายครั้งที่การท่องเที่ยวเชิงศาสนากลายเป็นวัตถุประสงค์รองในการเดินทางของนักท่องเที่ยว แต่จะกลับมาเป็นวัตถุประสงค์หลักได้หากมีเรื่องของความเชื่อและการเสี่ยงโชคในการเดินทางครั้งนั้นของนักท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ สำหรับเรื่องของความศรัทธาและเลื่อมใสในคำสอนทางพระพุทธศาสนาจะส่งแรงกระตุ้นให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนามีพลังขึ้นมาเป็นวัตถุประสงค์หลักของนักท่องเที่ยวที่มุ่งแสวงบุญ โดยเฉพาะการได้สักการะสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือสังเวชนียสถาน และยังคงเป็นที่นิยมของเหล่าพุทธศาสนิกชนอยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยในการเผยแพร่คำสอนและความศรัทธาของศาสนา จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มเจ้าอาวาส กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน กลุ่มนักท่องเที่ยว และประชาชนชาวบ้าน รวมถึงผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ทำให้ได้ผลการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ที่ครอบคลุมรอบด้านและหลายมิติ

ตั้งแต่กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และการดำเนินการส่งเสริมกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ในฐานะที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ด้านพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งแต่ละประเด็นมีความน่าสนใจ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1.1 ผลการศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี
ในเขตจังหวัดนครปฐม

4.1.2 ผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา
ตั้งผู้วิจัยจะได้นำเสนอสาระสำคัญดังต่อไปนี้

**4.1.1 ผลการศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี
ในเขตจังหวัดนครปฐม**

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยว
เชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการ
วิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.1.1 ประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี

คำว่า “ทวารวดี” เป็นชื่อสันนิษฐานมาจากคำว่า “โถ-โล-โป-ตี” (To-Lo-po-ti) ซึ่งปรากฏในบันทึกการเดินทางของพระภิกษุเหียนจิ่ง ที่เดินทางจากจีนไปสืบทอดพระพุทธศาสนาใน
อินเดียทางบก ในพ.ศ. 1172 และเดินทางกลับจีนในพ.ศ. 1188 ในบันทึกการเดินทางนี้ได้กล่าวถึงชื่อ
อาณาจักรโถโลโปตีด้วย ซึ่งนักวิชาการเชื่อว่าคำว่า “โถโลโปตี” ตรงกับภาษาสันสกฤตคือทวารวดี
เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของศรีเกษตร ในประเทศพม่า และตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอิศาน
ปุระ ในประเทศกัมพูชา อาณาจักรทวารวดีนี้ตั้งอยู่ในดินแดนประเทศไทยปัจจุบันในบันทึกอีกชิ้นหนึ่ง
ได้แก่ บันทึกของพระภิกษุฮูอิ้ง ผู้ที่เดินทางจากจีนไปสืบทอดพระพุทธศาสนาในอินเดียโดยทางทะเล
ระหว่าง พ.ศ. 1214-1218 ท่านออกเดินทางจากเมืองกวางตุ้ง ในบันทึกกล่าวถึงเมืองท่าและ
อาณาจักรตามชายฝั่งทะเลที่ท่านได้เดินทางผ่าน ที่ปรากฏชื่อได้แก่ หลินยี ฟูนัน ทวารวดี ลังเจียชู
ศรีวิชัย และโมโลยู ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ และสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นกลุ่ม
บุคคลแรกที่กำหนดเรียกชื่อดินแดนที่เมืองโบราณเหล่านี้ที่ตั้งอยู่ รวมทั้งงานศิลปกรรมที่พบมากมาย
โดยเฉพาะในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยใช้เหตุผลของตำแหน่งที่ตั้งอาณาจักรและอายุตาม
บันทึกของจีน กับอายุของงานศิลปกรรมที่ตรงกัน อาณาจักรทวารวดีจึงกลายเป็นอาณาจักรแรกใน
ดินแดนไทย กำหนดอายุตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 12 ลงมาถึงพุทธศตวรรษที่ 16

1. ประวัติประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี

พุทธศาสนาสมัยทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11-16 ในจดหมายเหตุของ
สมณะจีนเฮียงจิ่ง ตรงกับพุทธศตวรรษที่ 12 กล่าวว่าถัดไปจากทิศตะวันออกเฉียง
มณฑลอัสมัม มีเทือกเขาใหญ่สีดำเทียมเมฆ (คือทิวเขาอารกันโยมา) มีอาณาจักรชื่อ “สิทลีสักตก

ลื้อ” (ศรีเกษตร คือ พม่า) ถัดอาณาจักรนี้ไปอีก มีอาณาจักรชื่อ “ตยลื้อกั้วตี” คำจีนที่ว่านี้ ดร. เซเดส์ เป็นคนแรกที่สันนิษฐานว่าตรงกับคำทวาราวดี ต่อมาภายหลังได้พบจารึกกัมพูชาหลักหนึ่งออกชื่อเมือง “ทวารกะเตย” ซึ่งสนับสนุนข้อสันนิษฐานของ ดร. เซเดส์มาก อาณาจักรทวาราวดี เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ ตั้งอยู่ท่ามกลางพม่ากับขอม เจริญขึ้นในขณะที่อาณาจักรพุนั้นเสื่อมลง พวกมอญทางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ประกาศตั้งเป็นอิสระภาพตั้งเป็นอาณาจักรทวาราวดีขึ้น อาณาเขตเริ่มตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนใต้ (นครปฐมนั่นเอง) แผ่เขตขึ้นไปตลอดภาคอีสานและทางใต้ถึงเมืองนครศรีธรรมราช ได้พบจารึกภาษามอญโบราณหลายหลักในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และลุ่มแม่น้ำปิง (แต่หนังสือของอาจารย์วสิน อินทสระ กล่าวว่าทางตอนใต้แผ่ไปเมืองครุฑ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบัน และตอนบนของแหลมมลายู) อาณาจักรทวาราวดีประชาชนนับถือนิกายเถรวาท ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทางอินเดีย เนื่องจากเคยเจริญมาก่อนในสมัยที่เป็นสุวรรณภูมิ อาณาจักรนี้จึงเจริญอย่างรวดเร็วและมีอำนาจขึ้นมาภายหลัง ไขว่อาณาจักรทวาราวดีจะเผยแผ่อำนาจแก่เท่านั้น ยังแผ่อำนาจขยายขึ้นไปทางภาคอีสานทั้งภาค เช่น การขุดพบศิลปวัตถุต่าง ๆ มากมาย การขุดพบกรุสมบัติที่คูบัว จ. ราชบุรี พุทธศิลปะแบบทวาราวดี ที่ภาคอีสานพบโบราณสถานเป็นเมืองเก่าชื่อ เมืองฟ้าแดดสูงยาง หรือ กนกนคร ได้พบพระพุทธรูป เสนาธรรมจักร ทำด้วยศิลา

อาณาจักรทวาราวดี มีความสัมพันธ์กับชาวพุทธอินเดียในลุ่มแม่น้ำคงคามาก เพราะฉะนั้น พุทธศิลปะที่มีจึงลอกเลียนแบบของราชวงศ์คุปตะ และศิลปะส่วนใหญ่ก็ค้นพบที่จังหวัดนครปฐมและสุพรรณบุรี หนังสือของ อาจารย์วสิน อินทสระ กล่าวว่าในพุทธศตวรรษที่ 12 อำนาจของทวาราวดีขยายขึ้นไปถึงลพบุรีและแผ่ขึ้นไปทางเหนือของประเทศไทยปัจจุบันถึงลำพูน ดังมีตำนานเล่าว่า พระนางจามเทวี เป็นกษัตริย์เชื้อสายมอญจากลพบุรีขึ้นไปครองเมืองหริภุญไชย คือลำพูน ได้อาราธนาพระสงฆ์ผู้ทรงพระไตรปิฎกไปประกาศศาสนา พระเหล่านั้นล้วนเป็นพุทธสาวกฝ่ายเถรวาททั้งสิ้น ทำให้ประชาชนชาวหริภุญไชยมั่นคงในพุทธศาสนาอย่างเถรวาทมาจนถึงสมัยปัจจุบัน



ภาพที่ 4.1 อิทธิพลของทวารวดี

กล่าวโดยสรุป ประวัติประวัติพระพุทธศาสนาพุทธทวารวดี ทวารวดีเป็นอาณาจักรโบราณในดินแดนประเทศไทยก่อนสมัยสุโขทัย มีความหมายว่า เป็นปากประตู ทางการค้า และเป็นชื่อเมืองของพระกฤษณะในมหากาพย์มหาภารตยุทธ กำหนดอายุอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-16 เมืองที่เชื่อว่าเป็นศูนย์กลางมี 3 แห่ง คือ เมืองโบราณนครปฐม เมืองโบราณอู่ทอง และเมืองโบราณศรีเทพ คนในอาณาจักรแห่งนี้ นับถือวิญญานนิยม เหมือนคนทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศาสนาพราหมณ์ พระพุทธศาสนาเถรวาท และมหายาน โดยที่ศิลปกรรมในทางพระพุทธศาสนาในระยะแรกเหมือนกับต้นแบบคือ ศิลปะคุปตะของอินเดีย ต่อมาได้พัฒนามาเป็นแบบแผนของทวารวดีเองอย่างแท้จริงในราวพุทธศตวรรษที่ 13-15 ปัจจุบันยังมีร่องรอยเมืองโบราณ รวมทั้งศิลปะโบราณ วัตถุสถานและจารึกต่าง ๆ ในสมัยทวารวดีนี้พบเพิ่มขึ้นอีกมากมาย และที่สำคัญได้พบกระจายอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย โดยไม่มีหลักฐานของการแผ่อำนาจทางการเมืองจากจุดศูนย์กลาง ดังเช่นรูปแบบการปกครองแบบอาณาจักรทั่วไป

2. ลักษณะการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาพุทธทวารวดี

ลักษณะการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาพุทธทวารวดี หากย้อนกลับไปราวพุทธศตวรรษที่ 6 การค้าขายอันรุ่งเรืองในดินแดนสุวรรณภูมินำพาความเชื่อ ศาสนา การปกครอง และศิลปะเข้ามาสู่ชุมชนลุ่มแม่น้ำท่าจีน โดยเฉพาะชุมชนโบราณอู่ทอง ความเจริญนี้ได้เปลี่ยนสังคมหมู่บ้านมาเป็นสังคมเมือง ในพุทธศตวรรษที่ 7-8 เป็นการเน้นการสร้างพุทธศิลป์ มีตั้งแต่พระพิมพ์ขนาดเล็ก ไปจนถึงพระพุทธรูปใหญ่โต พุทธลักษณะของพระพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่ คือพระประทับนั่ง

ห้อยพระบาท จีวรไม่นิยมทำเป็นริ้ว แต่ทำเป็นแบบแนบพระวรกาย ส่วนมากเป็นดินเผาและศิลา องค์หนึ่งอยู่ที่วัดพระปฐมเจดีย์ อีก 3 องค์อยู่ที่ จ.อยุธยา ยุคนี้เรียนแบบราชวงศ์คุปตะของอินเดีย สำหรับศิลป์ที่เมืองลำพูน ได้แก่ สถูปวัดกู่กุด แม้พระป่าเลไลยก์ใน จ.สุพรรณบุรี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปนั่งห้อยพระบาทองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ก็มีผู้สันนิษฐานว่าความจริงมีอีกองค์หนึ่งอยู่ข้างใน เป็นศิลป์แบบทวาราวดี ศิลป์ทวาราวดีที่ จ. ลำพูน เมื่อครั้งที่พระนางจามเทวีเป็นกษัตริย์ปกครอง พระนางมีความเลื่อมใสพุทธศาสนา มาก ได้สร้างวัดต่าง ๆ ขึ้น คือวัดอาภักทธาราม วัดบุพพาราม วัดพระคง วัดพระลอด วัดพระลี้รอด เชื่อกันว่าพระเครื่องสกุลลำพูนที่เรียกกันว่าพระรอด สร้างขึ้นในสมัยนี้ นอกจากนี้ยังได้พบแผ่นศิลาจารึกเป็นภาษาบาลีว่า เย ธมมา เขียนโดยอักษรครุฑที่ถ้ำเขาจู จ.ราชบุรี และภาพพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรดินเผาที่บ้านคูบัว จ.ราชบุรี ในถ้ำนี้ได้มีภาพบนผนังถ้ำเป็นพระพุทธรูปห้อยพระบาทเช่นกัน แต่จารึกด้วยภาษาสันสกฤต กล่าวถึงฤๅษีสมาธิคุปตะผู้เป็นเจ้าของถ้ำ จากหลักฐานชิ้นนี้เป็นที่สังเกตว่านิกายมหายานเริ่มมีบ้างแล้ว ประกอบกับทั้งในสมัยคุปตะของอินเดีย มหายานกำลังขยายตัว ความเปลี่ยนแปลงด้านศาสนาพราหมณ์ได้เป็นไปอย่างกว้างขวาง เหตุการณ์นั้นได้กระทบกับพุทธศาสนาด้วย นั่นคือมหายานได้ขยายตัวขึ้นแข่งกับฮินดูซึ่งแปลมาจากพราหมณ์ เลยทำให้มหายานเจริญขึ้นในอินเดีย และอาจจะกระจายเข้าสู่ทวาราวดีด้วย แต่อย่างไรก็ตามจากหลักฐานต่าง ๆ นิกายเถรวาทยังคงเจริญในสมัยทวาราวดี นิกายมหายานนั้นเพิ่งเจริญขึ้นอย่างแท้จริงเมื่อสิ้นสมัยทวาราวดีแล้ว

มีการขุดคุ้ยน้ำคันดิน มีการจัดระเบียบการปกครอง ผลักดันให้ชุมชนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยู่บริเวณใกล้เคียงอย่าง ราชบุรี นครปฐม และกาญจนบุรี เริ่มพัฒนาขึ้นเป็นเมืองเช่นกัน ก่อเป็นกลุ่มอารยธรรมยุค “ทวาราวดี”



ภาพที่ 4.2 ธรรมจักรในสมัยทวาราวดีพบที่นครปฐม



ภาพที่ 4.3 พระพุทธรูปสมัยทราวดี



ภาพที่ 4.4 ภาพจำลองการแต่งตัวยุคทราวดี

อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ คือ วัดพระปฐมเจดีย์ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน องค์พระปฐมเจดีย์ มหาเจดีย์ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ที่สันนิษฐานว่า น่าจะสร้างในสมัยทวารวดี และเป็นพระเจดีย์เก่ากว่าพระเจดีย์อื่น ๆ ในประเทศสยาม



ภาพที่ 4.5 พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัดนครปฐม มีความหลากหลายที่เป็นจุดเด่นสำคัญ เช่น วัดพระปฐมเจดีย์ เป็นปราสาทพระปฐมบรมศักราช หรือ "เจดีย์ทอง" ที่มีความสำคัญทางศาสนาและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมพระปฐมเจดีย์และพิพิธภัณฑ์ที่นี้ได้ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เต็มไปด้วยความสนุกสนานและของที่ระลึกท้องถิ่น นักท่องเที่ยวสามารถไปดูสินค้าทั้งประเภทต่าง ๆ และลองอาหารท้องถิ่น อุทยานประวัติศาสตร์หาดสำราญ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาวสำราญ นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์และอนุสาวรีย์ที่นี้ได้ สวนสาธารณะสุทธิสารทำพืทักษ์ เป็นพื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมสำหรับการพักผ่อนและกิจกรรมกลางแจ้ง นักท่องเที่ยวสามารถเล่นสวน, วิ่งเล่น, หรือมีกิจกรรมทางกายภาพอื่น ๆ ได้ที่นี่ ตลาดนครปฐมเป็นที่น่าสนใจสำหรับการสั่งอาหารท้องถิ่นและซื้อปิ้งสินค้าที่มีทั้งอาหาร, ของที่ระลึก, และสินค้าหลากหลาย พิพิธภัณฑ์ นี้นำเสนอประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดนครปฐม นักท่องเที่ยวสามารถได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป ลักษณะการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนายุคทราวดี มีวัตถุประสงค์ สถานที่สำคัญจำนวนมากที่แสดงถึงความเจริญทางด้านพระพุทธศาสนา มีหลักฐานที่สำคัญหลายอย่าง เช่น พระพุทธรูป พระปฐมเจดีย์ รูปธรรมจักร เป็นต้น ทำให้เห็นได้ว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความเจริญรุ่งเรืองที่ทุกคนต่างให้ความสนใจและเดินทางมาชมและกราบไหว้สักการะ

3. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวยุคทราวดี

เมืองนครปฐมเป็นเมืองโบราณสำคัญในสมัยสมัยทวารวดี เป็นศูนย์กลางและเมืองท่าสำคัญของ อาณาจักรทวารวดีในยุคหลัง คือราวพุทธศตวรรษที่ 13-16 ด้วยเหตุที่สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ไม่ไกลจาก ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยโบราณ และมีการขุดคูเมืองและคูคลองต่าง ๆ ที่มีขนาดกว้างมากเป็นพิเศษ ทำให้เรือสินค้า สามารถเข้ามาติดต่อค้าขายภายในเมืองได้อย่างสะดวก

เมืองโบราณนครปฐมเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาในยุคหลัง ดังที่ได้พบหลักฐานด้านศิลปกรรม เนื่องในพระพุทธศาสนาจำนวนมาก เช่น เจดีย์องค์เดิมของพระปฐมเจดีย์ เจดีย์พระประโทน เจดีย์จุลประโทน เจดีย์วัดพระเมรุ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบประติมากรรมสำคัญขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก เช่น พระพุทธรูป ศิลา ธรรมจักรจำนวนมาก ประมาณ 30 กว่าวงบางวงมี ศิลารูปกวางหมอบประกอบอยู่ เป็นต้น ซึ่งได้รับอิทธิพล พระพุทธศาสนาสมัยคุปตะและหลังคุปตะของอินเดีย โดยที่ช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชุมชนภายในเมืองจะอยู่ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-14 ในขณะที่เมืองโบราณอยู่ทางน้ำจะมีบทบาทเป็นศูนย์กลางและเมืองท่าสำคัญในยุคแรกทราวพุทธศตวรรษที่ 9-13

การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐมแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเดินทางท่องเที่ยว ต้องการมาท่องเที่ยวในส่วนหนึ่งเพราะเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ด้านพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน มีรูปแบบในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งเหตุผลที่สำคัญในการเข้ามาท่องเที่ยว คือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ นิยมมาท่องเที่ยวกับสมาชิกในครอบครัวและมาท่องเที่ยวประมาณ 1-2 ครั้งต่อปี ลักษณะของการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวแบบวันเดียว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวจากเพื่อน ญาติ คนรู้ จักและ เว็บไซต์

1. การวางแผน

- กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรมท่องเที่ยว
- วิเคราะห์ตลาดและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
- กำหนดงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น

2. การสร้างแผนท่องเที่ยว

- วางแผนสถานที่ท่องเที่ยว, กิจกรรม, และสิ่งอำนวยความสะดวก

- สร้างแผนเส้นทางการท่องเที่ยวและโปรแกรมกิจกรรม

3. การการตลาดและโปรโมชั่น

- สร้างและดำเนินกิจกรรมการตลาดเพื่อดึงดูดผู้ท่องเที่ยว
- ใช้สื่อสารทางการตลาดออนไลน์และออฟไลน์
- พัฒนาโปรโมชั่นและส่วนลดเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ

4. การจัดการการจองและการเข้าพัก

- ให้บริการการจองที่สะดวกและรวดเร็ว
- จัดการระบบการเข้าพักและบริการให้ความสะดวก

5. การจัดกิจกรรมและส่วนลด

- สร้างและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
- ให้ส่วนลดและสิ่งของแถมเพื่อดึงดูดผู้ท่องเที่ยว

6. การบริหารความเสี่ยง

- จัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสภาพอากาศ, การโกหกหลวง, และปัญหาที่

อาจเกิดขึ้น

- กำหนดแผนการป้องกันและการตอบสนองในกรณีฉุกเฉิน

7. การสนับสนุนลูกค้า

- มีการสนับสนุนและบริการลูกค้าที่ดี
- ติดต่อสื่อสารกับลูกค้าและให้ข้อมูลที่ชัดเจน

8. การวัดผลและประเมิน

- ใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมท่องเที่ยว
- ทำการประเมินและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุงกิจกรรมในอนาคต

การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องการการวางแผนรอบคอบและการดำเนินการที่เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีและทันสมัยที่สุดในสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวยุคทราวดี สาเหตุหลักสำคัญจังหวัด นครปฐมมีประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญในยุคทราวดีมาอย่างยาวนาน และมีวัดอุทยานโบราณที่สำคัญหลายแห่งที่น่าค้นหาและศึกษาเรียนรู้ อีกทั้งยังมีธรรมชาติที่สวยงาม มีพืชพันธุ์ธัญญาหารที่น่าสนใจ จึงมาจากหลายสาเหตุที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี

แรกเริ่มเดิมที ไม่มีใครรู้ว่าศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดีจริง ๆ แล้วอยู่ที่ใดกันแน่ เพราะมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งที่ ศรีเทพ เพชรบูรณ์ หรือแอ่งอารยธรรมสกลนคร แต่ที่ดูเหมือนจะปรากฏชัดมากที่สุด จากการขุดพบโบราณสถานและโบราณ วัตถุ เห็นจะเป็นในแถบลุ่มน้ำภาคกลาง คือ สุพรรณบุรี ราชบุรี และ นครปฐม ดังปรากฏในบันทึกของหลวงจีนจี้ซิง ที่เรียกอาณาจักรแถบนี้เมื่อ 1,300 ปีก่อนว่า โตะ-โล-โป-ตี้ ซึ่งถ้าออกเสียงตามคำเรียกของหลวงจีนจี้ซิงก็น่าจะใกล้เคียงกับคำว่า “ทวารวดี” มากกว่าคำอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป จังหวัดนครปฐมมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคทวารวดี ซึ่งมีของดีที่เป็นหลักฐานสำคัญในการเชื่อมโยงสถานการณ์ รวมถึงวัดอุทยานที่สำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรืองในยุคนั้น

4.1.1.2 สภาพการท่องเที่ยว

จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในเรื่องของทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และสถานที่ที่มนุษย์สร้างก่อให้เกิดมรดกมากมาย โดยเฉพาะวัฒนธรรม วิถี การดำรงชีวิตและสถาปัตยกรรม ในปัจจุบันจังหวัดนครปฐมมีชื่อเสียงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติของแม่น้ำ เกษตร และแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรม จนเกิดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัด ทั้งธรรมชาติวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เกิดขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยว แต่ในทางกลับกันได้มีผลกระทบทางด้านลบเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งเรื่องของการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยว ค่าครองชีพที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวิถีชีวิต และโดยเฉพาะการขาดการเรียนรู้และขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งระหว่างนักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่ในฐานะเจ้าบ้าน เพื่อตอบสนองความต้องการการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพและรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมเพื่อพัฒนาจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวซ้ำในจังหวัดนครปฐมและพื้นที่เชื่อมโยง และเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ประสบการณ์ของการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจนควบคู่ไปกับการกำหนดวิธีการหรือรูปแบบการพัฒนาและจัดการเขตท่องเที่ยวในจังหวัด ให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการเดินทางท่องเที่ยวซ้ำ ทั้งยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนเน้นการพัฒนาควบคู่กับการอนุรักษ์และสร้างแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนระหว่างนักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนกับชุมชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นประโยชน์และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. สภาพท้องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

ตำนานหรือเอกสารทางศาสนาถือว่าประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรง ส่งสมณทูตสายที่ 8 โดยมีพระโสณเถระและพระอุตตรเถระเป็นหัวหน้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิ (วิ.อ. (บาลี) 1/58, มหาว. ส. (บาลี) 1/6/82.) ไทยเชื่อว่าได้แก่จังหวัดนครปฐม ส่วนพม่าก็เชื่อว่าเป็น เมือง สะเทิม แล้วประดิษฐานพระพุทธศาสนา จนเป็นปึกแผ่นแพร่หลาย แต่ความสืบเนื่องแห่ง พระพุทธศาสนาก็ดูเหมือนจะเลือนรางไป สมัยก่อนพุทธกาล ชาวอินเดียได้เดินทางมาค้าขายกับสุวรรณภูมิอยู่เสมอ และเข้ามาตั้งถิ่นฐานรกรากและเผยแผ่วัฒนธรรม แก่ชาวพื้นเมืองในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มานานแล้ว และด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนาไม่มีความรังเกียจลัทธิอื่นใดที่รวมสมัยในที่ต่าง ๆ ดังนั้น จึงมีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเดินทางเข้าสู่ดินแดนแหลมอินโดจีนเป็นจำนวนมาก

จากการศึกษาค้นคว้าสมัยปัจจุบันทำให้ทราบว่า คนสมัยทวารวดีมีการผสมผสานอยู่ร่วมกันหลายเผ่าพันธุ์และมีความสัมพันธ์กันในด้านศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา และมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมประเพณีร่วมกัน โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมผูกแจไปสู่ความกระจ่างแห่งประวัติศาสตร์ ในระยะนี้ จากการผสมผสานกันทางวัฒนธรรมจึงเกิดลักษณะเฉพาะของศิลปวัฒนธรรมทวารวดีในพระพุทธศาสนาขึ้น เป็นเหตุที่พระพุทธศาสนามีรากฐานมาจากวัฒนธรรมอินเดีย ได้ถูกเลือกรับและปรับเข้าเป็นแกนหลักของบ้านเมือง จนกลายเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางสังคมและคติ ความเชื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และพระพุทธศาสนานับว่ามีส่วนในการกำหนดแบบแผนทางการเมือง สะท้อนออกมาในรูประบบกษัตริย์ ซึ่งมีฐานะเป็นทั้งพระโพธิสัตว์และพระจักรพรรดิราช พระพุทธศาสนามีความสำคัญที่เป็น ความเชื่อทั้งในระดับรัฐและประชาชน ประเทศไทยได้มีและเจริญ รุ่งเรืองมาแล้วแต่อดีต แต่การจัดสมัยทางประวัติศาสตร์ก็นับเพียงสมัยสุโขทัยลงมา จึงทำให้การศึกษาความจริงขาดหาย หากพิจารณาให้ดีจะพบว่า ถ้าไม่มีอดีตจะมีปัจจุบันได้อย่างไรกัน ศูนย์กลางของทวารวดีตั้งอยู่ที่ไหน ตามเอกสารที่นักวิชาการได้ค้นคว้าเผยแพร่ ส่วนใหญ่ลงความเห็น ว่า ศูนย์กลางทวารวดีน่าจะอยู่บริเวณภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย เพราะได้พบหลักฐานสำคัญมากกว่าแหล่งอื่น รวมทั้งมีที่ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมต่อการรับอารยธรรมจากภายนอก หลักฐานทางโบราณคดีที่ทำให้นักวิชาการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับศูนย์กลางของทวารวดีไว้ คือเมืองอู่ทอง เมืองนครปฐมและเมืองลพบุรี

กล่าวโดยสรุป สภาพท้องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม คนสมัยทวารวดีมีการผสมผสานอยู่ร่วมกันหลาย เผ่าพันธุ์และมีความสัมพันธ์กันในด้านศาสนา สมัยก่อนพุทธกาล ชาวอินเดียได้เดินทาง มาค้าขายกับสุวรรณภูมิอยู่เสมอ และเข้ามาตั้งถิ่นฐานรกรากและเผยแผ่วัฒนธรรม แก่ชาวพื้นเมืองในแถบ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มานานแล้ว และ

ด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนาไม่มีความรังเกียจลัทธิอื่นใดที่รวมสมัยในที่ต่าง ๆ ดังนั้น จึงมีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเดินทางเข้าสู่ดินแดนแหลมอินโดจีนเป็นจำนวนมาก

2. สิ่งที่จะดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

เรื่องราวความเป็นมาในช่วงสมัยทวารวดี เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง สถานการณ์พระพุทธศาสนา ในช่วงแรกเข้ามานั้นมีกำเนิดและพัฒนาการมาอย่างไร ผ่านถ้ำสู่สมัยทวารวดี และสมัยต่อมาอีกอย่างไรบ้าง ยังคงเป็นเรื่องท้าทายและรอการศึกษาคนคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ ในส่วนของประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในสมัย ทวารวดีนั้น ยังไม่มีการศึกษาวิจัย โดยตรง หรือจะมีก็จัดว่าน้อยมาก ส่วนมากเป็นการศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ด้านอื่น เช่น โบราณคดี และการขุดค้นหาหลักฐานเพื่อยืนยันถึงความมีอยู่ของกลุ่มชุมชนในอดีตเป็นต้นเท่านั้น ทำให้การศึกษาเรื่องราวของพระพุทธศาสนาในช่วง ดังกล่าว ขาดตอนไปอย่างน่าเสียดาย และไม่ควรจะเป็น ปัจจุบัน ได้มีนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีทำการสำรวจ ขุดค้นพบข้อมูลใหม่ ๆ จำนวนมาก ที่จะทำให้สามารถทราบความเป็นมาและสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น เพียงแต่เรื่องราวดังกล่าวเป็นการนำเสนอ ที่ยังกระจัดกระจายกันอยู่ไม่ได้กล่าวต่อเนื่องกัน เพราะต่างคนต่างศึกษาคนคว้า ทำให้ประติดประต่อเรื่องได้ลำบาก

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม แน่นนอนว่า ถ้าพูดถึง วัดสายนครปฐม แล้วต้องนึกถึง พระปฐมเจดีย์ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร เป็นแห่งแรก ที่นี่เป็นเหมือนแลนด์มาร์คของจังหวัดนครปฐม ไม่ว่าใครที่แวะมานครปฐม หากไม่มาแวะเที่ยวพระปฐมเจดีย์ เรียกได้ว่ายังไม่ถึงนครปฐมเลยทีเดียว พระปฐมเจดีย์ เป็นพระเจดีย์ทรงลังกา แบบสุโขทัย ที่มีความเก่าแก่และสวยงามมาก ๆ ซึ่งเป็นการสร้างครอบเจดีย์เดิม 2 องค์ คือ เจดีย์ทรงสถูปสาญจีตามแบบอินเดียยุคพระเจ้าอโศกมหาราช และเจดีย์ทรงขอมโบราณในช่วงรัชสมัยของ รัชกาลที่ 4 สิ่งที่ไม่ควรพลาดเลยก็คือ การไปกราบนมัสการ พระร่วงโรจนฤทธิ์ หรือ หลวงพ่อพระร่วง หรือ พระร่วงโรจนฤทธิ์ ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป สิ่งที่จะดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว พระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมถือได้ว่าเป็นความรุ่งโรจน์โชติช่วง มีอารยธรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่หลากหลายเป็นอย่างมาก เช่น พระปฐมเจดีย์ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ที่หลากหลายที่เดินทางเข้ามาจังหวัดนครปฐม หากไม่ได้ไปกราบพระปฐมเจดีย์ถือว่ามาไม่ถึง

3. สถานการณ์ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

จังหวัดนครปฐมมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ไม่น้อยไปกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในบริเวณภาคกลางทั้งในแง่ของวิถีชีวิตและวัดวาอารามที่มีมากมาย แต่ด้วยว่าทางจังหวัดนครปฐมนั้น ยังไม่มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเข้มข้นในปัจจุบัน ทำให้บางสถานที่เท่านั้นที่จะขึ้นชื่อในความนิยมของนักท่องเที่ยว เช่น พระปฐมเจดีย์ ส่วนสถานที่อื่น ๆ อาศัย การบอกเล่าแบบปากต่อปาก โดยไม่ค่อยได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังเท่าไรนัก นอกจากองค์ พระปฐมเจดีย์แล้ว สถานที่ใกล้เคียงก็พอจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในเขตจังหวัด นครปฐม และนักท่องเที่ยวจากที่อื่นอยู่บ้าง เช่น วัดไผ่ล้อม และวัดอื่น ๆ อีกมากมาย

ส่วนสถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย สถานการณ์ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาหรือไม่ มีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นจากปีที่ผ่านมา โดยใน พ.ศ. 2561 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย 164.24 ล้านคน-ครั้ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.61 จาก พ.ศ.2560 ทำให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณ 1.01 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.94 จาก พ.ศ. 2560 รวมประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว ใน พ.ศ. 2561 ทั้งสิ้น 3.02 ล้านล้านบาท ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จนลุกลามมายังประเทศไทยทำให้รัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ศบค. เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563 และได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เพื่อควบคุมและบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 อย่างมีเอกภาพ

รายงานข่าวจากกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา ระบุว่า ได้สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยว 11 เดือนแรกของปี 2563 ตั้งแต่เดือนมกราคมพฤศจิกายนที่ผ่านมา พบว่า ภาคท่องเที่ยวไทย มีรายได้รวม 760,000 ล้านบาท ลดลง 1.93 ล้าน ล้านบาท หรือติดลบ 71.75 % จากช่วงเดียวกัน ของปี 2562 โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางเข้าประเทศไทย 6.69 ล้านคน ลดลง 29.27 ล้านคนหรือติดลบ 81.38% จากช่วงเดียวกัน ของปีที่ผ่านมา เฉพาะเดือนพฤศจิกายน 2563 มีจำนวน 3,065 คน เพิ่มขึ้น 2.5 เท่าเมื่อเทียบกับ เดือน ต.ค.2563และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นต่อเนื่องใน เดือนธันวาคม 2563 เนื่องจากชาวต่างชาติสามารถ ขอวีซ่าประเภทนักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดน้อยกว่า สำหรับรายได้จากตลาดต่างประเทศอยู่ที่ 332,000 ล้านบาท ลดลง 1.38 ล้านล้านบาท หรือติดลบ 80.59% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา

แต่อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากโรคระบาดใหม่ (COVID-2019) เกิดขึ้นทำให้วัด และ แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาต้องหยุดชะงัก ด้วยเช่น งดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการปฏิบัติธรรม การเยี่ยมชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ต่าง ๆ รวมไปถึงบุญทั้งหลายที่เข้ามาสร้างกุศล ก็ไม่สามารถจะกระทำได้เป็นต้น เพราะฉะนั้น ฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา อาจจะเป็นภาพแห่งความหวังและโอกาสของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาจะต้องปรับตัวไปสู่

กิจกรรมมีความปลอดภัยและแสดงความรับผิดชอบ ขอบต่อนักท่องเที่ยวมากขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามมาตรการของภาครัฐที่พยายามอย่างสุดกำลัง เพื่อลดผลกระทบต่อรายได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากปล่อยไว้นานเกินไปก็อาจทำให้กิจกรรมที่สืบเนื่องอื่นได้ผลกระทบตามไปด้วย

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ที่เริ่มระบาดตั้งแต่ ช่วงเดือนธันวาคม 2562 ที่ผ่านมา และยังไม่สามารถระบุได้ว่าจะสิ้นสุดเมื่อใดนั้น ทำให้การท่องเที่ยวโลกหยุดชะงักลง จากอัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยว สถานการณ์เริ่มคลี่คลายการท่องเที่ยวเริ่มมีแนวโน้มกลับมาคึกคักอีกครั้งเพื่อช่วงต้นปี 2565 นี้เอง

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในยุค ก่อนโรคอุบัติใหม่เกิด (COVID-2019) เป็นส่วนหนึ่ง ของการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่นำ รายได้เข้าสู่ประเทศไทย และด้านความปลอดภัยและความรับผิดชอบต่อสังคมแบบการท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่ (New Normal) อันเป็นฉากทัศน์ที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาเหล่านี้จะเป็นมิติสังคมวิถีใหม่ในอนาคตจะส่งผลต่อการพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสของชาวพุทธในสังคมวิถีใหม่

กล่าวโดยสรุป New Normal การบริหารจัดการภายในวัดอย่างมีคุณภาพโดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการวัดและแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาอาจต้องปรับปรับการบริหาร ไปสู่ความเป็นมืออาชีพมากขึ้นผ่านการบริหาร จัดการสามารถมองภาพงานได้ตลอดแนว ทั้งนี้ต้องเตรียมตัวรับมือให้พร้อมกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องขึ้น เพื่อมีโรคใหม่อุบัติขึ้นมาอีก

4.1.1.3 การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

ในโลกของความเป็นจริง มักจะหาผู้บริหารดังกล่าวได้ยากยิ่งส่วนมากจะพบผู้บริหารที่บริหารแล้วได้งานมีคุณภาพแต่ไม่สามารถครองใจคน หรือโอนอ่อนต่อคนมากเกินไป จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น นักบริหารมืออาชีพจะต้องรู้จักประยุกต์ศาสตร์ทางการบริหาร มาใช้อย่างมีศิลปะเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จอย่าง มีประสิทธิภาพ นั่นคือ ต้องมีทั้งศาสตร์สามารถ ทั้งศิลป์ จึงจำเป็นต้องแสวงหานวัตกรรมเทคโนโลยี หลักการ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ ๆ มาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการอยู่เสมอ

1. ในอดีตมีการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

ในอดีตมีการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวนโยบายรัฐบาลด้านการสร้างรายได้โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวจากทั้งภายนอกและภายในประเทศ จัดให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งหลักประกันความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในภาวะปกติและ

ภาวะวิกฤต และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรม เชิงสุขภาพและสปาที่มีคุณภาพและมูลค่าเพิ่มสูง ให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 2 เท่าในเวลา 5 ปี ดังนั้น จึงจำเป็นต้องสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งอนุรักษ์ ฟื้นฟู และจัดการสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาโครงสร้างและปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว และมีการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน คนในท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้ รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด ในการเป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวในอดีตโดยส่วนมากจะยังไม่ค่อยครึกครื้น เนื่องด้วยการติดต่อสื่อสารในยุคนี้ยังไม่ค่อยมีชื่อเสียง และยังไม่ทั่วถึง จึงทำให้การท่องเที่ยวโดยส่วนมากจะเป็นคนในจังหวัดและจังหวัดที่อยู่ติดกัน

2. ปัจจุบันมีการการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

ปัจจุบันมีการการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานการณ์ยุค New Normal การพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของวัดและแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในระดับสูง โดยเฉพาะมาตรการภาครัฐและกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องมีระบบการดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งการประชาสัมพันธ์และรณรงค์การสวมหน้ากากอนามัยการล้างมือด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์ การเว้นระยะห่างการทำความสะอาดบริเวณสถานที่ การลดความแออัดของนักท่องเที่ยว ระบบการคัดกรองเป็นต้น เพื่อลดการแพร่กระจายของ โรค COVID-2019 หรือทางวัดอาจจะออกมาตรการ สำคัญ ๆ ได้แก่ การเฝ้าระวังความปลอดภัยการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อประสบปัญหา ด้านความปลอดภัยการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และการปราบปราม สำหรับแนวทางการจัดการ ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่มีประสิทธิผล

กล่าวโดยสรุป ปัจจุบันการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวมีการปรับตัวมากยิ่งขึ้นเพื่อรองรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ทางรัฐบาลได้ออกกฏ ระเบียบ ข้อบังคับทางกฎหมาย ก็สามารถทำให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายังพอสามารถดำเนินการต่อไปได้

3. แนวโน้มการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวที่เน้นเฉพาะด้านมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นต้น โดยรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวมีแนวโน้มขยายตัว เนื่องจาก

นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มต้องการที่จะเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ต้องการสัมผัสธรรมชาติ รวมถึงแหล่งอารยธรรมที่หลากหลาย อีกทั้งจังหวัดนครปฐมยังมีระบบนิเวศน์ที่คล้ายคลึงกับต่างจังหวัดมีอากาศที่บริสุทธิ์กิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจังหวัดนครปฐมมีความพร้อมของทรัพยากรพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษดังกล่าว

ดังนั้น จังหวัดนครปฐมจึงต้องดำเนินการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นไปตามเป้าหมาย ด้วยการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ สร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม ถนนรัชชจักรยาน และพัฒนาคุณภาพสินค้าด้านการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ควรดำเนินการ ดังนี้

1. การวางแผน

- กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรมท่องเที่ยว
- วิเคราะห์ตลาดและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
- กำหนดงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น

2. การสร้างแผนท่องเที่ยว

- วางแผนสถานที่ท่องเที่ยว, กิจกรรม, และสิ่งอำนวยความสะดวก
- สร้างแผนเส้นทางการท่องเที่ยวและโปรแกรมกิจกรรม

3. การการตลาดและโปรโมชัน

- สร้างและดำเนินกิจกรรมการตลาดเพื่อดึงดูดผู้ท่องเที่ยว
- ใช้สื่อสารทางการตลาดออนไลน์และออฟไลน์
- พัฒนาโปรโมชันและส่วนลดเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ

4. การจัดการการจองและการเข้าพัก

- ให้บริการการจองที่สะดวกและรวดเร็ว
- จัดการระบบการเข้าพักและบริการให้ความสะดวก

5. การจัดกิจกรรมและส่วนลด

- สร้างและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
- ให้ส่วนลดและสิ่งของแถมเพื่อดึงดูดผู้ท่องเที่ยว

6. การบริหารความเสี่ยง

- จัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสภาพอากาศ, การโกหกหลวง, และปัญหาที่

อาจเกิดขึ้น

- กำหนดแผนการป้องกันและการตอบสนองในกรณีฉุกเฉิน

7. การสนับสนุนลูกค้า

- มีการสนับสนุนและบริการลูกค้าที่ดี
- ติดต่อสื่อสารกับลูกค้าและให้ข้อมูลที่ชัดเจน

8. การวัดผลและประเมิน

- ใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมท่องเที่ยว
- ทำการประเมินและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุงกิจกรรมในอนาคต

การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องการการวางแผนรอบคอบและการดำเนินการที่เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีและทันสมัยที่สุดในสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป แนวโน้มการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ควรต้องวางแผน และปรับตัวใหม่ เพราะสถานการณ์โรคอุบัติที่จะส่งผลกระทบต่ออาจจะมีโรคอุบัติใหม่ แต่พยายามหากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

จังหวัดนครปฐมมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน สถาปัตยกรรม ศิลปะและวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมายาวนานใน แผ่นดินสุวรรณภูมิและเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ตลอดจนเป็นเส้นทางที่เชื่อมไปสู่ภาคตะวันตกและภาคใต้ และที่สำคัญยิ่งก็คือ เป็นดินแดนที่มีการเผยแผ่พุทธศาสนาจากอินเดียเข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิเป็นแห่ง แรก นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่เป็นจำนวนมาก และปัจจุบัน การท่องเที่ยวยังคงครึ้นมีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย แต่การบริหารจัดการนั้นเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น หากบริหารจัดการไม่ดี ส่งผลกระทบต่อทั้งตัวโครงสร้างและนักท่องเที่ยว รวมถึงประชาชนผู้เป็นเจ้าของกิจการด้วย

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการท่องเที่ยวถือเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างมากในทุกสถานการณ์ เพราะเป็นเรื่องที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ฉะนั้น จึงต้องมีการประชุมวางแผน และออกกฎ ระเบียบให้รัดกุม

4.1.1.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

วัดมีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยในหลาย ๆ ด้านรวมถึงด้านการท่องเที่ยว ในปัจจุบันวัดได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้ง ชาวไทยและต่างประเทศ ซึ่งเดินทางมาเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อต้องการชื่นชมความสวยงาม ทางพุทธศิลป์รวมทั้งเป็นการศึกษาพุทธศาสนาหรือการเดินทางเพื่อการแสวงบุญซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยจำนวน

มหาศาลในแต่ละปี สามารถทำให้วัดและชุมชน มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของมรดก ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในการที่จะร่วมมือกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง ต่อไปอย่างยั่งยืนแต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวในบางครั้งก็อาจส่งผลกระทบต่อด้านลบ ด้านเช่นเดียวกัน

1. โครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชนส่งผลกระทบต่อกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัด เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรม ฯ ดังจะเห็นจากการเดินทางเชิงพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปในนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ซึ่งมักใช้ช่วงเวลาวันหยุดเทศกาล โดยเฉพาะช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาจะมีการถือศีลปฏิบัติธรรม และประชาชนในท้องถิ่นบางส่วนได้เล็งเห็นผลประโยชน์จึงเริ่มมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง หรือเข้ามาใช้พื้นที่ของวัดในการประกอบอาชีพดังกล่าวมากขึ้น

อาจจะมีปัจจัยหลายอย่างที่โครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชนส่งผลกระทบต่อกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะขาดการระดมความคิด การการรวมกลุ่ม การการดึงทุกภาคส่วนมากำหนด ออกแบบกิจกรรม เพื่อจะได้ไปในทิศทางเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชนส่งผลกระทบต่อกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา อาจเกิดขึ้นจากวัดเป็นนิติบุคคลที่สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง บางครั้งไม่ได้ขึ้นตรงต่อหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้มีผลกระทบเป็นอย่างมาก หากมีการรวมกลุ่มดึงทุกภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผน และกำหนดเป็นมาตรการ ก็จะทำให้ผลกระทบลดน้อยลง

2. แก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

เมื่อนักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจหรือความตระหนักรู้ในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้อย่างแท้จริงหรือแม้แต่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปกป้องเองขาดความรู้ความเข้าใจหรือความตระหนักรู้ถึงคุณค่า ของมรดกทางวัฒนธรรมก็อาจจะนำไปสู่การบริหารจัดการอย่างไม่ถูกต้องและสร้าง ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนแก่นักท่องเที่ยวกระทั่งนำไปสู่ความเสื่อมทางด้านวัฒนธรรม อนึ่ง การอนุรักษ์นั้นไม่ได้หมายถึงการแช่แข็งหรือการรักษาไว้โดยไม่แตะต้องเสียเลย เพราะแม้แต่เกรงว่ามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้นจะเกิดการเสื่อมสลายไปแต่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้นต้องอาศัยการส่งต่อ ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นสร้างความตระหนักรู้

ถึงคุณค่าด้วยแนวทางที่เหมาะสม จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์และส่งผลดีต่อทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียม เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง เศรษฐกิจชุมชน อย่างรวดเร็ว โดยมุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยขาดการวางแผน มาตรการ ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา อาทิ เช่น ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม ชะยะมูลฝอยเมือง สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป การแก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรมีการวางแผน มาตรการ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การออกแบบกิจกรรมที่รองรับการท่องเที่ยวบนวิถีใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

ปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีปัจจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวองค์ประกอบการท่องเที่ยว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประเมินผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ดังนี้

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น

กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสามารถช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยเฉพาะที่มีวัดหลายแห่ง ที่สร้างความสนใจและเป็นแหล่งประกอบการท่องเที่ยว

2. สร้างรายได้สำหรับชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีศักยภาพที่จะสร้างรายได้สำหรับชุมชนท้องถิ่น โดยทั้งการขายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับศาสนา การให้บริการที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมศาสนา และการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. ส่งเสริมความเข้าใจและความสนใจในศาสนา

การท่องเที่ยวทางศาสนาสามารถช่วยเพิ่มความเข้าใจในศาสนานั้น ๆ และส่งเสริมความสนใจในประวัติศาสตร์, วัฒนธรรม, และปรัชญาของพุทธศาสนา

4. สร้างบรรยากาศสันติภาพ

การท่องเที่ยวที่เชิงพุทธศาสนามักมีบรรยากาศที่สันติภาพและนิงนวล ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ผ่อนคลายและสงบ

5. การส่งเสริมศึกษาทางศาสนา

การท่องเที่ยวทางศาสนาสามารถเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมศึกษาทางศาสนา โดยให้โอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาที่พวกเขาไม่คุ้นเคย

6. การสนับสนุนโครงการทางสังคม

กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวทางศาสนาสามารถให้การสนับสนุนแก่โครงการทางสังคม เช่น การสนับสนุนโรงเรียน โรงพยาบาล หรือโครงการทางสังคมที่เกี่ยวข้อง

7. การทำนุบำรุงศิลปวัตถุ

สถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนามักมีศิลปวัตถุที่มีค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปะที่สวยงาม การท่องเที่ยวสามารถช่วยในการปรับปรุงและรักษาศิลปวัตถุนี้

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรได้รับการดูแลจากทุกภาคส่วนช่วยกันสร้างมาตรการและออกกฎ ระเบียบ ในการบังคับใช้ให้เกิดผลการพัฒนาที่มั่นคง ยั่งยืน

4.1.1.5 ข้อเสนอแนะศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตปริมณฑล เป็นประตูสู่ภาคตะวันตกและภาคใต้ จึงทำให้การคมนาคมขนส่งสะดวก นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ได้ รวมทั้งจังหวัดนครปฐมยังได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งอาหาร เพราะที่ตั้งของจังหวัดอยู่ในที่ราบลุ่ม แม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำนครชัยศรีมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งอาหาร ผลไม้และวัฒนธรรม ซึ่งในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดี

กล่าวโดยสรุป ศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม มีความหลากหลายเป็นอย่างมาก และมีศักยภาพในการสร้างสมรรถนะที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศให้มาท่องเที่ยว

4.1.2 ผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.2.1 กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

วัดในปัจจุบัน จึงเป็นศูนย์รวมของมรดกวัฒนธรรมและสรรพวิชาอันหลากหลาย นับตั้งแต่โบราณกาล มีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อนุรักษ์สืบสาน และใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทาง พุทธศาสนา และกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปบทบาทของวัดและพระสงฆ์ ลดลงไปจากเดิม แต่กระนั้น วัดและพระสงฆ์ก็ยังปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาท หลักของวัดก็ยังคงเป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรม สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน และยังมีฐานะเป็นแหล่งประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทาง ศิลปวัฒนธรรมทั้งที่เป็นโบราณสถานโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางในการประกอบ ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น วัดจึงมีบทบาทอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและ วัฒนธรรม ซึ่งนี่เป็นอีกบทบาทหนึ่งของวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1. การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสนับสนุนให้ศาสนสถานที่สำคัญของวัดเป็นสถานที่แหล่งท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางและมาตรการที่หลากหลาย เช่น การจัดการบริหาร อนุรักษ์วัด ด้วยการร่วมมือกัน ระหว่าง วัด กรมศิลปากร และภาคเอกชน การพัฒนาการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถาน อันเป็นสมบัติของชาติได้ และถ้าหากวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้มีการดำเนินการในลักษณะของการเสริมสร้างคุณค่าของการพัฒนา ศักยภาพในการบริหารจัดการและส่งเสริมให้ชุมชน และผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและ การจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

กล่าวโดยสรุป การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรต้องดำเนินการให้ได้ครอบคลุมทุกกิจกรรม รวมถึงการเชิญภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนา

2. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา มีการปรับมาตรการรองรับ Covid-19

จังหวัดนครปฐมมีสถานที่สำคัญในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะศาสนสถานที่สำคัญของวัดถือว่าเป็น แหล่งรวมสามารถศึกษาย้อนกลับได้ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ประเพณี วัฒนธรรมความเป็นมาของชุมชนสังคม และการเป็นแหล่งรวมของศิลปะวิทยาการต่าง ๆ ตลอดจนองค์ความรู้ด้านพุทธศาสตร์ และพุทธศิลป์มี ความสำคัญต่อการเป็นมรดกเชิงประวัติศาสตร์

พระพุทธศาสนา ซึ่งไม่เฉพาะแต่คนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชน เท่านั้น นักท่องเที่ยวต่างชาติก็ยังสนใจที่จะศึกษาหาความรู้โดยอาศัยวัดศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ นอกเหนือจากการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติต่าง ๆ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตอิทธิพลของพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมงาน ศิลปวิทยาการ และความรู้มากมายหลายสาขาลดจนเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีค่า

การดำเนินการกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา มีการปรับมาตรการรองรับ Covid-19 ควรต้องรักษามาตรการที่ทางรัฐออกให้อย่างเคร่งครัด ถึงแม้บางมาตรการจะผ่อนปรน แต่โรคระบาดยังไม่หาย ทุกคนควรปฏิบัติตนด้วยความระมัดระวัง ทั้งนี้ภายในวัดประกอบไปด้วยศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นอารยธรรม และความเจริญของชาติอันเป็นแหล่งรวมที่สามารถศึกษาย้อนกลับได้ในด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีวัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งการเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชน และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน นอกจากนี้ วัดยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบสันโดษตามหลักพระพุทธศาสนา โดยดำเนินการ ดังนี้

1. วิจัยและทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย

ศึกษาและทำความเข้าใจถึงกลุ่มเป้าหมายที่สนใจในการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา รู้จักความต้องการ, ความสนใจ, และประสบการณ์ทางศาสนาของกลุ่มนี้

2. สร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางศาสนา

พัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงกับศาสนาและปฏิบัติธรรมพุทธ เช่น การทำบวช, การนำชม, หรือกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์

3. การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วัด, สถานที่ปฏิบัติธรรม, และที่ทำพิธีศาสนา

4. การส่งเสริมการศึกษาทางศาสนา

จัดกิจกรรมศึกษาทางศาสนา เช่น การนำเสนอประวัติศาสตร์, การสอนปฏิบัติธรรมพุทธ, หรือการจัดสัมมนาทางศาสนา

5. การสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม

จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น การแสดงละครทางศาสนา, การแสดงศิลปะ, หรือการแข่งขันทางศาสนา

6. การสร้างพันธกิจทางศาสนา

สร้างโครงการหรือพันธกิจทางศาสนาที่สามารถมีผลกระทบที่ดีต่อชุมชนและสังคม โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าทางศาสนา

7. การใช้เทคโนโลยี

ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมและตลาดกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การใช้สื่อสังคม, เว็บไซต์, และแอปพลิเคชัน

8. การจัดการกิจกรรมสมดุล

ให้ความสำคัญกับการสร้างกิจกรรมที่สมดุล ระหว่างกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางท่องเที่ยวทั่วไป เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้

การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต้องได้รับการวางแผนอย่างรอบคอบและร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่น่าจดจำและมีค่า

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีการปรับมาตรการรองรับ Covid-19 ควรต้องรักษามาตรการที่ทางรัฐออกให้อย่างเคร่งครัด ถึงแม้บางมาตรการจะผ่อนปรน แต่โรคระบาดยังไม่หาย ทุกคนควรปฏิบัติตามด้วยความระมัดระวัง

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ควรดำเนินการตั้งแต่การสังเกตพฤติกรรมการท่องเที่ยวตามความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงต้องดูพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นรูปแบบพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดจากกลุ่มการที่ประชาชนในท้องถิ่นรวมตัวสร้างความศรัทธา ตลอดจนให้ความสนใจต่อการเข้าสักการบูชาหรือเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมจนสามารถผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงประจำท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรต้องสังเกตดูพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรวมถึงติดตามสถานการณ์โรคระบาดที่มีโรคอุบัติใหม่ขึ้นมาเรื่อย ๆ ฉะนั้นต้องเตรียมตัวรับมือ สร้างมาตรการรองรับมือที่จะเกิดขึ้น

4.1.2.2 การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม มีแนวโน้มที่เป็นโอกาสในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย

ประเภท อาทิ แหล่งมรดกโลก ศาสนสถานจำนวนมาก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวทางกิจกรรมกีฬาหรือแหล่งท่องเที่ยวในมหานครที่ มุ่งเน้นการพักผ่อนและบริโภคสินค้าและบริการ ส่งผลกระทบหนึ่งที่สำคัญคือเปิดโอกาสให้ มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวในประชาคมอาเซียน เพราะสามารถเลือกสินค้าและ บริการด้านการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ

1. การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยใช้วิถีชีวิต ความเชื่อ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มผู้สูงอายุและครอบครัว โดยใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างความผูกพันในครอบครัวและหมู่คณะ ผู้สูงอายุอันจะเป็นการสร้างรากฐานอัน เข้มแข็งของสังคม และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับ ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นกลยุทธ์ทาง การตลาด เน้นการสื่อสารข้อมูลเชิงบวก ในด้านสินค้าและบริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน และใช้ “วิถีทางศาสนาและวัฒนธรรม” เป็นตัวนำสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้ง การสื่อสารเชิงสันติของการท่องเที่ยว เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวทาง ศาสนาและวัฒนธรรมที่นำไปสู่การสร้างสันติภาพและการสร้างความดีร่วมกัน โดยให้ผู้นำทางศาสนาเป็นผู้แทนในการชักชวนการท่องเที่ยว เป็นต้น

การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่ มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับศาสนาพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การพัฒนานี้จะต้องให้ความสำคัญกับแง่ศาสนา, ปฏิบัติธรรม, และค่านิยมทางศาสนา ประการเหล่านี้จะเป็นกลยุทธ์บางประการที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

1. การวางแผนและการวิจัย

- ศึกษาวัดพุทธศาสนาและทรัพยากรทางศาสนาอื่น ๆ ที่สำคัญในพื้นที่
- สำรวจประวัติศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ท่องเที่ยว

2. การสร้างกิจกรรมทางศาสนา

- จัดกิจกรรมทางศาสนาเช่น พิธีปฏิบัติธรรม, การทำบวช, หรือการศึกษา

ศาสนาพุทธ

- สร้างโครงการบวชสั้น ๆ หรือโปรแกรมทางศาสนาเพื่อผู้ท่องเที่ยว

3. การสร้างเส้นทางท่องเที่ยว

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวัด, สถานที่ปฏิบัติธรรม, และสถานที่ที่เกี่ยวข้องทางศาสนา
- บรรยายเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจความสำคัญทางศาสนา
- 4. การสนับสนุนศิลปวัตถุทางศาสนา
 - จัดแสดงศิลปะทางศาสนาที่สวยงามและมีความสำคัญทางศาสนา
 - สนับสนุนการอนุรักษ์และซ่อมแซมศิลปวัตถุทางศาสนา
- 5. การสร้างโปรแกรมการศึกษา
 - จัดโปรแกรมการศึกษาเชิงศาสนา เช่น การสัมมนา, การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์, และการทำความเข้าใจถึงปฏิบัติธรรม
- 6. การใช้เทคโนโลยี
 - ใช้เทคโนโลยีเพื่อสื่อสารและตลาดกิจกรรมทางศาสนา
 - สร้างแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางศาสนา
- 7. การสร้างศูนย์สถานที่ทางศาสนา
 - สร้างศูนย์สถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนา
 - สร้างพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมศาสนา
- 8. การสร้างบรรยากาศสันติภาพ
 - สร้างบรรยากาศที่สันติภาพและนิ่มนวล, ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ผ่อนคลายและสงบ
- 9. การควบคุมและประเมินผล
 - ตรวจสอบและประเมินผลกิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนา

กล่าวโดยสรุป การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรต้องอาศัยความหลากหลายทางทุนวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว เพราะด้วยจังหวัดนครปฐมมีความหลากหลายทางทรัพยากร ที่สามารถนำมาสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

2. การปรับสภาพการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง Covid-19

การปรับสภาพการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง Covid-19 อันเนื่องมาจากโรคอุบัติใหม่เกิด (COVID-2019) ได้กระตุ้นการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชน รวมถึงวิกฤตการณ์การจับจ่ายใช้สอยก็ลดน้อยถอยลง ทางหน่วยงานรัฐได้สั่งปิดสถานที่ท่องเที่ยว หรือแม้แต่วัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางด้าน

พระพุทธศาสนา จึงทำให้รายได้หายไปหายไประหว่างมหาศาล ปัจจุบันทั่วโลกได้เริ่มมาตรการผ่อนคลายที่เน้นความปลอดภัย เพราะมีปัจจัยทางด้านวัคซีนที่สามารถฉีดให้กับผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ซึ่งภาพการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งกิจกรรมเสริมมูลค่าและรายได้ เช่น วัดปฐมเจดีย์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น ซึ่งภาพการท่องเที่ยวในอนาคตอาจต้องมุ่งให้ความสำคัญปลอดภัยสูงและความรับผิดชอบต่อมากขึ้น ได้แก่ การบริหารจัดการภายในวัดอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยในระดับสูง การเสริมสร้าง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การสร้างความสุขและความประทับใจการพัฒนาเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งฉกาทศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้จะเป็นมิติสังคมวิถีใหม่ ในอนาคต

กล่าวโดยสรุป การปรับสภาพการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง Covid-19 ควรสร้างมาตรการที่ครอบคลุม รวมถึงต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และผู้ประกอบการ ในการรักษามาตรการควบคุมโรคระบาดอย่างเคร่งครัด

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ เนื่องจากปัญหาทางการเมือง เป็นอุปสรรคที่จะพัฒนาความร่วมมือและการดำเนินนโยบายให้มีความต่อเนื่อง รวมทั้งยังขาดการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้ศักยภาพของบุคลากรในมิติต่าง ๆ ไม่สามารถยกระดับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความสำเร็จก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาภาษา คุณภาพการบริการ การเอาใจใส่ต่อนักท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนาให้มีมัคคุเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องราวทางประวัติศาสตร์คุณค่าของพุทธศิลป์และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

กล่าวโดยสรุป การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองรวมถึงสถานการณ์โรคระบาดที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องสะดุดลง แต่ถึงอย่างไรก็ตามต้องเตรียมความพร้อมสร้างระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์เสี่ยงที่เกิดขึ้น

4.1.2.3 การดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

1. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการปลุกกระตุ้นทั้งความคิด การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ให้เข้ามาวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่ยังขาดส่วนนี้ อยู่ให้กลายเป็นจุดแข็งของพื้นที่นั้น ๆ ให้สามารถตอบโจทย์สำคัญๆ สำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยว อีกทั้งพยายามสร้างจุดเด่นของจังหวัด นครปฐม ซึ่งต้นทุนเดิมมีอยู่แล้ว เพียงแต่นำมาสร้างเป็นกิจกรรมที่มีการรวมตัว รวมกลุ่ม จัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน

การดำเนินการในการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่ครบวงจรและต้องคำนึงถึงแง่หลายประการ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน

- ทำการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โดยรวมถึงวัด, สถานที่ปฏิบัติธรรม, และกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ

- สำรวจความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทางศาสนา

2. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

- กำหนดวัตถุประสงค์ของกลยุทธ์, ซึ่งอาจมีการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทางศาสนา, การสร้างรายได้สำหรับชุมชน, หรือการส่งเสริมความเข้าใจในศาสนาพุทธศาสนา

3. วางแผนกิจกรรมทางศาสนา

- สร้างรายละเอียดของกิจกรรมทางศาสนาที่ตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

- ตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมทางศาสนาทั้งในรูปแบบและเนื้อหา

4. สร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางศาสนา

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับสถานที่ทางศาสนาที่สำคัญ

- กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการปฏิบัติธรรมหรือเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา

5. สร้างโปรแกรมการศึกษา

- สร้างโปรแกรมการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา, ปฏิบัติธรรม, และประวัติศาสตร์ศาสนา

- สนับสนุนกิจกรรมการศึกษาที่ช่วยในการเข้าใจและปรับใช้คำสอนของพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน

6. สร้างโครงการสนับสนุนชุมชน

- สร้างโครงการที่สนับสนุนชุมชนท้องถิ่น, เช่น การพัฒนาที่พักอาศัย, การสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมทางศาสนา, หรือโครงการสถานศึกษา

7. การใช้เทคโนโลยี

- ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสื่อสารและตลาดกิจกรรมทางศาสนา
- สร้างแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางศาสนา

8. การประเมินและปรับปรุง

- ติดตามและวัดผลประสิทธิภาพของกิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนา
- ปรับปรุงกลยุทธ์การพัฒนาตามผลการประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรต้องมีการระดมความคิด ระดมสรรพกำลังจากหลายภาคส่วน รวมถึงความร่วมมือจากประชาชนและผู้ประกอบการ ในการกำหนดแบบแผนกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยว ให้เป็นไปในลักษณะเดียวกัน

2. การดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

การดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ในสังคมวิถีใหม่อาจจะอยู่ใกล้หรือไกลก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพและความพร้อมที่จะรับมือการสถานการณ์ โรคระบาดดังกล่าว อีกทั้งการปรับตัวของวัดและชุมชนและองค์กรทางพระพุทธศาสนา จะสามารถ ฝ่าฟันวิกฤติบนเส้นทางการสร้างเม็ดเงินจำนวน มหาศาลได้อีกต่อไปหรือไม่ก็ด้วยการบริหารจัดการ ภายในวัดอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่มีกระบวนการ พัฒนามาตรฐานความปลอดภัยในระดับสูงอย่างไร การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างมี จิตสำนึกบนฐานความเป็นชาวพุทธและความเป็น นักท่องเที่ยวได้อย่างไร วัดและชุมชนใกล้เคียง จะสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ที่เสริมสร้างความสุขและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวต่อไปได้หรือไม่ มีการพัฒนาเทคโนโลยี ทันสมัยมากขึ้นซึ่งต้องอาศัยศักยภาพการคิดค้นจากทั้งผู้เชี่ยวชาญ และทุกกลุ่มทางสังคม

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา มีความสำคัญที่จะต้องร่วมกันดำเนินการ โดยอาศัยทั้งผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

แต่เนื่องด้วยต้นปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมาได้มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และเกิดการติดเชื้อไวรัสดังกล่าวไปทั่วโลกโดยที่ประชาชนไม่สามารถตั้งรับและเตรียมตัวได้ทัน ซึ่งรัฐบาลทุกประเทศได้ออกประกาศและมาตรการต่าง ๆ โดยศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (MINISTRY OF PUBLIC HEALTH) ออกมาเป็นระยะ ๆ เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันการติดเชื้อไวรัสของประชาชนในประเทศ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้แพร่ระบาดเป็นระยะเวลาหลายเดือน และยังไม่สามารถนำประชาชนในแต่ละประเทศ เข้าสู่สถานการณ์ปกติได้จนเกิดการสูญเสียต่อชีวิตของประชากรโลกเป็นจำนวนมากมาย อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชากรทั่วโลกไปอย่างสิ้นเชิง และที่สำคัญยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ โลกอย่างมหาศาล ฉะนั้นการปรับตัวทั้งวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบเดิม ควรมีการปรับเปลี่ยนใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรที่จะต้องมีการปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เกิดกระบวนการรองรับ และการวางแผนหาอาชีพสำรองที่หลากหลายสำหรับผู้ประกอบการ

4.1.2.4 ข้อเสนอแนะกลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย นอกจากจะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้วยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น โดยก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ซึ่งในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปแบบเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท รวมทั้งกระแสเงินหมุนเวียน ภายในประเทศ

กลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรต้องมีการระดมความคิด ความเห็น ระดมภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม เข้าหาวิธีการที่เหมาะสมในการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอแนะกลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรสร้างวิธีการที่หลากหลาย รองรับความไม่แน่นอนของสถานการณ์โรคระบาด รวมถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

4.3.1 รูปแบบศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตปริมณฑล เป็นประตูสู่ภาคตะวันตกและภาคใต้ จึงทำให้การคมนาคมขนส่งสะดวก นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ได้รวมทั้งจังหวัดนครปฐมยังได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งอาหาร เพราะที่ตั้งของจังหวัดอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำนครชัยศรีมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งอาหาร ผลไม้และวัฒนธรรม ซึ่งในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดี และยังคงมีความสำคัญเรื่อยมา เนื่องจากเป็นเมืองที่มีองค์พระปฐมเจดีย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงบูรณปฏิสังขรณ์

การบริหารจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา ควรให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดที่สามารถวัดผลของการบรรลุความสำเร็จด้านการตลาดได้ในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์ที่ทรงคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนานี้ จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้วัดต่าง ๆ ต้องนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาปรับใช้ ก็เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด และความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ และประชาชนทุกระดับ ชั้น แหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามมีชื่อเสียงย่อมเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในแต่ละปี ก็จะเป็นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว หากความเพลิดเพลินและหาความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ณ สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการใช้จ่ายขึ้นในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ทั้งการเดินทางขนส่ง ที่พัก อาหารของที่ระลึกการนำเที่ยว กิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสร้างงานให้ประชาชนและเพิ่มรายได้ให้ประเทศรวมทั้งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามนโยบายของรัฐบาลโดยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย โดยเน้นการประสานงานระหว่างเครือข่ายภาครัฐกับภาคเอกชน กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อ สังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างประสบการณ์และกระตุ้นจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีคุณภาพมาตรฐาน ในระดับสากลอย่างยั่งยืน เพื่อมุ่งให้นครปฐมเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ตามแนวพระพุทธศาสนาที่มีจุดเด่น ซึ่งศักยภาพและ

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม จะเป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการเปลี่ยนมิติการท่องเที่ยวที่เน้นแต่การท่องเที่ยวเชิงวัตถุ แต่กลับมาให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีคุณค่าด้านการพัฒนาจิตใจ และการสร้างความสงบสุขร่มเย็นกันมากขึ้น โดยแนวทาง วิธีการ สร้างศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม มีดังนี้

1. การค้นหาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาโดยส่วนมากจะเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในวัดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแม้จะเป็นศาสนสถานที่เก่าแก่หรือสร้างขึ้นใหม่ แต่บางแห่งก็อนุญาตให้ผู้สนใจเข้าชมและศึกษาหาความรู้ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นแกนหลักเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติ สาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาประเทศไทยเป็นจำนวนมากนั้น เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมทั้งอัยาศัยไมตรีของคนไทยนั้น ก็ถือเป็นอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

ฉะนั้น การค้นหาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดลำดับความสำคัญและความเหมาะสมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมและที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยแบ่งเขตของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศูนย์การท่องเที่ยวและมีเมืองท่องเที่ยวที่เป็นบริวาร เพื่อให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวเป็นวงรอบในแต่ละภาค

2. กำหนดให้มีการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะแห่ง ที่มีอยู่เดิมและมีลำดับความสำคัญสูง ทั้งในแง่ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวและความเร่งด่วนของปัญหา โดยให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การควบคุมแผนการก่อสร้างอาคาร ปัจจัยขั้นพื้นฐาน โดยให้การดำเนินงานอยู่ในขอบเขตที่จำกัด และสอดคล้องกับการพัฒนาแผนพัฒนาดังกล่าวครอบคลุมถึงการจัดทำรายละเอียดของแผนงานด้านการใช้ที่ดิน การรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การควบคุมแผนการก่อสร้างอาคาร ปัจจัยขั้นพื้นฐาน โดยให้การดำเนินงานอยู่ในขอบเขตที่จำกัด และสอดคล้องกับการพัฒนา

3. กำหนดหลักการในการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะแหล่งขึ้นให้สอดคล้องกับการพัฒนาในสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยจัดให้มีหน่วยงานขึ้นโดยเฉพาะเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนาตามแผน และให้การปฏิบัติงานสอดคล้องสัมพันธ์กับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

4. ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในด้านการลงทุน เพื่อจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนผลิตผลที่เป็นสินค้าพื้นเมืองในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง โดยสนับสนุนให้มีสถาบันหรือสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นในแต่ละภูมิภาคหรือท้องถิ่นเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องและประสานงานกับการดำเนินงานในส่วนของรัฐ

5. ปรับปรุงหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สามารถควบคุมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ และสามารถปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ให้สามารถดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนแปลงได้ และจัดตั้งบริษัทพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้น เพื่อจัดวางโครงการและลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นในด้านการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ เป็นสำคัญ

จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า การค้นหาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา มีความสำคัญมาก เพราะจะต้องเป็นการเตรียมการและค้นหาสิ่งที่เป็นจุดเด่นที่จะสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยว

2. สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัด

นครปฐม

การพัฒนาศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยว ต้องส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นการบริการ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม โดยเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ และเน้นให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยว ต้องส่งเสริมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม น้ำเสียขยะ มลพิษทางอากาศ โดยความร่วมมือของชุมชน ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึก และการตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมชุมชน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกกฎระเบียบหรือมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม

กำลังคนก็ถือได้ว่าเป็นผู้กำหนดการท่องเที่ยวโดยตรงและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางอ้อมที่สำคัญและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรงที่สุด คือ กำลังคนในธุรกิจโรงแรมและมัคคุเทศก์ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพื่อรับนักท่องเที่ยวในอนาคต ทั้งในนครปฐมและจังหวัดอื่น ๆ จึงจะมีการวางแผนเพื่อพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการ นอกเหนือจากการฝึกอบรมของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งเน้นหนักทางภาคทฤษฎีแล้ว จะวางโครงการเพื่อจัดให้มีโรงเรียนธุรกิจโรงแรม ธุรกิจการท่องเที่ยว รวมถึงสร้างแบรนด์พาณิชย์ ขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อเปิดบริการให้ได้มาตรฐาน และให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

จากความพร้อมทั้งศักยภาพรวมถึงกำลังคนถือได้ว่าเป็นความได้เปรียบ ทำให้จังหวัดนครปฐมมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญของ

ประเทศการสร้างเส้นทางทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ควรที่จะต้องอาศัยแนวทาง ได้แก่

1. ศึกษาลักษณะขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ เช่น ภาษาพูด ความเชื่อ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี
 2. ศึกษาวัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม เช่น อาคาร บ้านเรือน วัดวาอาราม ศิลปกรรม ประติมากรรมต่าง ๆ
 3. ร่วมคิด ร่วมทำ และค่านิยมทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมนำมาสู่ความต้องการของนักท่องเที่ยว
 4. ศึกษามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาและถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม รวมทั้งการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับสั่งสมมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม จากกระบวนการต่าง ๆ ที่มนุษย์สามารถเข้าใจได้ว่าตนควรประพฤติตนอย่างไรในสถานการณ์ต่าง ๆ
 5. ศึกษาองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ซึ่งมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สอนให้มนุษย์รู้จักหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ วางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้สังคมสามารถดำเนินไปได้อย่างมีระบบ ทั้งยังช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญก้าวหน้า และความอยู่รอดของมนุษย์
 6. ศึกษารูปแบบของศาสนา พิธีกรรม แนวความคิดพื้นฐานของระบบการเมือง ก่อให้เกิดการสร้างสถาบัน หรือองค์กรต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อรองรับการนิยามความหมายและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา
 7. ศึกษาวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาจมีสาเหตุมาจากการรับความคิดและค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมอื่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความพยายามที่จะควบคุมธรรมชาติ และใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- ปัจจัยเหล่านี้ จะเป็นตัวกำหนดสร้างเส้นทางทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ได้อย่างดียิ่ง

3. ออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

ออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาโดยการเรียนรู้ หรือเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการอบรมสั่งสอน รวมทั้งความคิดของปัจเจกชนต่าง ๆ ภายในสังคมนั้น ความเฉลียวฉลาด ศิลปะ ความคิดทางสังคมและสถาบันที่สมาชิกของสังคมยอมรับและพยายามปฏิบัติร่วมกัน การท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้ และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลก เข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้การที่จะออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ ต่อไปนี้

1. ความเชื่อทางสังคม คือ ระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นของคนจำนวนมากในสังคม

2. การกำหนดค่านิยม คือ มาตรฐานที่ใช้วัดว่าสิ่งใดมีค่าในสังคมบ้าง เมื่อสิ่งใดมีค่า คนก็อยากมีอยากเป็น อยากได้ ค่านิยมจึงทำให้เกิดความมีระเบียบในสังคม และนำมาสู่ความต้องการเข้ามาศึกษา ดูงาน จึงนำไปสู่การท่องเที่ยว

3. ประเพณี คือ สิ่งที่ประเพณี ปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาช้านาน เช่น ลอยกระทง เข้าพรรษา เป็นต้น เมื่อคนทำตามประเพณีจึงเกิดความเป็นระเบียบขึ้น ถือเป็นจุดเด่นนำมาสู่การออกแบบการท่องเที่ยว

4. กฎหมาย เป็นเครื่องมือในการควบคุมทางสังคมโดยตรง มีความสำคัญมากในสังคมสมัยใหม่ เพราะทำให้เกิดระเบียบในสังคมได้เป็นอย่างดี

5. ศิลปะ หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่าง ๆ เช่น กิจกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ทัศนกรรม ดนตรี การละคร นาฏศิลป์และวรรณกรรม เป็นต้น

6. ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน ในที่นี้หมายถึงภาษาพูด ภาษาเขียน รวมทั้งกิริยาท่าทางต่าง ๆ ด้วย

7) พิธีกรรม เน้นเฉพาะพิธีที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอนของประเพณี เช่น ในงานศพ ประกอบไปด้วยพิธีที่ทำในช่วงเวลาที่ต่างกันไป

ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการนำมากำหนดออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

รูปแบบศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้



แผนภาพที่ 4.6 รูปแบบศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

4.3.2 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

รูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทย มีการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ใช้วัดและโบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะวัดในศาสนาพุทธถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก ให้เข้ามาเที่ยวชมผลงานทางด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และงานพุทธศิลป์ที่งดงาม รวมถึงการเข้าไปทำบุญ กราบไหว้บูชาพระ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น การท่องเที่ยวรูปแบบนี้อาจเรียกได้ว่าการท่องเที่ยวประเภทชมความงามทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมาก สามารถสนองประโยชน์ได้ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้มีรายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด บำรุงท้องถิ่น และประเทศโดยรวม เกิดการหมุนเวียน ในกระแสเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ที่เหมาะสม มีดังนี้

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

รูปแบบกิจกรรมที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาส่วนมากจะเป็นการชมงานศิลปะ จิตรกรรม ปติมากรรม สถาปัตยกรรม โบราณสถานโบราณวัตถุ ผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยว แม้แต่การตั้งราคาขายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนานั้น ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย ต้องมีการตั้งราคาสินค้าที่มีความสมเหตุสมผล ราคาที่เหมาะสม และมีความเป็นมาตรฐาน ไม่เอาไรต์เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ไม่ควรตั้งราคาขายสูงจนเกินไป

2. การเก็บค่าบริการหรือสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสม

การจัดจำหน่ายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวไปให้นักท่องเที่ยวชาวไทย ด้วยความรวดเร็ว และสะดวกที่สุด เช่น การจัดจำหน่ายโดยบริษัททัวร์ ร้านอาหาร คุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ดีคือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ เช่น ความสวยงามของสถาปัตยกรรม ประเพณี วัฒนธรรมที่น่าสนใจ มิตรภาพของผู้คน สามารถหาข้อมูลการท่องเที่ยวได้ง่าย และมีทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐบาลมีการจัดอุปกรณ์เครื่องมืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้บริการ ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องสุขา ลานจอดรถป้ายบอกเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว และการปรับปรุงสภาพพื้นผิวจราจรในเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

3. การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการท่องเที่ยว

เป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารสร้างความรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในประเทศไทย กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเกิดความต้องการเดินทางท่องเที่ยว ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์แล้ว หน่วยงานภาครัฐบาลควรมีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวข้อควรระวังต่าง ๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งกับสถานที่ที่สำคัญและสิ่งก่อสร้างภายในวัด และตัวนักท่องเที่ยวเองสามารถสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความประทับใจ

4. การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว

เป็นผลของความเชื่อ ความคิดและความประทับใจ ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์โดยตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมที่นักท่องเที่ยวนั้นได้รับรู้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้และมีความพึงพอใจในการเดินทางท่องเที่ยว อีกทั้งการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องของการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการสนับสนุนจากภาครัฐ

ผู้ประกอบการเองก็ควรให้ความร่วมมือในการสนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว

5. การสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยว

1. ความรื่นรมย์ นักท่องเที่ยวต้องการที่จะเติมเต็มความสุขจากการรู้สึกสัมผัสกับพระพุทธศาสนา
 2. ความสงสัยและใฝ่รู้ นักท่องเที่ยวต้องการที่จะหาความรู้และค้นพบอะไรใหม่ ๆ เพื่อไปบอกถึงการศึกษาและความรู้ที่มีอยู่
 3. การสืบค้นจากรากฐาน นักท่องเที่ยวต้องการที่จะศึกษารากเหง้าของพระพุทธศาสนาที่เป็นจุดเด่นของนครปฐม
 4. การแสดงออกถึงตัวตน นักท่องเที่ยวต้องการแสดงถึงความแตกต่างตามความโดดเด่น และความเป็นตัวตน
 5. ความกังวลใจ นักท่องเที่ยวต้องการที่จะพักผ่อนหรือผ่อนคลายด้วยการรับประทานอาหาร การบริการและเครื่องดื่มระหว่างการท่องเที่ยว
- รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้



แผนภาพที่ 4.7 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

4.3.3 กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และมีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังรายงานของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาที่พบว่า ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสร้างรายได้เกินกว่า 1 ล้านล้านบาท มาโดยตลอด และในปี 2561 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.94 ล้านล้านบาท และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ยังระบุว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อัญมณีไมตรีของคนไทย ศักยภาพของทำเลที่ตั้ง จึงทำให้ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย นอกจากการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญด้านเศรษฐกิจของประเทศแล้วยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติของการตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง การพักผ่อน การหลีกเลี่ยงจากวิถีชีวิตประจำวันที่จำเจ การท่องเที่ยวเพื่อลดความตึงเครียดจากการทำงาน การหาประสบการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงการเยี่ยมญาติหรือเพื่อน เป็นต้น ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลายและมีอิสระในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดความผ่อนคลาย รู้สึกเพลิดเพลินมีความสุข และเมื่อมีความสุขจะก่อให้เกิดสุขภาวะอันเป็นมิติหนึ่งที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม จะต้องอาศัยกลยุทธ์ 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

1. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐมด้านประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชมความงามให้เกิดความเพลิดเพลินใจ และเพื่อเรียนรู้ให้เกิดเป็นประสบการณ์ โดยนักท่องเที่ยวจะต้องมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วย

2. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการชมงานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

การท่องเที่ยวชมงานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมและร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นจัดขึ้นให้เกิดความเพลิดเพลิน ความทรงจำ และประสบการณ์ที่ดีรวมทั้งเพื่อเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพิธีกรรม และความเชื่อต่าง ๆ ด้วยการมีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าโดยชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

3. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการปฏิบัติธรรม

การเดินทางไปวัดของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติอีกรูปแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายนั่นคือ การเดินทางไปเพื่อการปฏิบัติธรรม อันเป็นการเดินทางไปเพื่อการค้นหาอริยทรัพย์ภายในตนที่เป็นปฐมบทนำไปสู่การจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย ดังนั้น จึงเกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาขึ้น 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบของการชมงานด้านพุทธศิลป์ และทำบุญ ไหว้พระ ขอพร อันเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. รูปแบบของการปฏิบัติธรรม อันเป็นการท่องเที่ยวเชิงนามธรรม

4. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว

การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวนั้นจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเส้นทางนั้น ซึ่งในแต่ละเส้นทางจะมีการเชื่อมโยงสถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ไว้ด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องมีความสอดคล้องไปถึงเกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ทุกฝ่าย ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชากรในชุมชน ผู้รับผิดชอบและดำเนินการ ต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ตลอดจนความเหมาะสมในการกำหนดแนวเส้นทางท่องเที่ยวด้วย

โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันชุมชนออนไลน์เป็นส่วนสำคัญ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทำให้ผู้คนสามารถทำความรู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันในทิศทางหนึ่ง โดยช่องทางเครือข่ายมีหลากหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ (Website) เฟสบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) และ X เป็นต้น โดยการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนโลกออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่อาจเป็นในรูปของข้อความ ภาพ เสียง หรือวีดิโอ เป็นการแบ่งปัน

ประสบการณ์ความรู้ของตนแก่ผู้อื่น ซึ่งสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว แม้อยู่ห่างกันก็สามารถสื่อสารกันได้ ธุรกิจหลายองค์กรที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงและติดต่อลูกค้าผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย โดยการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จะต้องคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

1. โรงแรมหรือที่พักแรม หมายถึง วัดสามารถสร้างเป็นที่พักหรือทำเป็นลักษณะคล้ายกับโรงแรมที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มาแสวงบุญ

2. อาหารและเครื่องดื่ม หมายถึง ธุรกิจที่ให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว หรือประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการจัดเตรียมที่นั่งให้กับผู้บริโภคเพื่อรับประทานอาหารในสถานที่ที่ให้บริการ หรือ บริการจัดอาหารบรรจุใส่กล่อง ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มแบ่งออกเป็นภัตตาคาร ร้านอาหาร ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในวัด

3. การคมนาคมขนส่ง หมายถึง การเคลื่อนย้ายผู้โดยสารและสิ่งของจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยพาหนะขนส่ง มีจุดประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีการขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ธุรกิจทางบกจะเป็นการเดินทางโดย รถยนต์ส่วนบุคคล รถเช่า และรถโดยสาร

4. การนำเที่ยว หมายถึง เป็นการนำเที่ยว ให้บริการ อำนวยความสะดวกในการเดินทาง ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม ทัศนอาจร หรือการบริการอื่น ๆ ที่มี ความเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ซึ่งการบริการนำเที่ยวอาจบริการผ่านโดยการขายแก่นักท่องเที่ยว โดยตรงหรือจากตัวแทนจำหน่ายทางการท่องเที่ยว

5. ตัวแทนท่องเที่ยว หมายถึง การประกอบธุรกิจในรูปแบบตัว แทนที่ได้รับการอนุญาตให้จำหน่ายสินค้าและบริการในนามของธุรกิจการท่องเที่ยว

6. สินค้าที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง หมายถึง เป็นผลผลิตและ จำหน่ายสินค้าให้แก่ นักท่องเที่ยวซื้อและนำกลับไปยังภูมิลำเนาของตน เพื่อเป็นที่ระลึกของฝาก สินค้าที่ระลึกถูกพัฒนาจากศิลปหัตถกรรมของแต่ละท้องถิ่นและการขาย

6. การจัดประชุม นิทรรศการ และการท่องเที่ยวเชิงพุทธ หมายถึง เป็นการให้บริการการจัดประชุมแก่กลุ่ม หรือ สมาคมที่ต้องการจัดประชุม มีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด จัดนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้า หรือการประกวดผลิตภัณฑ์ทางพุทธศาสนา เช่น การประกวดพระเครื่อง เป็นต้น

ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ นำมากลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการออกแบบเส้นทางทางการท่องเที่ยว ให้เกิดความเชื่อมโยง สร้างเป็นแบบจำลองให้ผังการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เห็นภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดนครปฐม



แผนภาพที่ 4.8 รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี
ในเขตจังหวัดนครปฐม

4.3.4 ผลจากการสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ดังนี้



ผลจากการสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 4.9 ผลจากการสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

จากแผนภาพที่ 4.6 ผลจากการสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ดังนี้

การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม สิ่งที่น่าสนใจ จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น ๆ เช่น สิ่งดึงดูดใจ ประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ทะเล น้ำตก หาดทราย เป็นต้น สิ่งดึงดูดใจ ประเภทวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งสิ่งดึงดูดใจนี้หมายรวมถึง สิ่งที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงหรือมีความโดดเด่นและเป็นที่สนใจกว่าแหล่งอื่น ๆ หรือสถานที่ที่มีความสวยงามเป็น เอกลักษณ์ โดยทั่วไปสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมักจะมีสิ่งดึงดูดใจมากกว่าหนึ่งอย่าง อีกทั้ง สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถจะใช้ได้อย่างสะดวกสบาย เช่น ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานเริงรมย์ สถานบริการอื่น ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะพิจารณาทั้งปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไปและถ้าหากในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนั้นไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน ก็จะพิจารณาถึงความสะดวกและความใกล้เคียงที่จะไปอาศัยใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกจากแหล่งชุมชนข้างเคียง ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกอาจพิจารณาได้จาก ระบบสาธารณูปโภค การให้บริการบ้านพัก สถานบริการต่าง ๆ ระบบสื่อความหมายและระบบการจัดการ

อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงเส้นทางคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีความสะดวกสบาย เหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใดนั้น พิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางจากตัวเมือง ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น เป็นต้น พิจารณาจากลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น โดยรถยนต์เรือ หรือการเดินทาง สภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด มีสภาพเป็นถนนคอนกรีต ลาดยาง ลูกรัง หรือถนนดิน ถ้าเป็นแม่น้ำลำคลอง ต้องใช้เรือหรือแพมีสิ่งกีดขวางหรือไม่ และถ้าเป็นทางเท้า สภาพทางเดินดีหรือไม่ ระยะทางเดินเหมาะกับนักท่องเที่ยวเพียงใด การจัดหาพาหนะสะดวกหรือยาก และค่าว่าจ้างแพหรือเรือ เป็นต้น ดังนั้นตัวแปรที่ใช้ในการประเมินสภาพการเข้าถึง อาจพิจารณาได้จากความสะดวกอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการเดินทาง ลักษณะการเดินทางและสภาพถนน ทั้งนี้ ที่พัก สถานที่ท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักรักษาที่เพียงพอ พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคา การบริการ ความเหมาะสมต่อสถานที่ และที่พักควรอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายและมีความปลอดภัยของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรม สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น ๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อน

ของนักท่องเที่ยว กิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย

ประเด็นดังกล่าว ถือได้ว่ามีความสำคัญยิ่งในการการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม หากจะพัฒนาให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม จะต้องเริ่มต้นที่การสร้างแนวทางระดมสมองการค้นหาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จึงเกิดเป็น **รูปแบบศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การค้นหาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม 3) ออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการค้นหาศักยภาพและเส้นทางเชิงพุทธศาสนา นำมาสู่การเกิดเป็น **รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) การเก็บค่าบริการหรือสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม 3) การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการท่องเที่ยว 4) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว 5) การสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 3 การขับเคลื่อน ผลักดัน ให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม เมื่อมีการค้นหาศักยภาพการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่สำคัญในการทำให้เห็นภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จึงเกิดเป็น **รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม** ที่ประกอบไปด้วย 1) ด้านประวัติศาสตร์ 2) ด้านการชมงานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี 3) ด้านการปฏิบัติธรรม 4) ด้านการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม” เรียกได้ว่าเป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา R&D (Research and Development) ที่เป็นการบูรณาการความร่วมมือของนักวิจัยร่วมกับภาครัฐ องค์กรศาสนา เอกชน และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยนำมาแสดงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยการสร้างนวัตกรรมและมูลค่าเพิ่ม การพัฒนากิจกรรมให้มีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการค้า การลงทุนเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างความเชื่อมโยงกลุ่มพื้นที่การท่องเที่ยว การเสริมสร้างโอกาส และจัดหาแหล่งทุนเพื่อพัฒนาการค้าการลงทุนให้แก่ผู้ประกอบการภาคบริการท่องเที่ยว ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการนำมาเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีศักยภาพและเส้นทางหลายประการที่นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศให้ความสนใจและเลือกทำเพื่อให้เข้าใจและประทับใจในทางศาสนา อีกทั้ง

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสามารถเป็นประสบการณ์ที่สมบูรณ์แบบ ทั้งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ด้านจิตวิญญาณและทางท่องเที่ยว ได้ทั้งคนที่ศึกษาศาสนาพุทธอยู่แล้วหรือคนที่สนใจเพื่อการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ

1. ประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี คำว่า “ทวารวดี” เป็นข้อสันนิษฐานมาจากคำว่า “โถ-โล-โป-ตี” (To-Lo-po-ti) ซึ่งปรากฏในบันทึกการเดินทางของพระภิกษุเหียนจั้ง ที่เดินทางจากจีนไปสืบทอดพระพุทธศาสนาในอินเดียทางบก ใน พ.ศ. 1172 และเดินทางกลับจีนในพ.ศ. 1188 ในบันทึกการเดินทางนี้ได้กล่าวถึงชื่ออาณาจักรโถโลโปตีด้วย ซึ่งนักวิชาการเชื่อว่าคำว่า “โถโลโปตี” ตรงกับภาษาสันสกฤตคือทวารวดี เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของศรีเกษตร ในประเทศพม่า และตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอิศานปุระ ในประเทศกัมพูชา อาณาจักรทวารวดีนี้ตั้งอยู่ในดินแดนประเทศไทยปัจจุบันในบันทึกอีกชิ้นหนึ่ง ได้แก่ บันทึกของพระภิกษุฮัจจิง ผู้ที่เดินทางจากจีนไปสืบทอดพระพุทธศาสนาในอินเดียโดยทางทะเล ระหว่าง พ.ศ. 1214-1218 ท่านออกเดินทางจากเมืองกวางตุ้ง ในบันทึกกล่าวถึงเมืองท่าและอาณาจักรตามชายฝั่งทะเลที่ท่านได้เดินทางผ่าน ที่ปรากฏชื่อได้แก่ หลินยี่ ฟูนัน ทวารวดี ลังเจียชู ศรีวิชัย และโมโลยูศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ และสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

พระพุทธศาสนาเน้นในสี่กิจวัตรหลัก คือ การเกิด, ความทุกข์, การขจัดความทุกข์, และ ทางสู่ความสุขแห่งความสิ้นหวัง (Nirvana) พระพุทธเจ้าได้สอนถึงมาตรฐานแห่งการใจ, จริยธรรม, และการทำความดีให้ผู้อื่น

การกระจายพุทธศาสนาในยุคทวารวดีนี้ได้สร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการต่อสู้ต่อต้านความทุกข์ทรมานและการพัฒนาจริยธรรมทางส่วนบุคคลและต่อมวลมนุษยชาติ

2. สภาพการท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในเรื่องของทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตอยู่บนความเรียบง่าย ในปัจจุบันจังหวัดนครปฐมมีชื่อเสียงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติของแม่น้ำ เกษตร และแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรม จนเกิดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัด

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐมในปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์และเหตุการณ์ล่าสุด ทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เกิดขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยว แต่ในทางกลับกันได้มีผลกระทบทางด้านลบเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งเรื่องของการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยว ค่าครองชีพที่สูงขึ้น (Nakhonpathom Governor s Office, 2014 : online)

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัดนครปฐม มีความหลากหลายที่เป็นจุดเด่นสำคัญ เช่น **วัดพระปฐมเจดีย์** เป็นปราสาทพระปฐมบรมศักราช หรือ "เจดีย์ทอง" ที่มีความสำคัญทางศาสนาและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมพระปฐม

เจดีย์และพิพิธภัณฑที่นี้ได้ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เต็มไปด้วยความสนุกสนานและของที่ระลึกท้องถิ่น นักท่องเที่ยวสามารถไปดูสินค้าทั้งประเภทต่าง ๆ และลองอาหารท้องถิ่น อุทยานประวัติศาสตร์หาดสำราญ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาวสำราญ นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมพิพิธภัณฑและอนุสาวรีย์ที่นี้ได้ สวนสาธารณะสุทธิสารทำพิกษ์ เป็นพื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมสำหรับการพักผ่อนและกิจกรรมกลางแจ้ง นักท่องเที่ยวสามารถเล่นสวน, วิ่งเล่น, หรือมีกิจกรรมทางกายภาพอื่น ๆ ได้ที่นี้ ตลาดนครปฐมเป็นที่น่าสนใจสำหรับการสั่งอาหารท้องถิ่นและซื้อปิ้งสินค้าที่มีทั้งอาหาร, ของที่ระลึก, และสินค้าหลากหลาย พิพิธภัณฑ นี้นำเสนอประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดนครปฐม นักท่องเที่ยวสามารถได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

3. การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ในโลกของความเป็นจริง มักจะหาผู้บริหารดังกล่าวได้ยากยิ่งส่วนมากจะพบ ผู้บริหารที่บริหารแล้วได้งานมีคุณภาพแต่ไม่สามารถครองใจคน หรืออ่อนอ่อนต่อคนมากเกินไป จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น นักบริหารมืออาชีพจะต้องรู้จักประยุกต์ศาสตร์ทางการบริหาร มาใช้อย่างมีศิลปะเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ ต้องมีทั้งศาสตร์สามารถ ทั้งศิลป์จึงจำเป็นต้องแสวงหานวัตกรรมเทคโนโลยี หลักการ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ ๆ มาปรับปรุงและ พัฒนาการบริหารจัดการอยู่เสมอ (สุรัตน์ ดวงชาทม 2558: 69)

ทั้งนี้ การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดสำหรับผู้ท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยว การบริหารจัดการนี้มีหลายด้านที่ควรพิจารณา ในประเด็นต่อไปนี้

1. การวางแผน

- กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรมท่องเที่ยว
- วิเคราะห์ตลาดและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
- กำหนดงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น

2. การสร้างแผนท่องเที่ยว

- วางแผนสถานที่ท่องเที่ยว, กิจกรรม, และสิ่งอำนวยความสะดวก
- สร้างแผนเส้นทางการท่องเที่ยวและโปรแกรมกิจกรรม

3. การการตลาดและโปรโมชั่น

- สร้างและดำเนินกิจกรรมการตลาดเพื่อดึงดูดผู้ท่องเที่ยว
- ใช้สื่อสารทางการตลาดออนไลน์และออฟไลน์
- พัฒนาโปรโมชั่นและส่วนลดเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ

4. การจัดการการจองและการเข้าพัก

- ให้บริการการจองที่สะดวกและรวดเร็ว

-จัดการระบบการเข้าพักและบริการให้ความสะดวก

5. การจัดกิจกรรมและส่วนลด

- สร้างและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
- ให้ส่วนลดและสิ่งของแถมเพื่อดึงดูดผู้ท่องเที่ยว

6. การบริหารความเสี่ยง

- จัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสภาพอากาศ, การโกหกหลวง, และปัญหาที่อาจ

เกิดขึ้น

- กำหนดแผนการป้องกันและการตอบสนองในกรณีฉุกเฉิน

7. การสนับสนุนลูกค้า

- มีการสนับสนุนและบริการลูกค้าที่ดี
- ติดต่อสื่อสารกับลูกค้าและให้ข้อมูลที่ชัดเจน

8. การวัดผลและประเมิน

- ใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมท่องเที่ยว
- ทำการประเมินและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุงกิจกรรมในอนาคต

การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องการการวางแผนรอบคอบและการดำเนินการที่เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีและทันสมัยที่สุดในสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ

4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดมีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยในหลาย ๆ ด้านรวมถึงด้านการท่องเที่ยว ในปัจจุบันวัดได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ซึ่งเดินทางมาเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อต้องการชื่นชมความสวยงามทางพุทธศิลป์ รวมทั้งเป็นการศึกษาพุทธศาสนาหรือการเดินทางเพื่อการแสวงบุญซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยจำนวนมหาศาลในแต่ละปี สามารถทำให้วัดและชุมชน มีรายได้เพิ่มมากขึ้น (Raymond and Richards,2000) ทั้งนี้การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของมรดก ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในการที่จะร่วมมือกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของตนเองต่อไปอย่างยั่งยืนแต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวในบางครั้งก็อาจส่งผลกระทบในด้านลบ ด้านเช่นเดียวกัน (Intangible Cultural Heritage Unesco, 2004)

ทั้งนี้ กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสามารถมีผลกระทบที่หลากหลายต่อทั้งสภาพสังคมท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเอง แนวทางในการแก้ไขผลกระทบ ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น

กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสามารถช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยเฉพาะที่มีวัดหลายแห่ง ที่สร้างความสนใจและเป็นแหล่งประกอบการท่องเที่ยว

2. สร้างรายได้สำหรับชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีศักยภาพที่จะสร้างรายได้สำหรับชุมชนท้องถิ่น โดยทั้งการขายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับศาสนา, การให้บริการที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมศาสนา, และการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. ส่งเสริมความเข้าใจและความสนใจในศาสนา

การท่องเที่ยวทางศาสนาสามารถช่วยเพิ่มความเข้าใจในศาสนาอื่น ๆ และส่งเสริมความสนใจในประวัติศาสตร์, วัฒนธรรม, และปรัชญาของพุทธศาสนา

4. สร้างบรรยากาศสันติภาพ

การท่องเที่ยวที่เชิงพุทธศาสนามักมีบรรยากาศที่สันติภาพและนิ่งนอน, ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ผ่อนคลายและสงบ

5. การส่งเสริมศึกษาทางศาสนา

การท่องเที่ยวทางศาสนาสามารถเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมศึกษาทางศาสนา โดยให้โอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาที่พวกเขาไม่คุ้นเคย

6. การสนับสนุนโครงการทางสังคม

กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวทางศาสนาสามารถให้การสนับสนุนแก่โครงการทางสังคม เช่น การสนับสนุนโรงเรียน, โรงพยาบาล, หรือโครงการทางสังคมที่เกี่ยวข้อง

7. การทำนุบำรุงศิลปวัตถุ

สถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนามักมีศิลปวัตถุที่มีค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปะที่สวยงาม การท่องเที่ยวสามารถช่วยในการปรับปรุงและรักษาศิลปวัตถุนี้

1.2 กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

1. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดในปัจจุบันจึงเป็นศูนย์รวมของมรดกวัฒนธรรมและสรรพวิชาอันหลากหลายนับตั้งแต่โบราณกาล มีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อนุรักษ์สืบสาน และใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา และกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปบทบาทของวัดและพระสงฆ์ ลดลงไปจากเดิม (Hinsui Momgkolsrisawat, 2014) แต่กระนั้น วัดและพระสงฆ์ก็ยังสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาท หลักของวัดก็ยังคงเป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรม สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่ง

สอน และยังมีฐานะเป็นแหล่งประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทาง ศิลปวัฒนธรรมทั้งที่เป็น โบราณสถานโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางในการประกอบ ประเพณีวัฒนธรรม ของชุมชน ดังนั้น วัดจึงมีบทบาทอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและ วัฒนธรรม ซึ่งเป็นอีกบทบาทหนึ่งของวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (Mongkolsrisawat, 2014)

การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่คำนึงถึง การผสมผสานกิจกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์บางประการ ที่องค์กรหรือหน่วยงานท่องเที่ยวสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว เชิงพุทธศาสนา ควรดำเนินการ ดังนี้

1. วิจัยและทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย

ศึกษาและทำความเข้าใจถึงกลุ่มเป้าหมายที่สนใจในการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา รู้จักความต้องการ, ความสนใจ, และประสบการณ์ทางศาสนาของกลุ่มนี้

2. สร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางศาสนา

พัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงกับศาสนาและปฏิบัติธรรมพุทธ เช่น การทำบวช, การนำชม, หรือกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์

3. การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วัด, สถานที่ปฏิบัติธรรม, และที่ทำพิธีศาสนา

4. การส่งเสริมการศึกษาทางศาสนา

จัดกิจกรรมศึกษาทางศาสนา เช่น การนำเสนอประวัติศาสนา, การสอนปฏิบัติ ธรรมพุทธ, หรือการจัดสัมมนาทางศาสนา

5. การสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม

จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น การแสดงละครทาง ศาสนา, การแสดงศิลปะ, หรือการแข่งขันทางศาสนา

6. การสร้างพันธกิจทางศาสนา

สร้างโครงการหรือพันธกิจทางศาสนาที่สามารถมีผลกระทบต่อชุมชนและ สังคม โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าทางศาสนา

7. การใช้เทคโนโลยี

ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมและตลาดกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การใช้สื่อ สังคม, เว็บไซต์, และแอปพลิเคชัน

8. การจัดกิจกรรมสมดุล

ให้ความสำคัญกับการสร้างกิจกรรมที่สมดุล ระหว่างกิจกรรมทางศาสนาและ กิจกรรมทางท่องเที่ยวทั่วไป เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้

การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต้องได้รับการวางแผนอย่าง รอบคอบและร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่น่า จดจำและมีค่า

2. การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นนโยบายและ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม มีแนวโน้มที่ เป็นโอกาสในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประเภท อาทิ แหล่งมรดกโลก ศาสนสถานจำนวนมาก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยว ทางกิจกรรมกีฬาหรือแหล่งท่องเที่ยวในมหานครที่มุ่งเน้นการพักผ่อนและบริโภคสินค้าและบริการ ส่งผลประการหนึ่งที่สำคัญคือเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวในประชาคม อาเซียน เพราะสามารถเลือกสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ (แผน ยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2554-2558 หรือ ASEAN Tourism Strategic Plan ATSP)

การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้น การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับศาสนาพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การพัฒนานี้จะต้องให้ความสำคัญกับแง่ศาสนา, ปฏิบัติธรรม, และค่านิยมทางศาสนา ประการเหล่านี้ จะเป็นกลยุทธ์บางประการที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว เชิงพุทธศาสนา

1. การวางแผนและการวิจัย

- ศึกษาวัดพุทธศาสนาและทรัพยากรทางศาสนาอื่น ๆ ที่สำคัญในพื้นที่
- สำรวจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ท่องเที่ยว

2. การสร้างกิจกรรมทางศาสนา

- จัดกิจกรรมทางศาสนาเช่น พิธีปฏิบัติธรรม, การทำบวช, หรือการศึกษาศาสนา

พุทธ

- สร้างโครงการบวชสั้น ๆ หรือโปรแกรมทางศาสนาสำหรับผู้ท่องเที่ยว

3. การสร้างเส้นทางท่องเที่ยว

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวัด, สถานที่ปฏิบัติธรรม, และสถานที่ที่ เกี่ยวข้องทางศาสนา

- บรรยายเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจความสำคัญทางศาสนา

4. การสนับสนุนศิลปวัตถุทางศาสนา

- จัดแสดงศิลปะทางศาสนาที่สวยงามและมีความสำคัญทางศาสนา
- สนับสนุนการอนุรักษ์และซ่อมแซมศิลปวัตถุทางศาสนา

5. การสร้างโปรแกรมการศึกษา

- จัดโปรแกรมการศึกษาเชิงศาสนา เช่น การสัมมนา, การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศาสนา, และการทำความเข้าใจถึงปฏิบัติธรรม

6. การใช้เทคโนโลยี

- ใช้เทคโนโลยีเพื่อสื่อสารและตลาดกิจกรรมทางศาสนา
- สร้างแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางศาสนา

7. การสร้างศูนย์สถานที่ทางศาสนา

- สร้างศูนย์สถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนา
- สร้างพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมศาสนา

8. การสร้างบรรยากาศสันติภาพ

สร้างบรรยากาศที่สันติภาพและนิ่มนวล, ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ผ่อนคลายและสงบ

9. การควบคุมและประเมินผล

ตรวจสอบและประเมินผลกิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนา

3. การดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการปลุกกระตุ้นทั้งความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ให้เข้ามาวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่ยังขาดส่วนนี้ อยู่ให้กลายเป็นจุดแข็งของพื้นที่นั้น ๆ ให้สามารถตอบโจทย์สำคัญ ๆ (Dhammathas Academic Journal Vol 21 No 4 October December 2021) สำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยว อีกทั้งพยายามสร้างจุดเด่นของจังหวัดนครปฐม ซึ่งต้นทุนเดิมมีอยู่แล้ว เพียงแต่นำมาสร้างเป็นกิจกรรมที่มีการรวมตัว รวมกลุ่มจัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน

การดำเนินการในการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่ครบวงจรและต้องคำนึงถึงแง่หลายประการ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน

- ทำการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โดยรวมถึงวัด, สถานที่ปฏิบัติธรรม, และกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ

- สำรวจความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทางศาสนา

2. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

- กำหนดวัตถุประสงค์ของกลยุทธ์, ซึ่งอาจมีการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทางศาสนา, การสร้างรายได้สำหรับชุมชน, หรือการส่งเสริมความเข้าใจในศาสนาพุทธศาสนา

3. วางแผนกิจกรรมทางศาสนา

- สร้างรายละเอียดของกิจกรรมทางศาสนาที่ตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
- ตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมทางศาสนาทั้งในรูปแบบและเนื้อหา

4. สร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางศาสนา

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับสถานที่ทางศาสนาที่สำคัญ
- กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการปฏิบัติธรรมหรือเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา

5. สร้างโปรแกรมการศึกษา

- สร้างโปรแกรมการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา, ปฏิบัติธรรม, และประวัติศาสนา
- สนับสนุนกิจกรรมการศึกษาที่ช่วยในการเข้าใจและปรับใช้คำสอนของพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน

6. สร้างโครงการสนับสนุนชุมชน

- สร้างโครงการที่สนับสนุนชุมชนท้องถิ่น, เช่น การพัฒนาที่พักอาศัย, การสนับสนุนศิลปวัตถุทางศาสนา, หรือโครงการสถานศึกษา

7. การใช้เทคโนโลยี

- ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสื่อสารและตลาดกิจกรรมทางศาสนา
- สร้างแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางศาสนา

8. การประเมินและปรับปรุง

- ติดตามและวัดผลประสิทธิภาพของกิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนา
- ปรับปรุงกลยุทธ์การพัฒนาตามผลการประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น

1.3 การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

1. รูปแบบศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นประตูสู่ภาคตะวันตกและภาคใต้จึงทำให้การคมนาคมขนส่งสะดวก นักท่องเที่ยว

สามารถเลือกเดินทางท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ได้รวมทั้งจังหวัดนครปฐมยังได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งอาหาร เพราะที่ตั้งของจังหวัดอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำนครชัยศรีมีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งอาหาร ผลไม้และวัฒนธรรม (สุวัฒน์ จูธากร, 2550 : 811) ซึ่งในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดี และยังคงมีความสำคัญเรื่อยมา เนื่องจากเป็นเมืองที่มีองค์พระปฐมเจดีย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงบูรณปฏิสังขรณ์

2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม มีการท่องเที่ยวในรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ใช้วัดและโบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะวัดในศาสนาพุทธถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก ให้เข้ามาเที่ยวชมผลงานทางด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และงานพุทธศิลป์ที่งดงาม รวมถึงการเข้าไปทำบุญ กราบไหว้บูชาพระ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ อาจเรียกได้ว่าการท่องเที่ยวประเภทชมความงามทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมาก สามารถสนองประโยชน์ได้ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้มีรายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด บำรุงท้องถิ่นและประเทศโดยรวม เกิดการหมุนเวียน ในกระแสเศรษฐกิจและสังคม

3. รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และมีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ ไทยเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังรายงานของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาที่พบว่า ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสร้างรายได้เกินกว่า 1 ล้านล้านบาท มาโดยตลอด และในปี 2561 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.94 ล้านล้านบาท และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ยังระบุว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง (สุวรรณ ก้าวศรีใส และ สยาม จวงประโคน, 2564) ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อธยาศัยไมตรีของคนไทย ศักยภาพของทำเลที่ตั้ง จึงทำให้ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย นอกจากการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญด้านเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในมิติของการตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง การพักผ่อน การหลีกเลี่ยงวิถีชีวิตประจำวันที่จำเจ การท่องเที่ยวเพื่อลดความตึงเครียดจากการทำงาน การหาประสบการณ์ใหม่ๆ รวมถึงการเยี่ยมญาติหรือเพื่อน เป็นต้น ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลายและมีอิสระในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวย่อมทำให้เกิดความผ่อนคลาย รู้สึกเพลิดเพลินมีความสุข และเมื่อมีความสุขจะก่อให้เกิดสุขภาวะอันเป็นมิติหนึ่งที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต (สรรรค์นันท์ ต้นตือโฆษกุล อัครวงค์ และคณะ, 2562)

4. สร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม จะต้องเริ่มต้นที่การสร้างแนวทางระดมสมองการค้นหาคักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จึงเกิดเป็น **รูปแบบศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การค้นหาคักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม 3) ออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการค้นหาคักยภาพและเส้นทางเชิงพุทธศาสนา นำมาสู่การเกิดเป็น **รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) การเก็บค่าบริการหรือสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม 3) การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการท่องเที่ยว 4) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว 5) การสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 3 การขับเคลื่อน ผลักดัน ให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม เมื่อมีการค้นหาคักยภาพการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่สำคัญในการทำให้เห็นภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จึงเกิดเป็น **รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม** ที่ประกอบไปด้วย 1) ด้านประวัติศาสตร์ 2) ด้านการชมงานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี 3) ด้านการปฏิบัติธรรม 4) ด้านการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม มีแรงจูงใจเพราะเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ด้านพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวจาก คนรู้จักและเว็บไซต์ โดยมีกระบวนการของการกำหนดกลยุทธ์ภายใต้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และภารกิจขององค์กรและมีการประเมินผลกลยุทธ์นั้น (Fred R. David, 2007)

อย่างไรก็ตาม ศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ซึ่งเราจะเห็นได้ว่ารูปแบบการท่องเที่ยวมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจัยเรื่องของความสะดวกในการเดินทางที่มี

ความเจริญและสะดวกสบายมากขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสาร ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวนอกจากการใช้บริษัทจัดการท่องเที่ยวหรือบริษัททัวร์ มาสู่การท่องเที่ยวด้วยตัวเองมากขึ้น ซึ่งมีความเป็นอิสระและประหยัดกว่าการใช้บริษัททัวร์ ส่งผลให้ธุรกิจเรื่องการท่องเที่ยวมีการขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่เป็นส่วนสำคัญประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ (พยอมธรรมบุตร, 2546) คือ 1) แหล่งท่องเที่ยว คือ สถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คือระบบโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับการเดินทางที่เหมาะสม สะดวกและปลอดภัย 3) ที่พักแรม ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท แกสท์เฮาส์ โฮมสเตย์ อาจรวมถึงการพักแบบกางเต็นท์ที่นอนด้วย 4) กิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนร่วมด้วย ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับสถานที่ เวลาที่เหมาะสม 5) ส่วนประกอบอื่น ๆ บริการเบ็ดเสร็จ เช่น ด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น 6) บริการเสริมให้ตรงกับความต้องการ คือ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ตรงต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น บริเวณที่จอดรถสาธารณะ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น ดังที่งานวิจัยของ นิลุบล คงเปรม (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาวัดศีระทองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างยั่งยืนตำบลศีระทอง อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายและมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่ยั่งยืนนั้นจะมีการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างรู้คุณค่าและการสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยภายใต้ขีดความสามารถของชุมชน

ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลมีการพยายามออกแบบการท่องเที่ยว หรือการเข้าไปกำหนดการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรทางศาสนา เช่น วัด โบราณสถาน หรือศาสนสถานในทางศาสนา โดยมีเป้าหมายเป็นการจัดการท่องเที่ยวตามวิถีทางศาสนา หรือการท่องเที่ยวในเชิงของสิ่งที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในงานวิจัยหลายเรื่อง เช่น การส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในวัดพุทธทางศาสนา หรือการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มการท่องเที่ยวตามแนวพุทธ ที่มีผลการวิจัยของ นัฐพร เกิดกลาง และคณะ (2553) ในงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย” ให้ข้อมูลว่าวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชาวไทย และต่างชาตินิยมเป็นอันดับต้น ๆ โดยเฉพาะวัดที่เป็นแหล่งโบราณสถานสำคัญ เช่น การเที่ยวพระธาตุกลุ่มเจดีย์พระธาตุต่าง ๆ โดยผูกโยงกับวันเดือนปีเกิด เช่น การไหว้พระธาตุสำหรับกลุ่มเจดีย์ที่เนื่องกับพระพุทธศาสนาและบรมสารีริกธาตุ กลุ่มปฏิบัติธรรมตามสำนักปฏิบัติธรรมสำคัญ ๆ ทั่วประเทศ กลุ่มไหว้พระพุทธรูปสำคัญใจจังหวัดต่าง ๆ เช่น พระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก การท่องเที่ยวแหล่งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ทั่ววัด ชมวัง แหล่งโบราณสถานอาจถูกจัดอยู่ในกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการ

ท่องเที่ยวเชิงพุทธ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมการจัดการพุทธศิลป์ การเรียนรู้ทาง พระพุทธศาสนา/วัฒนธรรมไทย เป็นต้น

2. การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม การท่องเที่ยวเชิงศาสนาจะรวมเอาเรื่องของความเชื่อ ถือเป็นทางเลือกให้กับ นักท่องเที่ยวที่ต้องการเสริมสร้างความเป็นมงคลของชีวิต ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548) กล่าวว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงศาสนาให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยเหลือประสานด้านการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม และช่วยกระตุ้นให้เกิดการเดินทาง ท่องเที่ยวทางศาสนา รวมทั้งเสริมสร้างสินค้าใหม่ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมอีกด้วย ดังที่ งานวิจัยของ พระมหาสุริยา มะสันเทียะ (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ที่ส่งเสริมคุณค่าการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในเกาะรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเดินทาง มาท่องเที่ยวมากกว่า 3 ครั้ง รองลงมา คือ เดินทางมาไหว้พระ/เที่ยวชมหาความเพลิดเพลิน ตามด้วย เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง และ นิยมเดินทางมาท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนศาสดารามมากที่สุด ส่วน กิจกรรมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา พบว่า เห็นด้วยในระดับมาก และกิจกรรมการ เป็นที่พึงพอใจ กิจกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรม และเห็นด้วยในระดับปานกลาง กลยุทธ์การตลาดการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่นักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจในระดับมาก (พระมหาสุริยา มะสันเทียะ, 2562)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จะทำให้เป็นที่ยอมรับและเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการกระตุ้นการท่องเที่ยวได้ต้องอาศัยวิธีการที่ หลากหลาย ดังที่ วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ และ พยอม ธรรมบุตร (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม มีวิสัยทัศน์คือ “จังหวัดนครปฐมจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของโลก เพื่อปลูก จิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มี มาตรฐานและคุณภาพระดับโลกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ท้องถิ่น และเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน” ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์คือ 1) ยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม 2) ยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและกระจายรายได้สู่ชุมชน และ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่าง ยั่งยืน

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะของ พระมหาวุฒิพงษ์ วุฑฒิวิโส, พระครูโสภณวีรานูวัตร และ ปณณวิชัย แสงหล้า (2560) มีว่าควรมีการยกระดับศักยภาพและสิ่งดึงดูดใจ ด้วยการสืบค้นและ เผยแพร่ความสำคัญ โดยจัดทำผังแม่บทเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาร่วมกับจังหวัดอื่น เช่น พระนครศรีอยุธยา และนครปฐม เพื่อยกระดับเส้นทางและกิจกรรมนำร่องให้ชัดเจน มีกิจกรรมค้นหา เรื่องราวที่น่าสนใจหรือน่าดึงดูดใจร่วมกันระหว่างภาคีตามเส้นทางนำร่องทั้งในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภออู่ทอง และจัดประชุมระหว่างภาคีเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเรื่องต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงความปลอดภัย โรงแรมที่พัก เป็นต้น ทั้งนี้การทำงานโดยอาศัยผังแม่บทด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ครอบคลุมทั้งเรื่องเส้นทางและกิจกรรมจะช่วยจุดประกายการสร้างความร่วมมือและนำไปสู่การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดสุพรรณบุรีได้อย่างยั่งยืน (พระมหาวุฒิพงษ์ วุฑฒิวิโส, 2564)

5.3 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม ให้ตอบโจทย์การเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น จึงได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

1. ศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นประตูสู่ภาคตะวันตกและภาคใต้จึงทำให้การคมนาคมขนส่งสะดวก นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาสั้น ๆ
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม มีการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ไร่วัดและโบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะวัดในศาสนาพุทธถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก
3. กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และมีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทยเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม

2. สร้างการบูรณาการหน่วยงานในการส่งเสริมกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม
3. นำวิถีและประวัติศาสตร์ด้านพระพุทธศาสนาของจังหวัดนครปฐมมาสู่การตีแผ่องค์ความรู้ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน
4. ให้ความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์จังหวัดนครปฐม
5. พัฒนาวีถีด้านจิตใจพุทธบริษัท 4 ด้วยแนวทางพระพุทธศาสนา
6. พัฒนาวีถีด้านพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท

5.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐ ควรจัดการอบรมให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา
2. ภาครัฐควรสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงพุทธ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ รวมถึงการระดมสมองออกแบบการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่รองรับต่อความเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
3. ภาครัฐควรฝึกให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น เอกชน ประชาชน ผู้ประกอบการ ซึ่งมีเงื่อนไข คือ จะต้องวิเคราะห์ให้พบว่า กลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม นั้นควรทำอย่างไร รวมถึงวิธีการดำเนินการสร้างการท่องเที่ยวที่ทันสมัยต่ยุคปัจจุบัน
4. ควรสร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงพุทธโดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มประชาชนในพื้นที่

5.3.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากหลากหลายประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัย ทั้งศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม อีกทั้งค้นพบการพัฒนา กิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม มีประเด็นที่น่าจะนำไปศึกษาต่อไป คือ

1. ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยที่เครื่องมือหลากหลายในการศึกษา กลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี ในเขตจังหวัดนครปฐม กับพื้นที่การท่องเที่ยวจังหวัดอื่นๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว
เส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557, สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพฯ :
กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ.2558-2560.
กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2565 จาก
http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114
กรุงเทพฯ. ใน สารนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
กฤษดา ชุณหารักษ์. (2552). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ
อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2548). แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมพร้อมบริการ. กรุงเทพฯ: กอง
อนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
_____. (2549). การส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ. กรุงเทพฯ: มปท.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). ข้อมูลเชิงวิชาการการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม
2564 จาก http://webhost.mots.go.th/tour_description.htm
- จักร ดิงศภัทย์. (2548). กลยุทธ์ : การสร้างและการนำไปปฏิบัติ Creating and implementing
strategy. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- จุฑาภรณ์ หินชุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการการ
ท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 10(1), 20-58.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2547). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : ธรรมกมลการพิมพ์.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
ชุมชน. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2552). การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรม. นครปฐม: คณะวิทยาการจัดการและคณะ
โบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- _____. (2552). การท่องเที่ยวทางเลือก : ศาสนาวัฒนธรรม. ตำราการท่องเที่ยววัฒนธรรม, เอกสารการเรียนรู้การสอน การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรม. นครปฐม: คณะวิทยาการจัดการ และคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูดา ศิริไพบูลย์สินธ์. (2549). การประเมินศักยภาพและการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูเกียรติ นพเกตุ. (2545). การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์. (2558). ทฤษฎีและการพัฒนาชุมชน. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชน. กรุงเทพฯ : ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- दनัย จันทรฉาย. (2547). เจาะลึกการตลาดจาก A-Z: แนวคิดที่ผู้จัดการทุกคนต้องรู้ซึ้ง. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มจี.
- ดรชณิ เอมพันธ์. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไทยในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นัฐพร เกิดกลาง, ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์ และพิศมัย จารุจิตติพันธ์. (2553). พฤติกรรมการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)*, 2(1), 78-88.
- นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร. (2544). การพัฒนาสังคม. จันทบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.
- นิลุบล คงเปรม. (2560). แนวทางการพัฒนาวัดศีระชะทอง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างยั่งยืน ตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. ใน *งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- เบญจวรรณ บวรกุลภา และคณะ. (2564). *กลยุทธ์การตลาดเพื่อการพัฒนาตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม*. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2548). กระบวนทัศน์ใหม่กับการเรียนรู้ของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

- ปิ่นรส มาลากุล ณ อยุธยา. (2551). การพัฒนาองค์การ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด.
- ประเมศร์ พิชญ์พันธ์เดชา. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮ่องกงที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พยอม ธรรมบุตร. (2546). หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระครูเจติยภูมิพิทักษ์. (2555). อิทธิพลความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่นที่มีต่อชาวจังหวัดขอนแก่น. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอิศร สิริมงคล (มาตรา). (2556). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระทองคำ สิงห์ทอง. (2557). การพัฒนาสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริของมูลนิธิชัยพัฒนา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. (2553). การจัดการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระครูสารกิจประยุต (2556). ศึกษาคุณค่าศรัทธาที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนาดูนของชาวพุทธ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวุฒิพงษ์ วุฑฒวิโส, พระครูโสภณวีรานูวัตร และ ปณณวิชัย แสงหล้า. (2560). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสรีชน นริสโร และคณะ. (2556). การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทธิย์ อากาศโร และคณะ. (2553). รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย. ใน *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- พระมหาสุริยา อภิวฑฒโน (มะสันเทียะ). (2558). กลยุทธ์การเพิ่มคุณค่าการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระอารามหลวงในเกาะรัตนโกสินทร์. การบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระอธิการยอด ญาณวชิโร. (2565). การวิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระระพิน พุทธิสารโร. (ม.ป.ป.). แนวคิดการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว (วัด) ในพุทธศาสนา: ทฤษฎีหลักการ และวิถีปฏิบัติ. อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พินพัสนีย์ พรหมศิริ. (2547). กลยุทธ์การตลาดสำหรับยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง. ประชาชาติธุรกิจ. 1 มกราคม 2547.
- พูนลาภ ทิพชาติโยธิน. (2553). Value-Added Activities เพิ่มลูกค้าด้วยกิจกรรมเพิ่มมูลค่า. *วารสาร Productivity World มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 15(85), 87-89.
- เพ็ญประภา เพชรบุรณิน และศศิธร บ้องเรือ. (2557). การบริหารการจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวนานาชาติ*, 10(2), 74-86.
- ภัทรสุภา ลีลานภาพรรณ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2545). ประมวลสาระชุดวิชาการวางแผนกลยุทธ์และการควบคุม. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์.
- ราณี อีสัยกุล. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. *เอกสารประกอบการเรียนการสอน เรื่อง หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2562). *พระพุทธรูปและพระพิมพ์ทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ. (กันยายน-ธันวาคม 2557). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*, 8(3), 64-82.
- วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ และ พยอม ธรรมบุตร. (2560). แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม. *Journal of Thai Interdisciplinary Research*, 11(4), 49.

- วรรณมา วงษานิช. (2549). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2564). *ยูเนสโก : แหล่งมรดกโลก*. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%94%E0%B8%80%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%80>
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2549). *การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟอร์เพช.
- วิลัดดา เตชะเวช. (2547). *คุณค่าการตลาดที่ทลายความสำเร็จธุรกิจยุคใหม่*. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2541). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีระฟิล์มและไซ
เท็กซ์ จำกัด
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2547). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- สมยศ นาวิการ. (2539). *การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- เสาวลักษณ์ สุขวิรัช. (2554). *แนวคิดและนโยบายในการพัฒนาประเทศไทย*. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุพจน์ ทราญแก้ว. (2545). *การจัดการภาครัฐแนวใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี : สถาบันราชภัฏ
เพชรบุรีวิทยาสงครณ.
- ศุรศักดิ์ สิววรรณ. (2550). *การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา บทบาทของวัดในเขต
กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม.
ศิลปศาสตร์หาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- อัยยรัช อาภาศิลป์. (2563). *แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย
ในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิต
พัฒนาบริหารศาสตร์.*
- อาทิตย์ แซ่ย่าง และจักรีเตจ๊ะวารี. (2553). *พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อ
การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.
ใน รายงานการค้นคว้าการวิจัยปัญหาเศรษฐกิจปัจจุบัน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- Fred R. David. (2007). *Strategic management: Concepts and cases*. Upper Saddle
River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Marina, N. (2005). *Niche Tourism Contemporary issues, trends and cases*. Oxford:
Butterworth-Heinemann.
- Tim Ambrose and Crispin Paine. (1993). *Museum Basics*. Routledge: Psychology Press.

Vimalin Virojtrairatt, (2010). Community Pre-Empowering for Tourism: Sustainable Tourism Management Guideline Amphoe Mae Chaem, Chiang Mai, Thailand. *Thesis on Master of Arts Degree (Program of Architectural Heritage Management and Tourism)*. Graduate School. Silpakorn University.

Warren, Karen. (1989). *A Philosophical Perspective on the Ethics and Resolution of Cultural Properties*. In *the Ethics of Collecting Cultural Property*. Albuquerque: University of New Mexico Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย



แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีใน เขตจังหวัดนครปฐม

ด้วย ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และ ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2565 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม”

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ.....ปี
 ที่อยู่.....
 อาชีพหลัก.....
 วุฒิทางการศึกษา.....
 ตำแหน่ง.....
 สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา.....ถึง.....น.
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย).....
 ผู้บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ).....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีใน
เขตจังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคำถาม ดังนี้

- 1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี
- 2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยว
- 3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 4) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ศาสนา

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา
แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคำถาม ดังนี้

- 1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา
- 2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ศาสนา

- 3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดี
ในเขตจังหวัดนครปฐม

1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี

- 1.1 ประวัติประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี มีที่มาเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....
1.2 พระพุทธศาสนายุคทราวดีเน้นการท่องเทียวในลักษณะแบบใด เป็นอย่างไร
.....

.....
1.3 แรงจูงใจของนักท่องเทียวยุคทราวดี เป็นอย่างไร
.....

.....
1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประวัติพระพุทธศาสนายุคทราวดี
.....

.....
2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับสภาพการท่องเทียว

2.1 สภาพท่องเทียวเชิงพุทธศาสนา ยุคทราวดีในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร
.....

.....
2.2 สิ่งที่จะดึงดูดใจของแหล่งท่องเทียว คืออะไร
.....

.....
2.3 สถานการณ์ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อกรท่องเทียวเชิงพุทธศาสนาหรือไม่
.....

.....
2.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการท่องเทียว มีอะไรบ้าง
.....

.....
3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเทียว

3.1 ในอดีตมีการการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเทียว อย่างไรบ้าง
.....

.....
3.2 ปัจจุบันมีการการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเทียว อย่างไรบ้าง
.....

.....
 3.3 แนวโน้มการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคตควรทำอย่างไร อย่างไรบ้าง

.....
 3.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว มีอะไรบ้าง

4) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

4.1 โครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชนส่งผลกระทบต่อกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา หรือไม่

4.2 แก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรอย่างไร

4.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา มีอะไรบ้าง

5) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม มีอะไรบ้าง

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

1) คำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

1.1 การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรทำอย่างไร

.....

1.2 กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา มีการปรับ
 มาตรการรองรับ Covid-19 หรือไม่ หากมี ทำอย่างไรบ้าง

.....

1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธ
 ศาสนา มีอะไรบ้าง

.....

2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

1.1 การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรทำอย่างไร

.....

1.2 การปรับสภาพกิจกรรมการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา
 เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง Covid-19 ควรทำอย่างไร

.....

1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธ
 ศาสนา มีอะไรบ้าง

.....

**3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธ
 ศาสนา**

1.1 กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....
1.2 การดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา
ควรทำอย่างไร

.....
1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทาง
ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา มีอะไรบ้าง

.....
4) คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา
มีอะไรบ้าง

.....
.....
ขอขอบพระคุณ
ที่ท่านได้กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ภาคผนวก ข

ประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)



ประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุค
ทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

หลักการและเหตุผล

ด้วย ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร ประจำปีงบประมาณ 2565 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม” ซึ่งในการเก็บข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มเฉพาะ

- 1) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันวิเคราะห์ พิจารณารูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ที่ควรจะเป็น
- 2) เพื่อนำข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญไปพัฒนา แก้ไขปรับปรุงวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม” ดังกล่าวนี้ให้สมบูรณ์ต่อไป

สถานที่จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ

ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

วันเวลาที่จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ

วันจันทร์ ที่ 14 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2563 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brainstorming) ในครั้งนี้ โดยการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

ผู้ดำเนินรายการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

พระครูธรรมศุต

ประเด็นในการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brainstorming) ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม การสนทนากลุ่มดังกล่าวนี้ เป็นการ 1) เพื่อขอรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 2) เพื่อเติมเต็มข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 3) เพื่อวิเคราะห์ พิจารณาสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 4) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brainstorming) และ 5) สามารถหาลักษณะร่วม (common Character) ข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ จากการสังเคราะห์ร่างแบบจำลองของงานวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนา กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม” เพื่อนำเสนอได้ต่อไป โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brainstorming) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบคำถามเบื้องต้นไว้ 3 ประเด็นคำถาม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เพื่อสร้างรูปแบบศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้วเบื้องต้นนั้น มี 3 ประเด็นหลักประกอบด้วย

1) การค้นหาศักยภาพและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

1.1 จัดลำดับความสำคัญและความเหมาะสมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมและที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยแบ่งเขตของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศูนย์การท่องเที่ยวและมีเมืองท่องเที่ยวที่เป็นบริวาร เพื่อให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวเป็นวงรอบในแต่ละภาค

1.2 กำหนดให้มีการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะแห่ง ที่มีอยู่เดิมและมีลำดับความสำคัญสูง ทั้งในแง่ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวและความเร่งด่วนของปัญหา โดยให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การควบคุมแผนการก่อสร้างอาคาร ปัจจัยขั้นพื้นฐาน โดยให้การดำเนินงานอยู่ในขอบเขตที่จำกัด และสอดคล้องกับการพัฒนาแผนพัฒนาดังกล่าวครอบคลุมถึงการจัดทำรายละเอียดของ

แผนงานด้านการใช้ที่ดิน การรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การควบคุมแผนการก่อสร้างอาคาร ปัจจัย
ขั้นพื้นฐาน โดยให้การดำเนินงานอยู่ในขอบเขตที่จำกัด และสอดคล้องกับการพัฒนา

1.3 กำหนดหลักการในการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะแหล่งขึ้นให้
สอดคล้องกับการพัฒนาในสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยจัดให้มีหน่วยงานขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อรับผิดชอบใน
การดำเนินงานพัฒนาตามแผน และให้การปฏิบัติงานสอดคล้องสัมพันธ์กับการดำเนินงานขององค์การ
บริหารส่วนจังหวัด

1.4 ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในด้านการลงทุน เพื่อ
จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่นตลอดจน
ผลิตผลที่เป็นสินค้าพื้นเมืองในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวได้
อย่างทั่วถึง โดยสนับสนุนให้มีสถาบันหรือสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นในแต่ละภูมิภาคหรือท้องถิ่น
เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องและประสานงานกับการดำเนินงานในส่วนของรัฐ

1.5 ปรับปรุงหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สามารถควบคุมธุรกิจที่เกี่ยวกับการ
ท่องเที่ยวต่างๆ ได้ และสามารถปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ให้สามารถดำเนินงานตาม
วัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนแปลงได้ และจัดตั้งบริษัทพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้น เพื่อจัดวางโครงการและลงทุน
พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นในด้านการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานต่างๆ เป็นสำคัญ

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะแก้ไข
เพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการค้นหาคำศัพท์และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

.....

.....

.....

.....

2) สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

2.1 ศึกษาลักษณะขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์และจับต้อง
ไม่ได้ เช่น ภาษาพูด ความเชื่อ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี

2.2 ศึกษาวัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม เช่น อาคารบ้านเรือน วัด
วาอาราม ศิลปกรรม ประติมากรรมต่างๆ

2.3 ร่วมคิด ร่วมทำ และค่านิยมทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรม
นำมาสู่ความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.4 ศึกษาการตลาดวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดย
ผ่านกระบวนการขัดเกลาและถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม รวมทั้ง

การอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ และประสบการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับสั่งสมมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม จากกระบวนการต่างๆ ที่มนุษย์สามารถเข้าใจได้ว่าตนควรประพฤติตนอย่างไรในสถานการณ์ต่างๆ

2.5 ศึกษาองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ซึ่งมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สอนให้มนุษย์รู้จักหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ วางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้สังคมสามารถดำเนินไปได้อย่างมีระบบ ทั้งยังช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญก้าวหน้า และความอยู่รอดของมนุษย์

2.6 ศึกษารูปแบบของศาสนา พิธีกรรม แนวความคิดพื้นฐานของระบบการเมือง ก่อให้เกิดการสร้างสถาบัน หรือองค์กรต่างๆ ขึ้นมาเพื่อรองรับการนิยามความหมายและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

2.7 ศึกษาวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาจมีสาเหตุมาจากการรับความคิดและค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมอื่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความพยายามที่จะควบคุมธรรมชาติ และใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

.....

3) ออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

3.1 ความเชื่อทางสังคม คือ ระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เป็นของคนจำนวนมากในสังคม

3.2 การกำหนดค่านิยม คือ มาตรฐานที่ใช้วัดว่าสิ่งใดมีค่าในสังคมบ้าง เมื่อสิ่งใดมีค่า คนก็อยากมีอยากเป็น อยากได้ ค่านิยมจึงทำให้เกิดความมีระเบียบในสังคม และนำมาสู่ความต้องการเข้ามาศึกษา ดูงาน จึงนำไปสู่การท่องเที่ยว

3.3 ประเพณี คือ สิ่งที่ประพฤติ ปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นระยะเวลานาน เช่น ลอยกระทง เข้าพรรษา เป็นต้น เมื่อคนทำตามประเพณีจึงเกิดความเป็นระเบียบขึ้น ถือเป็นจุดเด่นนำมาสู่การออกแบบการท่องเที่ยว

3.4 กฎหมาย เป็นเครื่องมือในการควบคุมทางสังคมโดยตรง มีความสำคัญมากในสังคมสมัยใหม่ เพราะทำให้เกิดระเบียบในสังคมได้เป็นอย่างดี

3.5 ศิลปะ หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่างๆ เช่น กิจกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ทัศนกรรม ดนตรี การละคร นาฏศิลป์และวรรณกรรม เป็นต้น

3.6 ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน ในที่นี้หมายถึงภาษาพูด ภาษาเขียน รวมทั้งกิริยาท่าทางต่างๆ ด้วย

3.7 พิธีกรรม เน้นเฉพาะพิธีที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอนของประเพณี เช่น ในงานศพ ประกอบไปด้วยพิธีที่ทำในช่วงเวลาที่ต่างกันไป

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

.....

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ท่านมีความเห็นว่าจะมีความสอดคล้องหรือยังมีประเด็นอื่นที่สามารถสร้างรูปแบบศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัด นครปฐม จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้วเบื้องต้นนั้น มี 2 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

รูปแบบกิจกรรมที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาส่วนมากจะเป็นการชมงานศิลปะ จิตรกรรม ปติมากรรม สถาปัตยกรรม โบราณสถานโบราณวัตถุ ผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยว แม้แต่การตั้งราคาขายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา นั้นผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย ต้องมีการตั้งราคาสินค้าที่มีความสมเหตุสมผล ราคาที่เหมาะสม และมีความเป็นมาตรฐาน ไม่เอาัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ไม่ควรตั้งราคาขายสูงจนเกินไป

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

.....

.....

.....

.....

2) การเก็บค่าบริการหรือสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม การจัดจำหน่ายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวไปให้นักท่องเที่ยวชาวไทย ด้วยความรวดเร็ว และสะดวกที่สุด เช่น การจัดจำหน่ายโดยบริษัททัวร์ ร้านอาหาร คุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ดีคือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ เช่น ความสวยงาม ของสถาปัตยกรรม ประเพณี วัฒนธรรมที่น่าสนใจ มิตรภาพของผู้คน สามารถหาข้อมูลการท่องเที่ยวได้ง่าย และมีทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐบาลมีการจัดอุปกรณ์เครื่องมืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้บริการ ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องสุขา ลานจอดรถป้ายบอกเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว และการปรับสภาพพื้นผิวจราจรในเส้นทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างการเก็บค่าบริการหรือสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม

.....

.....

.....

.....

3) การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการท่องเที่ยว เป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารสร้างความรู้ จักสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในประเทศไทย กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเกิดความต้องการ เดินทางท่องเที่ยว ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์แล้ว หน่วยงานภาครัฐบาล ควรมีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวข้อควรระวังต่าง ๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อ ทั้งกับสถานที่ที่สำคัญและสิ่งก่อสร้างภายในวัด และตัวนักท่องเที่ยวเองสามารถสร้างความพึงพอใจให้ เกิดกับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความประทับใจ

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะ แก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

4) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว เป็นผลของความเชื่อ ความคิดและความประทับใจ ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์โดยตรงหรือประสบการณ์ ทางอ้อมที่นักท่องเที่ยวนั้นได้รับรู้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา สิ่งอำนวยความสะดวกทางการ ท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้และมีความพึงพอใจในการเดินทาง ท่องเที่ยว อีกทั้งการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องของการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมี การสนับสนุนจากภาครัฐ ผู้ประกอบการเองก็ควรให้ความร่วมมือในการสนับสนุน ส่งเสริมการ ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะ แก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

5) การสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยว จะต้องดำเนินการ

1) ความรื่นรมย์ นักท่องเที่ยวต้องการที่จะเติมเต็มความสุขจากการรู้สึกสัมผัสกับ พระพุทธศาสนา

2) ความสงสัยและใฝ่รู้ นักท่องเที่ยวต้องการที่จะหาความรู้และค้นพบอะไรใหม่ ๆ เพื่อบ่งบอกถึงการศึกษาและความรู้ที่มีอยู่

3) การสืบค้นจากรากฐาน นักท่องเที่ยวต้องการที่จะศึกษารากเหง้าของพระพุทธศาสนาที่เป็นจุดเด่นของนครปฐม

4) การแสดงออกถึงตัวตน นักท่องเที่ยวต้องการแสดงถึงความแตกต่างตามความโดดเด่น และความเป็นตัวตน

5) ความกังวลใจ นักท่องเที่ยวต้องการที่จะพักผ่อนหรือผ่อนคลายด้วยการรับประทานอาหาร การบริการและเครื่องตีระหว่างการท่องเที่ยว

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ท่านมีความเห็นว่ามีคุณสมบัติหรือยังมีประเด็นอื่นที่สามารถสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 3 เพื่อสร้างรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้วเบื้องต้น นั้น มี 4 ประเด็นหลักประกอบด้วย

1) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชมความงามให้เกิดความเพลิดเพลินใจ และเพื่อเรียนรู้ให้เกิดเป็นประสบการณ์ โดยนักท่องเที่ยวจะต้องมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วย

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่ และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านประวัติศาสตร์

.....

.....

.....

.....

2) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการชมงานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

การท่องเที่ยวชมงานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมและร่วมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นจัดขึ้นให้เกิดความเพลิดเพลิน ความทรงจำ และประสบการณ์ที่ดี รวมทั้งเพื่อเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพิธีกรรม และความเชื่อต่างๆ ด้วยการมีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าโดยชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่ และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการชมงานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

.....

.....

.....

.....

3) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการปฏิบัติธรรม

1. รูปแบบของการชมงานด้านพุทธศิลป์ และทำบุญ ไหว้พระ ขอพร อันเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. รูปแบบของการปฏิบัติธรรม อันเป็นการท่องเที่ยวเชิงนามธรรมข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่ และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่ และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการปฏิบัติธรรม

4) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัด นครปฐมด้านการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว

มีเดีย โดยการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จะต้องคำนึงถึงปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. โรงแรมหรือที่พักแรม หมายถึง วัดสามารถสร้างเป็นที่พักหรือทำเป็นลักษณะคล้ายกับ โรงแรมที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มาแสวงบุญ

2. อาหารและเครื่องดื่ม หมายถึง ธุรกิจที่ให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่มสำหรับ นักท่องเที่ยว หรือประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการจัดเตรียมที่นั่งให้กับผู้บริโภคเพื่อรับประทานอาหารใน สถานที่ที่ให้บริการ หรือ บริการจัดอาหารบรรจุใส่กล่อง ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มแบ่งออกเป็น ภัตตาคาร ร้านอาหาร ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในวัด

3. การคมนาคมขนส่ง หมายถึง การเคลื่อนย้ายผู้โดยสารและสิ่งของจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยพาหนะขนส่ง มีจุดประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีการขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ธุรกิจ ทางบกจะเป็นการเดินทางโดย รถยนต์ส่วนบุคคล รถเช่า และรถโดยสาร

4. การนำเที่ยว หมายถึง เป็นการนำเที่ยว ให้บริการ อำนวยความสะดวกในการเดินทาง ที่ พัก อาหารและเครื่องดื่ม ทัศนอาจร หรือการบริการอื่นๆ ที่มี ความเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ซึ่งการ บริการนำเที่ยวอาจบริการผ่านโดยการขายแก่นักท่องเที่ยว โดยตรงหรือจากตัวแทนจำหน่ายทางการ ท่องเที่ยว

5. ตัวแทนท่องเที่ยว หมายถึง การประกอบธุรกิจในรูปแบบตัว แทนที่ได้รับการอนุญาตให้ จำหน่ายสินค้าและบริการในนามของธุรกิจการท่องเที่ยว

6. สินค้าที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง หมายถึง เป็นผลผลิตและ จำหน่ายสินค้าให้แก่ นักท่องเที่ยวซื้อและนำกลับไปยังภูมิลำเนาของตน เพื่อเป็นที่ระลึกของฝาก สินค้าที่ระลึกถูกพัฒนา จากศิลปะหัตถกรรมของแต่ละท้องถิ่นและการขาย

7. การจัดประชุม นิทรรศการ และการท่องเที่ยวเชิงพุทธ หมายถึง เป็นการให้บริการการจัด ประชุมแก่กลุ่ม หรือ สมาคมที่ต้องการจัดประชุม มีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด จัดนิทรรศการหรืองานแสดง สินค้า หรือการประกวดผลิตภัณฑ์ทางพุทธศาสนา เช่น การประกวดพระเครื่อง เป็นต้น

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่ และสมควรจะแก้ไข เพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธ
ศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการปฏิบัติธรรม

.....

.....

.....

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ท่านมีความเห็นว่ามีข้อดีหรือข้อด้อยหรือยังมีประเด็นอื่นที่สามารถ
สร้างรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขต
จังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. พระปลัดสมชาย ปโยโค, ผศ.ดร.
ตำแหน่งหน้าที่ อาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบึงพลาญชัย นครปฐม
2. รศ.ประจวบ ประเสริฐสังข์
ตำแหน่งหน้าที่ อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ
ตำแหน่งหน้าที่ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ภาคผนวก ง
เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน



ที่ จว. ๑๔๑/๒๕๖๕

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขต
จังหวัดนครปฐม

TITLE : . STRATEGIES FOR DEVELOPING BUDDHIST TOURISM ACTIVITIES AND ROUTES
DVARAVATI ERA IN NAKHON PATHOM PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๕ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ มติที่ ๒๒๘/๒๕๖๕ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า
โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีใน
ความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและ
ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรอง
ผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๔ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ออกให้ ณ วันที่ ๒๔ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ลงนาม

(พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	ผศ.ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ (หัวหน้าโครงการวิจัย)
ตำแหน่ง	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์
ประวัติการศึกษา	ปี 2558 ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) ปี 2548 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ปี 2560 รัฐศาสตรบัณฑิต (เทคนิคและทฤษฎีทางรัฐศาสตร์) ปี 2546 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สุขศึกษา)
ประวัติการทำงาน	ปี 2550 - ถึงปัจจุบัน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผลงานทางวิชาการ	1. การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 2. นโยบายต่างประเทศของจีนกับความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 3. พรรคการเมือง : กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการเลือกตั้ง 2562 4. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย
ผลงานวิจัย	1. หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง พระสงฆ์ไทยกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม : ศึกษารณคดีเคลื่อนไหวให้บรรจพระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2559 2. หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง นักศึกษากับการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในวันครบรอบ 1 ปี การทำรัฐประหารของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา 3. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง การใช้หลักวิริยะและอหิงสาเพื่อได้มาซึ่งโฉนดชุมชน กลุ่มชุมชนคลองโยง จังหวัดนครปฐม 4. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง แนวทางการสร้างเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุ โดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	ดร.นภรัตน์ กิติรัตนมงคล (นักวิจัย)
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
ประวัติการศึกษา	ปี 2562 ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) ปี 2556 รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) ปี 2540 ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
ประวัติการทำงาน	ปี 2545 – 2563 เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปี 2562 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย
ผลงานทางวิชาการ	1. การจัดการตนเองของภาคประชาสังคม: แสงหนึ่งที่ปลายอุโมงค์แห่ง ประชาธิปไตย 2. มนุษย์กับหน้าที่พลเมืองในศตวรรษที่ 21 (ผู้ร่วม) 3. บทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการนโยบายสาธารณะกับ การจัดการการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19
ผลงานวิจัย	1. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใน การจัดการองค์การกับการเยียวยาสังคมในภาวะวิกฤตการระบาดของ โรคโควิด-19 2. หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การเพิ่มจำนวนนักศึกษาและการรักษา จำนวนนักศึกษาไม่ให้ออกกลางคันในการศึกษาระดับปริญญาโทของ สาขาวิชารัฐศาสตร์ 3. ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง การติดตามนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช 4. นักวิจัย เรื่อง โครงการการยกฐานะเทศบาลนครหาดใหญ่เป็นมหา นครหาดใหญ่
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

